

การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

สารนิพนธ์
ของ
ประภา สุทธิไชยบุรี

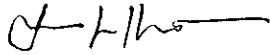
เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

12 พฤษภาคม 2548

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

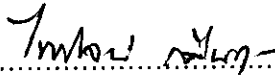
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ของประภา สุทธิเชษฐ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

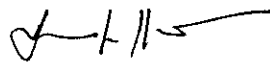
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงรัตน์ เกษรแพทย์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

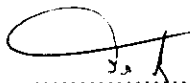
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

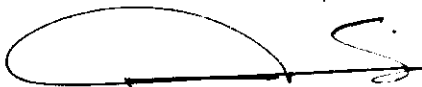
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงรัตน์ เกษรแพทย์)

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร. ราชนัย บุญธิมา)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย ชูชาติ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

วันที่ 12 เดือน พฤษภาคม พ.ศ 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องด้วยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ และ อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ พร้อมให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ จนสารนิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยความเรียบร้อยทุกประการ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานีติ ดร. จันทนา นนทิกกร ผู้อำนวยการ ยุบล อันล้ำเลิศ และอาจารย์สายใจ เจียมสุวรรณ ที่ได้กรุณา รับเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้มีความถูกต้อง เทียบตรงและครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ที่อำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล ขอบพระคุณผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณพี่ น้องและเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ผู้ร่วมสถาบันมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องเอกสารข้อมูลเพื่อการวิจัย ตลอดจนเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมาและขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วน เกี่ยวข้องและช่วยเหลือในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้กล่าวนาม ณ ที่นี้

คุณค่าและประโยชน์จากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่คุณพ่อ คุณแม่ ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนสร้างสรรค์ด้านการศึกษแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ประภา สุทธิเชษฐ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของเนื้อหา.....	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
สมมติฐานของการวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....	29
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา.....	41
ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา.....	41
แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา.....	42
บทบาทของครูในการประกันคุณภาพการศึกษา.....	47
ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา.....	52
การเตรียมการ.....	60
การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน.....	64
การประเมินภายนอก.....	74
การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด	
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม.....	81
ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....	88
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	99
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	100
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	101
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	102
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	103
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....
104	
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....
111	
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า.....	111
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	112
อภิปรายผล.....	113
ข้อเสนอแนะ.....	119
บรรณานุกรม.....	121
ภาคผนวก.....	132
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	158

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	100
2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามตัวแปรอิสระ ที่ศึกษา.....	105
3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม โดยรวมและ จำแนกตามชั้นตอน.....	106
4 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ.....	107
5 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามตำแหน่ง.....	108
6 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน.....	109
7 การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	109
8 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	110
9 ข้อมูลโรงเรียนและจำนวนครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	134
10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการเตรียมการ.....	142

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง (ต่อ)	หน้า
11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการดำเนินการ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน.....	144
12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการ ประเมินภายนอก.....	146

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 เจื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการตัดสินใจ.....	17
3 กระบวนการตัดสินใจแบบมีเหตุผล.....	21
4 แสดงขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจและสภาพแวดล้อม.....	24
5 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทปัญหา ประเภทการตัดสินใจ และระดับ การบริหาร.....	28
6 เจื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการตัดสินใจ.....	33
7 แสดงความต่อเนื่องของพฤติกรรมกรรมการตัดสินใจของผู้บริหาร.....	35

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมโลกในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านข้อมูลสารสนเทศอย่างรวดเร็ว เป็นโลกที่ไร้พรมแดน ประเทศต่างๆจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งต้องมีการเตรียมพร้อมที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงนี้

ประเทศไทยในอดีต ได้มีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอดเวลา ยิ่งในปัจจุบันที่เป็นสังคมของโลกยุคข้อมูลสารสนเทศด้วยแล้ว คนที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีความสุข จะต้องเป็นคนที่สามารถพึ่งตนเอง และพัฒนาตนเองได้ รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ มีความคิดสร้างสรรค์และสำคัญยิ่งต้องเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม (สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. 2545: 1)

การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิรูปสังคมไทย เพื่อสร้างพลังที่เข้มแข็งที่จะยืนหยัดอยู่ในสังคมโลกยุคข้อมูลสารสนเทศได้อย่างสง่างาม จำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานของการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 ว่าด้วยเรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพ มาตราที่ 48 จึงได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในขึ้น และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542: 23) โดยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาจะต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยสร้างระบบ กลไกหรือกระบวนการในการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนดเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครองชุมชนและสังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะต่างๆ ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมต้องการ

การจัดการศึกษา ของประเทศไทย ในระยะที่ผ่านมา คุณภาพการศึกษายังไม่เป็นที่น่าพอใจ สำหรับปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของประเทศ พบว่ามีปัญหาอุปสรรค มาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนยังไม่เป็นที่พึงพอใจของสังคม สถานศึกษาขาดมาตรฐานกลางในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการขาดสภาพ

สมดุลในแนวคิดเชิงนโยบาย ตลอดจนขาดการกำกับติดตาม ให้สถานศึกษาดำเนินงานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศไทยมีศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับประชาคมโลก 46 ประเทศ มีอันดับการแข่งขันด้านต่าง ๆ อยู่ในอันดับท้าย ๆ คือ ความสามารถในการแข่งขันของประชากรอยู่ในอันดับที่ 37 ด้านวิทยาศาสตร์อยู่ในอันดับที่ 40 ระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจอยู่ในอันดับที่ 41 และมีประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ย 5.3 ปี (สุริยา มะโยธี. 2544: 2) และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาการบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งจากการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ปีการศึกษา 2546 ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 และประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาหลัก ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ ต่ำกว่า 50 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ยกเว้นวิชาภาษาไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 52 และ 51 ตามลำดับ จากผลการประเมินชี้ให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาในระดับชาติที่จะต้องมีการพัฒนาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2547: 5)

โรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้สูงขึ้นกว่ามาตรฐานเดิม จากการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 88 โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน และรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาภายในปี 2546 จำนวน 45 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 51.1 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามทั้งหมด ผลการประเมินในปีการศึกษา 2546 สอดคล้องกับคุณภาพการศึกษาระดับชาติ กล่าวคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ เท่ากับ 56.2, 56.4 และ 55.9 คะแนนตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าร้อยละ 50 เพียงเล็กน้อย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2546: 5)

จากการรายงานผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษา เนื่องจากการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ การบูรณาการกลุ่มสาระต่างๆ และการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นยังไม่ชัดเจนยังไม่ครอบคลุม และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้กว้างพอ ทางด้านแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน โรงเรียนทำได้น้อย เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลา และบุคลากรในโรงเรียนมีผลงานทางด้านการวิจัยในชั้นเรียนน้อย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2546: 14) ซึ่งเป็นปัญหาของการประกันคุณภาพการศึกษาที่ยังไม่ต่อเนื่องและเป็นระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2547: 29 - 32)

จากปัญหาดังกล่าว การประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นใจแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ว่าโรงเรียนจะดำเนินการพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด ความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษายู่บนเงื่อนไขและหลักการ

สำคัญคือ การมีส่วนร่วม (Participation) โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (กระทรวง ศึกษาธิการ. 2540: 4) และจากการศึกษาบทบาทในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3 ขั้นตอน คือ 1) มีส่วนร่วมในการเตรียมการเพื่อการประกันคุณภาพ โดยร่วมกับผู้บริหารในการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545: 52 - 54) ร่วมวางแผนและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศภายในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546: 47 - 49) 2) มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 17 - 48) 3) มีส่วนร่วมในการเตรียมรับการประเมินจากภายนอกโดยร่วมในการจัดทำรายการการประเมินตนเองของโรงเรียนเพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียน (กรมวิชาการ. 2535: 5 - 14) รวมทั้งจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับศักยภาพของสถานศึกษา เพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานให้คณะผู้ประเมินภายนอกศึกษาข้อมูล ตรวจสอบและประเมินคุณภาพของสถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2544: 20 - 29 ; ญัฐพล ชุมวรฐายี และคณะ. 2544: 31 - 34) ตลอดจนรับข้อเสนอแนะจากคณะผู้ประเมินมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ครูซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนต่อความสำเร็จของผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษา ตั้งแต่การเตรียมการ การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก ตามภาระรับผิดชอบอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 10 -13)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม โดยศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจตามแนวคิดของ ทองใบ สุตขารี (2542: 303 - 304) ซึ่งแบ่งประเภทการตัดสินใจออกเป็น 2 ประเภท คือ การตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง และการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง ตามบทบาทของครูในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 10 -13) 3 ขั้นตอน คือการเตรียมการ การดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอกเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ใน 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม อันจะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อปรับปรุงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน อันจะเป็นประโยชน์ให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของเนื้อหา ดังนี้

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้วิจัยศึกษาตามแนวคิดของทองใบ สดขารี (2542: 303 – 304), ไชยมอน (Simon. 1977: 46 - 48) และ วิโรจน์ สารรัตนะ (2545: 46) ซึ่งแบ่งประเภทของการตัดสินใจออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) ลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง
- 2) ลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง

1.2 เนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยศึกษาตามขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 10 -13) 3 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การเตรียมการ
- 2) การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน
- 3) การประเมินภายนอก

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 88 โรงเรียน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,243 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2547 จำนวน 297 คน ประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

4. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

4.1.1 เพศ จำแนกเป็น

- 1) เพศหญิง
- 2) เพศชาย

4.1.2 ตำแหน่ง จำแนกเป็น

- 1) หัวหน้ากลุ่มสาระ
- 2) ครูผู้สอน

4.1.3 ประสบการณ์ในการทำงาน จำแนกเป็น

- 1) ประสบการณ์น้อย
- 2) ประสบการณ์มาก

4.1.3 ขนาดของโรงเรียน

- 1) ขนาดเล็ก
- 2) ขนาดกลาง
- 3) ขนาดใหญ่

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ

4.2.1 การเตรียมการ

4.2.2 การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน

4.2.3 การประเมินภายนอก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ หมายถึง ลักษณะที่ครูร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ครูรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของครู โดยแบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมตัดสินใจออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง หมายถึง ลักษณะที่ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยใช้รูปแบบการตัดสินใจที่มีความชัดเจนและมั่นคง มีระบบ มีแบบแผน และมีรูปแบบที่แน่นอน โดยใช้กฎระเบียบ วิธีการหรือประสบการณ์ที่เคยตัดสินใจในอดีตมาปรับใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจในงานประจำ ซึ่งผู้ตัดสินใจมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ จึงมีความแน่วแน่ในการตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักของเหตุผล หากตัดสินใจแล้วจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงต่ำ

1.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง หมายถึง ลักษณะที่ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยใช้รูปแบบการตัดสินใจที่มีความคลุมเครือ ไม่มีแบบแผน ไม่มีระบบ และไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ไม่สามารถใช้กฎระเบียบ วิธีการ หรือประสบการณ์ที่เคยตัดสินใจในอดีตมาปรับใช้ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจในเรื่องใหม่ มีความสลับซับซ้อนสูง ไม่มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ จึงต้องใช้ดุลยพินิจ สัญชาตญาณ และความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางในการตัดสินใจ ซึ่งผู้ตัดสินใจอาจมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการ หรือทางเลือกในการตัดสินใจตลอดเวลา จึงเป็นการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

2. การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก

2.1 การเตรียมการ หมายถึง การดำเนินงานที่ครูร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในการเตรียมการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในเรื่องของการจัด ประชุม อบรม สัมมนา ภายในโรงเรียนหรือส่งบุคลากรไปอบรมภายนอก โรงเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่และเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการวางแผนและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนเพื่อใช้ในการพัฒนาความรู้ พัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยระบุลักษณะของข้อมูล ความถูกต้องของข้อมูลและความเป็นปัจจุบัน

2.2 การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การดำเนินการเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ

1) การวางแผน (Plan) หมายถึง การคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา กำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ มีการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทสำหรับกำหนดทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย

2) การดำเนินการตามแผน (Do) หมายถึง การติดตามการดำเนินงานตามแผนที่จัดทำให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนดไว้ การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขปัญหาเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) การตรวจสอบประเมินผล (Check) หมายถึง การติดตามตรวจสอบคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการหรือไม่เพียงใด มีจุดอ่อน จุดแข็ง ประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด

4) การนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (Action) หมายถึง การรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ และแปลผลในภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนางานของตนเองและนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากรและใช้ในการวางแผนต่อไป รวมทั้งจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบัน

2.3 การประเมินภายนอก หมายถึง การดำเนินงานที่ครูร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในการคิด วิเคราะห์ และออกแบบประเมินตนเอง รวมทั้งวางแผนการประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นระยะๆ ต่อเนื่องตลอดภาคเรียน การสรุปผลการประเมินตนเองและภาพรวมของโรงเรียน การเตรียมข้อมูลสารสนเทศให้คณะผู้ประเมินภายนอกเกี่ยวกับศักยภาพของสถานศึกษา จุดเด่น จุดด้อย นโยบายการจัดการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิธีการจัดทำหลักสูตร สภาพการบริหารและการจัดการสถานศึกษา บรรยายภาคการเรียนรู้ ความสอดคล้องของหลักสูตรกับความต้องการของท้องถิ่น เทคนิควิธีการสอนที่ครูนำมาใช้ วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน รวมทั้งการนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

3. ตำแหน่ง หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ในการกำกับ ดูแลนักเรียน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ หัวหน้ากลุ่มสาระและครูผู้สอน

3.1 หัวหน้ากลุ่มสาระ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานในการกำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร 8 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5) ศิลปะศึกษา 6) สุขศึกษาและพลศึกษา 7) การงาน พื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี 8) ภาษาต่างประเทศ และกลุ่มพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานในการจัดกิจกรรมที่พัฒนาความสามารถของผู้เรียนซึ่งได้แก่ กิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน

3.2 ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

4. ประสิทธิภาพในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาหรือจำนวนปีที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติงานในวิชาชีพครู แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

4.1 ประสิทธิภาพน้อย หมายถึง ครูที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

4.2 ประสิทธิภาพมาก หมายถึง ครูที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูสูงกว่าค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

5. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การกำหนดขนาดของโรงเรียนตามเกณฑ์ของโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

5.1 ขนาดเล็ก คือโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

5.2 ขนาดกลาง คือโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน

5.3 ขนาดใหญ่ คือโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

6. ครู หมายถึง ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

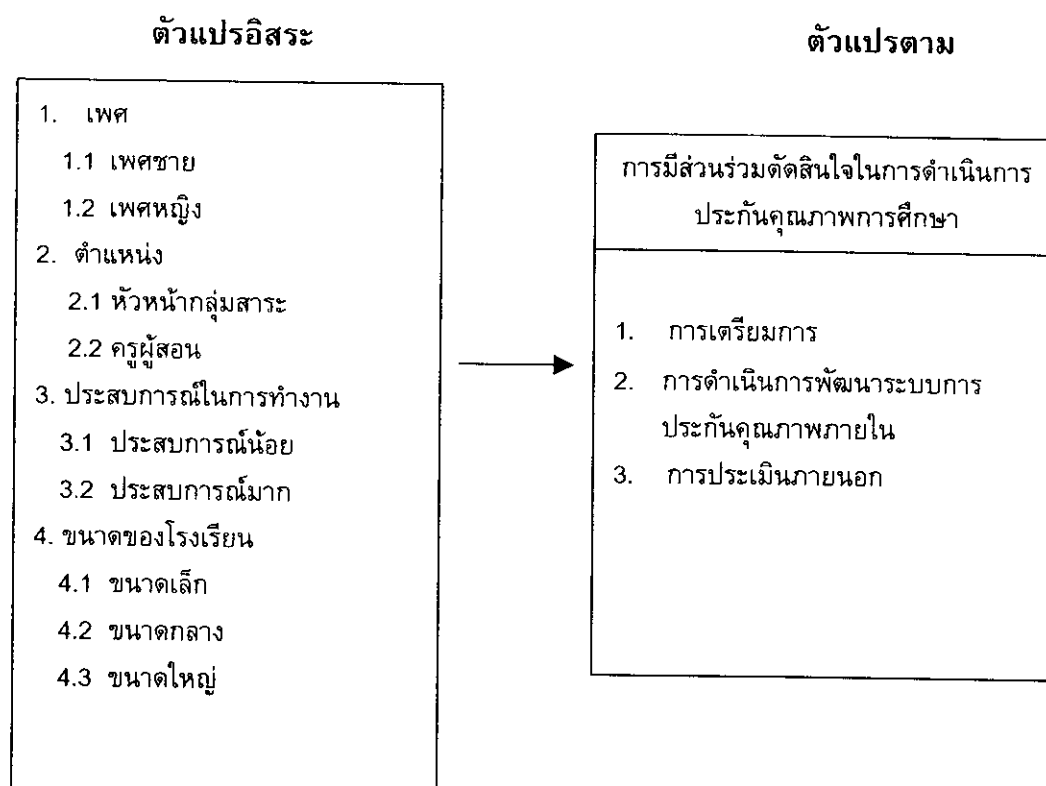
7. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2547

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม โดยศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจตามแนวคิดของ ทองใบ สุดชาติ (2542: 303 – 304) ไชมอน (Simon. 1977: 46 - 48) และ วิโรจน์ สารรัตน์ (2545: 46) ซึ่งแบ่งประเภทของการตัดสินใจออกเป็น 2 ประเภท คือลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง และลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง ตามขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 10 -13) 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมการ การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา ได้มาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าครูเพศชายมีส่วนร่วมตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนในด้านงานธุรการ งานปกครอง และงานบริการมากกว่าครูเพศหญิง (ประธาน ทวีผล. 2546: 59 -60) ประสิทธิภาพในการทำงานส่งผลต่อลักษณะการตัดสินใจของครู เนื่องจากครูที่มีประสิทธิภาพในการทำงานมากย่อมมีความสามารถในการสอน และมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าครูที่มีประสิทธิภาพในการทำงานน้อยกว่า (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544: 15 – 20) ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่

ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีปัจจัยทางการบริหารมาก จึงมีการปฏิบัติในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กอื่น (ชเนศ คิตรุ่งเรือง. 2540: บทคัดย่อ) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ครูที่มีประสบการณ์มากและครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงน่าจะมีลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานต่างๆ ได้มากกว่าครูกลุ่มอื่น ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ส่วนตัวแปรตำแหน่ง มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เนื่องจากบทบาทของครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระและครูผู้สอนแตกต่างกัน โดยครูที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระจะมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษา ส่วนครูผู้สอนจะมีบทบาทมากในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าครูที่มีตำแหน่งต่างกัน น่าจะมีลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรตำแหน่งมาเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัยครั้งนี้ด้วย ซึ่งสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ในโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกัน
2. ครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ในโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกัน
3. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกัน
คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกัน
4. ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกัน
คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานของการวิจัยเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 3.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 3.3 บทบาทของครูในการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 3.4 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 3.4.1 การเตรียมการ
 - 3.4.2 การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน
 - 3.4.3 การประเมินภายนอก
4. การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม
5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการประเมินทางเลือกที่มีอยู่หลายทาง ซึ่งจะแทรกเข้าไปในทุกภารกิจของผู้บริหารตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ผู้บริหารในทุกระดับองค์การจะต้องมีการตัดสินใจและประเมินผล การตัดสินใจของตนเองว่ามีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดอยู่เสมอ

1.1 ความหมายของการตัดสินใจ

ได้มีนักวิชาการทางการบริหารได้ให้ความหมายของคำว่า การตัดสินใจไว้แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อและแนวคิด ดังนี้

ไซมอน (Simon, 1977: 1) ได้ให้ความหมายว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการหาโอกาสที่จะตัดสินใจ การหาทางเลือกที่พอเป็นไปได้และการเลือกทางเลือกจากทางเลือกต่างๆที่มีอยู่

ทองใบ สุดซารี (2542: 303) ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจว่า หมายถึง กระบวนการในการพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาใดๆ จนเกิดความมั่นใจในการเลือกทางเลือกนั้น หรือการดำเนินการเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

เจริญ สุวรรณโชติ (2544: 299) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการรวบรวมแนวความคิดและการปฏิบัติการเพื่อให้เกิดสภาวะแห่งการสั่งการที่จะนำเอามาใช้กับการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและตามวัตถุประสงค์ของตนเอง ของสังคมหรือขององค์การตามที่ได้กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546: 168 -169) ได้สรุปความหมายของการตัดสินใจว่า การตัดสินใจเป็นการเลือกทางเลือกต่างๆ โดยผู้ตัดสินใจมีแนวทางในการตัดสินใจคือ

1. เมื่อผู้ตัดสินใจทำการตัดสินใจ ผู้ตัดสินใจจะกระทำการเลือกที่จะดำเนินการอย่างไร โดยอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ที่ตนมีอยู่อย่างมีเหตุผลและใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจเลือก
2. ผู้ตัดสินใจมีทางเลือกหลายทาง เมื่อเขาทำการตัดสินใจเขาต้องใช้ดุลยพินิจวิเคราะห์และประเมินทางเลือกที่คิดว่าดีที่สุด
3. ผู้ตัดสินใจต้องกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ และดำเนินการตัดสินใจให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่า การตัดสินใจ เป็นกระบวนการการพิจารณาเลือกทางปฏิบัติที่เห็นว่าดีที่สุดจากหลายๆ ทางเลือกเพื่อให้การปฏิบัตินั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.2 องค์ประกอบของการตัดสินใจ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545: 182 – 183) ได้แบ่งองค์ประกอบของการตัดสินใจไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การหาข้อเท็จจริง ผู้บริหารควรหาข้อเท็จจริงที่ประกอบการพิจารณาดังนี้
 - 1.1 ปัญหาที่เราได้เลือกที่จะแก้ไขนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใด ใครเป็นผู้พบปัญหานี้เป็นครั้งแรก เขาพบปัญหานั้นได้อย่างไร มีใครทราบปัญหานั้นบ้าง
 - 1.2 สาเหตุของปัญหาที่เรา กำลังศึกษา
 - 1.3 ขอบเขตที่แท้จริงของปัญหา
 - 1.4 ผลกระทบจากปัญหา และกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบ
 - 1.5 รูปแบบของปัญหามีความชัดเจนมากน้อยเพียงใด
2. การหาข้อมูลจากบุคคล การหาข้อมูลบางอย่างจากบุคคลจะทำให้ได้ข้อมูลที่ดีเพิ่มเติมขึ้น ซึ่งควรดำเนินการหาข้อมูลตามแนวทาง ดังนี้
 - 2.1 ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลต้องเป็นผู้ที่สามารถจำแนกข้อเท็จจริงกับความ

คิดเห็นของผู้ที่ให้ข้อมูลได้

2.2 ผู้เก็บข้อมูลต้องกำหนดวิธีการถามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น ถ้าเป็นการสัมภาษณ์ต้องเตรียมการ และควรเตรียมว่าจะดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การพูดคุยซักถาม

2.3 ผู้สัมภาษณ์ต้องเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า

2.4 มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการซักถามให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจ

2.5 มีการจัดเวลาในการดำเนินการให้เพียงพอ

3. การประเมินจากสิ่งแวดล้อมภายนอก การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องคำนึงถึงข้อมูลภายนอกองค์การที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะมีผลต่อการตัดสินใจ ต้องนำมาพิจารณาด้วย

4. การจัดระบบข้อมูล เมื่อได้เก็บข้อมูลระบบต่างๆแล้ว ควรจัดระบบข้อมูลเพื่อความสะดวกในการตัดสินใจ

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยภรณ์ (2541: 48) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการตัดสินใจที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจในเรื่องใดจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 5 อย่างนี้

1. ข่าวสาร (Information) ที่จะนำมาสนับสนุนเพื่อเป็นมูลฐานของการตัดสินใจ

2. การเสี่ยง (Risk) ต้องคำนึงถึงการเสี่ยงและผลเสียหายที่จะเกิดขึ้นว่า ถ้าตัดสินใจไปตามนั้นแล้วจะเสี่ยงต่อการเสียหายมากน้อยเพียงใด ถ้ามีความแน่นอนมากย่อมมีความเสี่ยงน้อย และตรงกันข้ามถ้ามีความแน่นอนน้อยก็ย่อมมีความเสี่ยงมากเช่นกัน

3. นโยบาย (Policy) การตัดสินใจจะต้องคำนึงถึงนโยบายขององค์การ ว่ามีอย่างไร ถ้าตัดสินใจเรื่องใดๆ ควรให้สอดคล้องหรือให้เป็นไปตามนโยบาย

4. ปัญหาต่างๆ (Problems) ต้องพิจารณาว่ามีปัญหาอย่างไรบ้างที่องค์การเผชิญอยู่ทั้งภายนอกและภายใน ก่อนจะตัดสินใจต้องคำนึงถึงปัญหาเหล่านี้ด้วยเสมอ

5. เวลา (Time) ในการตัดสินใจต้องคำนึงเวลาที่มีอยู่ด้วยบางครั้งต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็ว บางครั้งเวลาอาจมีไม่พอต่อการพิจารณาได้ถี่ถ้วน

กวี วงศ์พุ่ม (2542: 61) ได้กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจนั้นต้องมีองค์ประกอบ 6 อย่างด้วยกันคือ

1. การเริ่มด้วยปัญหา ปัญหาคือสิ่งที่ต้องแก้ไขหรือสิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการของบุคคลหรือไม่ตรงกับวัตถุประสงค์เพราะมีอุปสรรคมาขัดขวาง

2. การวิเคราะห์ปัญหาด้วยประสบการณ์ ประสบการณ์ต่างๆคือบทเรียนในการตัดสินใจครั้งต่อไปและถือว่าประสบการณ์มีส่วนสำคัญในการพิจารณาตัดสินใจที่ดี

3. การหาข้อมูลเพิ่มเติม การหาข้อมูลในปัจจุบันมีหลายช่องทางหลายระบบหรือการจัดการเก็บเอกสารหลักฐานต่างๆมีหลายแห่งที่ประมวลข้อมูลต่างๆเอาไว้

4. การแยกแยะข้อมูลที่ไม่ใช่ออก ข้อมูลปัจจุบันที่มีอยู่มากมาย เราจำเป็นต้องคัดเลือกข้อมูลที่ไม่จำเป็นออกไปเสียบ้าง

5. การหาทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกหลายทาง เมื่อเราได้ข้อมูลต่างๆ ก็สามารถ

มองเห็นการที่จะตัดสินใจและทางหลายทางนั้นจะต้องมีหนึ่งทางที่เรามองเห็นว่าจะได้ประโยชน์สูงสุดเพื่อเลือกใช้ต่อไป

6. การปฏิบัติตามทางเลือกนั้น ถือว่าเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพราะผู้บริหารจำเป็นต้องมองกว้าง มองลึก และมองไกล หากเห็นว่าข้อใดจะเป็นประโยชน์หรือประหยัดทรัพยากรมากที่สุด ย่อมเลือกทางนั้น

แต่องค์ประกอบในแนวคิดของสติต กองคำ (2542: 100) กล่าวว่า การตัดสินใจของผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 3 อย่างคือ

1. สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาต่อการตัดสินใจที่มีอยู่ 4 ลักษณะคือ

1.1 ความกำกวม ซึ่งสร้างความไม่ชัดเจนในการปฏิบัติงานและเป็นการยากลำบากในการปฏิบัติงาน บางครั้งกฎและระเบียบต่างๆขององค์กรก็มีความไม่ชัดเจน

1.2 บรรยากาศในองค์กร การปฏิบัติงานในองค์กรจะประสบกับปัญหาเป็นอย่างมากถ้าองค์กรระดับสูงที่มีอำนาจไม่ดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายและไม่มีจุดยืนที่แน่นอนเพราะผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติการไม่มั่นใจว่าจะปฏิบัติงานอย่างไรในแต่ละสถานการณ์

1.3 ความแตกต่างกันในด้านความคิดเห็น ของแต่ละเรื่อง โดยธรรมชาติของคนเรานั้นย่อมมีความแตกต่างกัน

1.4 ผลกระทบกระเทือนระยะยาวที่มีต่อบุคคลในองค์กรและวิธีการของผู้บริหารในการตัดสินใจ

2. เอกัตบุคคล ในการบริหารองค์กร ผู้บริหารจะต้องทำหลายสิ่งหลายอย่าง เรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งดังนั้นในบางครั้งผู้บริหารก็ตัดสินใจเอง แต่บางครั้งก็ไม่ตัดสินใจ เพราะผู้บริหารตระหนักว่าคนที่ควรตัดสินใจควรเป็นคนอื่น การตัดสินใจเป็นเรื่องซับซ้อน โดยเฉพาะเมื่อเกิดการเผชิญหน้าของสองฝ่ายแต่ในบางโอกาสการตัดสินใจในสภาวะปกติเกิดขึ้นได้ถ้ามีทางเลือกในการตัดสินใจที่ดีกว่าทางเลือกอื่นๆและทางเลือกที่จะตัดสินใจเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

3. กลุ่มบุคคล กลุ่มบุคคลมีความสำคัญยิ่งต่อการตัดสินใจ กลุ่มบุคคลอาจเป็นกลุ่มที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ การดำเนินงานของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้นย่อมฟังเสียงหรือความคิดของกลุ่มบุคคลต่างๆเสียก่อนจึงจะดำเนินการตัดสินใจขึ้น

ส่วนในวรรณของ กิตติมา ปรีดีติลล (พิภักดิ์ ชันดีพันธุ์. 2538: 15 ; อ้างอิงจาก กิตติมา ปรีดีติลล. 2529: 50) กล่าวว่า องค์ประกอบของการตัดสินใจประกอบด้วยตัวผู้ตัดสินใจโดยทั่วไป ได้แก่

1. ผู้บริหาร ผู้นำ หรือผู้มีหน้าที่กระทำการตัดสินใจ
2. จุดหมาย ผู้กระทำการตัดสินใจต้องทราบจุดหมายที่ชัดเจนและแน่นอน
3. ทางเลือกคือ การพิจารณาทางเลือกต่างๆที่น่าจะเป็นไปได้ในการตัดสินใจ

ในทำนองเดียวกัน รัสฤษฎี ศรีวิชัย (อัมพร พิณสา. 2539: 19 ; อ้างอิงจาก รัสฤษฎี ศรีวิชัย. 2525) ได้กล่าวว่าความถูกต้อง ข้อจำกัดด้านเวลา คุณภาพของการตัดสินใจในการเลือกทางเลือก และการยอมรับผู้ที่เกี่ยวข้องตัดสินใจแก้ปัญหาหรือการปฏิบัติงานใด ๆ จะเกิดประสิทธิผลหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ลักษณะการตัดสินใจแต่ละครั้ง หากการตัดสินใจแก้ปัญหามุ่งไปสู่การปฏิบัติ (Active oriented) อันเป็นการปฏิบัติที่นำไปสู่ทางเลือกไว้แล้วการตัดสินใจนั้นจะนำไปสู่จุดหมายได้แน่นอน
2. สภาพแวดล้อมขององค์การ (Organization environment) ทั้งภายในและภายนอกมีความเหมาะสมในการใช้เทคนิควิธีการตัดสินใจก็บรรลุตามเป้าหมายเช่นกัน
3. พฤติกรรมจะนำไปสู่เป้าหมาย (Objective oriented behavior) หมายถึง ทางเลือกนั้นๆสามารถอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติตามดำเนินไปสู่เป้าหมายได้
4. อำนาจหน้าที่ในการบริหารงาน (Authority) ถ้าจัดได้ว่าเด่นชัดเพียงพอผู้ปฏิบัติงานยอมเข้าใจอำนาจหน้าที่ของตนเองได้ดียิ่งผลให้การปฏิบัติงานหรือแก้ปัญหาได้ดีเช่นกัน
6. ระบบการติดต่อสื่อสาร (Communication) หมายถึง การติดต่อสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์การเป็นการทำให้ บุคคลภายในองค์การและที่เกี่ยวข้องเข้าใจความหมายและแนวปฏิบัติอันจะนำไปสู่จุดหมายของการตัดสินใจได้

มัวร์เฮด และกริฟฟิน (Moorhead and Griffin. 1992: 481 – 483) ได้แบ่งการตัดสินใจออกเป็น 2 ประเภท คือ

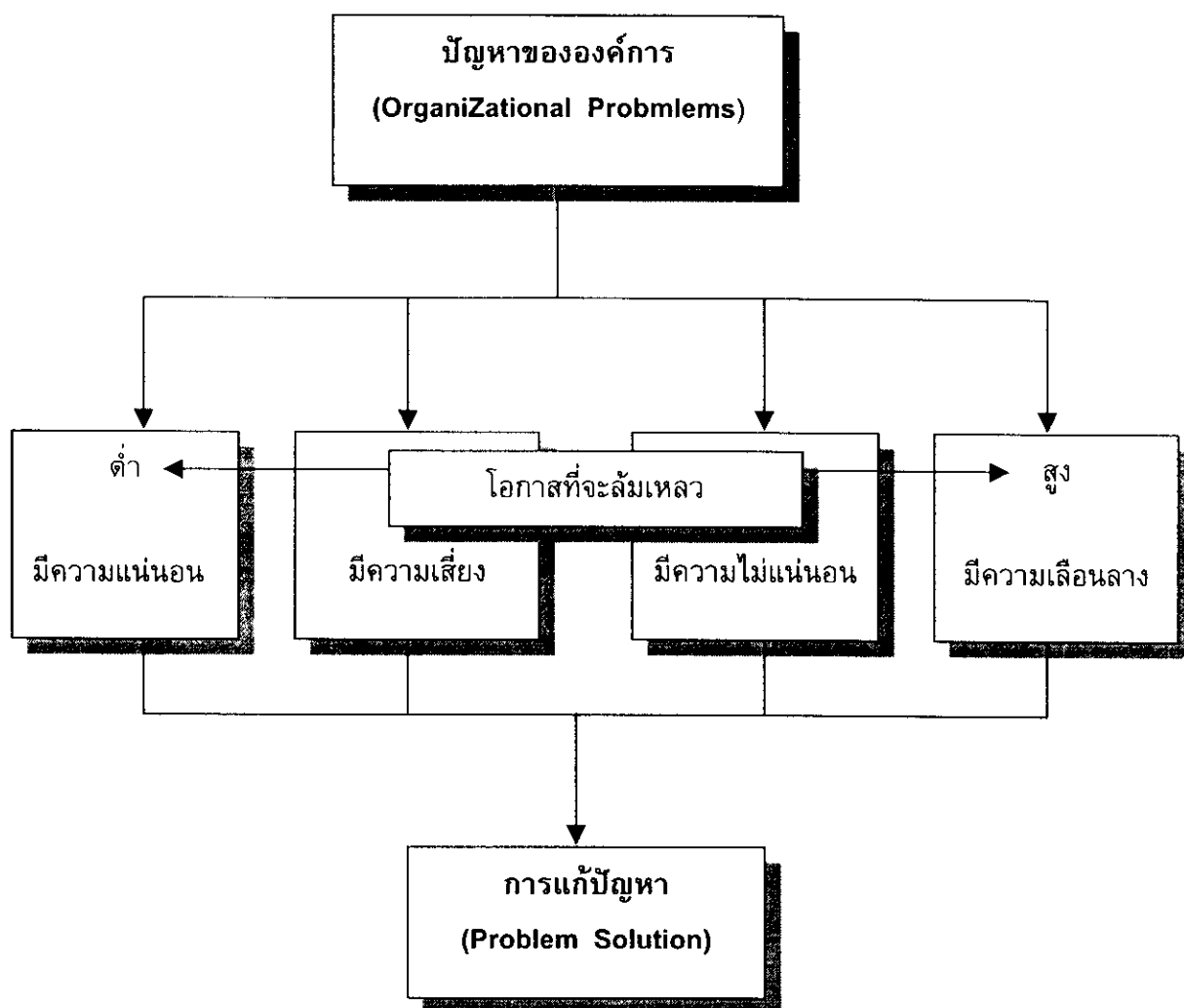
1. การตัดสินใจที่มีการวางโปรแกรมไว้ (Programmed Decision) คือ การตัดสินใจที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งจนกระทั่งสามารถตั้งกฎเพื่อการตัดสินใจได้ โดยกฎเพื่อการตัดสินใจนั้นคือ ข้อความที่บอกผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกที่จะเลือกบนพื้นฐานของสถานการณ์ที่ตัดสินใจ
2. การตัดสินใจที่ไม่มีโปรแกรมกำหนดไว้ (Nonprogrammed Decision) เป็นการตัดสินใจที่มีได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งนัก และไม่มีการกำหนดกฎของการตัดสินใจไว้ก่อน การตัดสินใจประเภทนี้โดยทั่วไปจะต้องการการแก้ปัญหาโดยการตัดสินใจที่มีลักษณะพิเศษ ต้องการพัฒนาและประเมินทางเลือกโดยมิได้มีกฎเพื่อตัดสินใจเป็นเครื่องช่วย การตัดสินใจประเภทนี้ต้องการการพิจารณาตัดสินใจ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ริชาร์ด (Richard L Dalf. 1988: 166) ได้อธิบายว่าการตัดสินใจที่ผู้บริหารจำเป็นต้องนำมาประกอบการพิจารณา จะพิจารณาในรูปของระดับความแน่นอนของสถานการณ์ ไปจนถึงความไม่แน่นอน สถานการณ์ในการตัดสินใจจึงมีระดับความแน่นอนตกอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง คือ 1) ความแน่นอน 2) ความเสี่ยง 3) ความไม่แน่นอน และ 4) ความคลุมเครือ ซึ่งระดับต่างๆ อธิบายได้ดังนี้

1. ความแน่นอน (Certainty) การตัดสินใจในสถานการณ์ที่แน่นอน จะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อผู้บริหารรู้ทางเลือกทุกทางเลือกว่ามีเงื่อนไขอย่างไร และมีผลอย่างไรในการดำเนินการตามทางเลือกนั้น การตัดสินใจในสถานการณ์ที่แน่นอน มีสมมติฐานว่า ผู้บริหารจะต้องรู้ข้อมูลข่าวสารทุกอย่างที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อสถานการณ์นั้นๆ

2. ความเสี่ยง (Risk) สถานการณ์ของความเสี่ยง เกิดขึ้นเมื่อผู้บริหารรู้ว่ามีความเสี่ยงทั้งหมดอะไรบ้าง แต่ไม่ทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก การตัดสินใจเลือกทางเลือกจึงเป็นเพียงการคาดคะเนจากทางเลือกที่มีอยู่ สิ่งที่มีความสำคัญต่อการคาดการณ์ภายใต้ความเสี่ยง เป็นวิธีการที่ผู้บริหารอาศัยข้อมูลของความน่าจะเป็นของความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของแต่ละทางเลือก

3. ความไม่แน่นอน (UnCertainty) เป็นการตัดสินใจภายใต้สภาพแวดล้อมของสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน คือผู้ตัดสินใจไม่ทราบว่าทางเลือกทั้งหมดในสถานการณ์นั้นมีอะไรบ้าง และไม่ทราบอีกเช่นกันว่า ผลจะเป็นอย่างไร การนำสถิติเข้ามาประยุกต์ใช้จึงไม่เป็นประโยชน์แต่อย่างใด การตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับผู้ตัดสินใจ จะต้องตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับสถานการณ์ เพื่อสร้างกรอบการวิเคราะห์ที่มีความเป็นเหตุเป็นผลในการนำไปประกอบการตัดสินใจ ถ้าการตั้งสมมติฐานผิดพลาด ย่อมคาดการณ์ได้เกือบแน่นอนว่าความล้มเหลวในการตัดสินใจย่อมจะเกิดตามมา รายละเอียดดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 เงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการตัดสินใจ

ที่มา: ทองใบ สุดซารี. 2542: 306 ; อ้างอิงจาก Chicago: The Dryden Press.

1988 : 166)

4. ความคลุมเครือ (Ambiguity) การตัดสินใจที่ต้องเผชิญความยุ่งยากยิ่ง คือการตัดสินใจในสถานการณ์ที่คลุมเครือ ที่ไม่รู้ว่าจะตัดสินใจและเป้าหมายของการตัดสินใจคืออะไร การกำหนดทางเลือกในการตัดสินใจ เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากมากและไม่สามารถหาสารสนเทศประกอบการตัดสินใจได้ เงื่อนไขต่างๆมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยมาก จึงมีความเป็นไปได้สูงยิ่งขึ้น ที่การตัดสินใจในสถานการณ์ของความคลุมเครือจะประสบกับความ ล้มเหลว

จากองค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการตัดสินใจที่สำคัญมีดังนี้ คือ จุดมุ่งหมาย ผู้ทำการตัดสินใจ ทางเลือก และวิธีการในการตัดสินใจ

1.3 ประเภทของการตัดสินใจ

ทองใบ สดขารี (2542: 303 – 304) ได้แบ่งประเภทของการตัดสินใจไว้ดังนี้

1. การตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง (Programmed Decision) หมายถึง การตัดสินใจที่เกิดขึ้นเป็นประจำ และมีกฎเกณฑ์การตัดสินใจที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง (Nonprogrammed Decision) หมายถึง การตัดสินใจที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ไม่สามารถนำกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติที่มีอยู่ไปประกอบการตัดสินใจได้ทันที จำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาทางเลือกให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ไซมอน (Simon. 1977: 46 - 48) ได้อธิบายถึงลักษณะของการตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง ดังนี้

การตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง (Programmed Decision) เป็นการตัดสินใจที่เกิดขึ้นเสมอ และมีลักษณะเป็นการตัดสินใจในงานประจำ แม้ว่าจะเป็นการตัดสินใจในเรื่องใหม่ แต่ยังสามารถใช้กฎระเบียบ และวิธีการที่เคยปฏิบัติมาในอดีต เข้าไปประกอบการวินิจฉัยเพื่อการลงความเห็นได้ทันที และมีลักษณะประจักษ์เป็นการตัดสินใจที่เคยปฏิบัติมาแล้ว โดยมีเทคนิคที่นำมาใช้ในการตัดสินใจ ดังนี้

1. ใช้นิสัยที่เคยปฏิบัติมา (Habit)
2. ใช้กฎระเบียบขององค์การ (Standard Operating Procedures : SOP)
3. ตัดสินใจตามโครงสร้างขององค์การ (Organizational Structure)
4. ใช้เทคนิคการวิจัยดำเนินงาน (Operations Research : OR)
5. ใช้กระบวนการทางข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ (Electronic Data Processing)

การตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง (Nonprogrammed Decision) เป็นการตัดสินใจที่ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน และไม่สามารถใช้วิธีการตัดสินใจแบบใดแบบหนึ่งที่เคยประสบผลสำเร็จในอดีตไปปรับใช้ได้ เพราะการตัดสินใจดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ มีความสลับซับซ้อนสูง หรือเป็นเพราะว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ไม่อาจใช้วิธีการในอดีตได้ มีเทคนิคที่นำมาประกอบการตัดสินใจ ดังนี้

1. ใช้ดุลยพินิจ สัญชาตญาณ และความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thought)
 2. ใช้การคัดเลือกและฝึกอบรมผู้บริหาร
 3. ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีความสลับซับซ้อนสูงเข้าไปประยุกต์ใช้เพื่อการตัดสินใจ
- บุญช่วย ศิริเกษ (2540: 253 – 254) ได้จำแนกการตัดสินใจไว้ 4 ประเภท คือ

1. การตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้า (Programmed Decision) เป็นการตัดสินใจที่มีลักษณะประจำอยู่เสมอ มักเกิดขึ้นภายในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรของการตัดสินใจจำนวนจำกัด ผลของแต่ละทางเลือกรู้ล่วงหน้าค่อนข้างแน่นอน

2. การตัดสินใจแบบวิเคราะห์ (Analytical Decision) เป็นการตัดสินใจที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การตัดสินใจแบบดุลยพินิจ (Judgmental Decision) เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เป็นตัวแปรของการตัดสินใจมีจำนวนจำกัด ซึ่งยังไม่ทราบผลว่าผลของการตัดสินใจจะเป็นอย่างไร การใช้ดุลยพินิจที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเพิ่มความเป็นไปได้ของผลที่จะเกิดขึ้น

4. การตัดสินใจแบบปรับตัว (Adaptive Decision) เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ตัวแปรของการตัดสินใจมีเป็นจำนวนมาก และไม่สามารถคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นได้เนื่องจากความซับซ้อนและความไม่แน่นอนของปัญหาต้องอาศัยบุคคลอื่นช่วยในการตัดสินใจ การตัดสินใจจะถูกปรับตัวตลอดเวลา

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2525: 124) ได้แบ่งประเภทการตัดสินใจของครูใหญ่ไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับงานประจำ (Routine Decision – Making) การตัดสินใจส่วนใหญ่ของครูใหญ่เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับงานประจำ อาจเป็นการตัดสินใจที่เป็นผลมาจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้บังคับบัญชาก็ได้

2. การตัดสินใจเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ (Heuristic Decision – Making) การตัดสินใจด้านนี้ ครูใหญ่จะต้องให้เสรีภาพแก่เพื่อนร่วมงานที่จะแสดงออก เปิดโอกาสและส่งเสริมให้เกิดผู้นำแบบฉุกเฉินขึ้นในการทำงานร่วมกับนักเรียนและคณะครู ครูใหญ่ควรสร้างบรรยากาศให้มีโอกาสในการตัดสินใจทางสร้างสรรค์ขึ้น

3. การตัดสินใจเกี่ยวกับการประนีประนอม (Compromis Decision – Making) ครูใหญ่จำเป็นต้องหายุทธวิธีในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างในค่านิยมและวัฒนธรรม ความคาดหวังในบทบาทที่ต้องแสดง หรือข้อขัดแย้งที่เกิดจากความสนใจเฉพาะของบุคคล ครูใหญ่ต้องพัฒนาทักษะตนเอง ในการตัดสินใจในด้านนี้ เพราะถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นบ่อยๆในหน่วยงาน การสร้างความก้าวหน้าของหน่วยงานก็จะกระทำไม่ได้ลำบาก

วิโรจน์ สารรัตนะ (2545: 46) ได้แบ่งรูปแบบการตัดสินใจออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การตัดสินใจแบบมีเหตุผล เป็นการตัดสินใจตามกระบวนการและข้อมูลสารสนเทศประกอบอย่างเพียงพอ

2. การตัดสินใจแบบไม่มีเหตุผล ขาดกระบวนการและข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจอย่างเพียงพอ

บรรลิม ภูซงคกุล (พิมลพรรณ บุญมุสิก. 2535 ; อ้างอิงจาก บรรลิม ภูซงคกุล. 2510) ได้กล่าวถึงลักษณะการตัดสินใจว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การตัดสินใจแบบสามัญสำนึก (Spontaneous Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ประสบการณ์หรือความรู้ในอดีตเป็นแนวการตัดสินใจ การตัดสินใจลักษณะนี้ใช้กับงานที่ต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ

2. การตัดสินใจแบบไตร่ตรองอยู่เป็นประจำ (Rational Decision) เป็นการตัดสินใจที่ต้องใช้วิจรรณญาณประกอบ จะอาศัยกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับเพียงอย่างเดียวไม่ได้

ต้องอาศัยสถิติข้อมูลและข่าวสารต่างๆ ปัญหาที่ต้องตัดสินใจมักเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานขององค์การ (ปองพานิช, 2542 : 20)

จึงสรุปได้ว่า การตัดสินใจมีลักษณะที่แตกต่างกันอยู่ 2 ประเภท คือ

1. การตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง หมายถึง รูปแบบการตัดสินใจที่มีความชัดเจนและมั่นคง มีระบบ มีแบบแผนและมีรูปแบบที่แน่นอน โดยใช้กฎระเบียบ วิธีการ หรือประสบการณ์ที่เคยตัดสินใจในอดีตมาปรับใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจในงานประจำ ซึ่งผู้ตัดสินใจมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ จึงมีความแน่วแน่ในการตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักของเหตุผล หากตัดสินใจแล้วจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงต่ำ

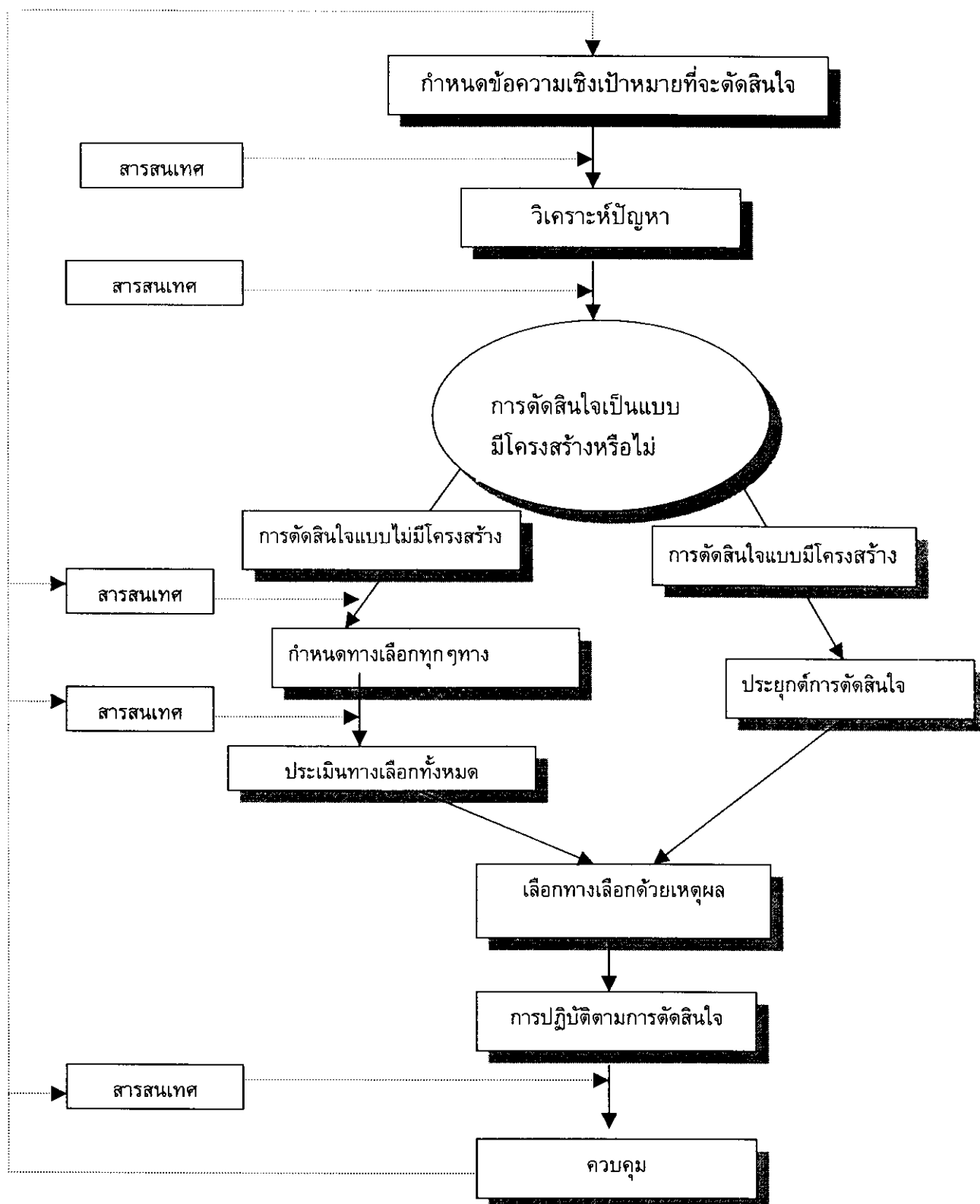
2. การตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง หมายถึง รูปแบบการตัดสินใจที่มีความคลุมเครือ ไม่มีแบบแผน ไม่มีระบบ และไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ไม่สามารถใช้กฎระเบียบ วิธีการ หรือประสบการณ์ที่เคยตัดสินใจในอดีตมาปรับใช้ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจในเรื่องใหม่ มีความสลับซับซ้อนสูง ไม่มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจจึงต้องใช้ดุลยพินิจ สัญชาตญาณ และความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางในการตัดสินใจซึ่งผู้ตัดสินใจอาจมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการหรือทางเลือกในการตัดสินใจตลอดเวลา จึงเป็นการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

1.4 กระบวนการตัดสินใจ

กระบวนการตัดสินใจ เป็นวิธีการที่ผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจ นำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และกำหนดทางเลือก เพื่อประเมินผลการตัดสินใจ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการในการตัดสินใจ มีดังนี้ (ทองใบ สุดชาติ, 2542: 312 - 319)

1. วิธีการตัดสินใจโดยหลักของเหตุผล (The Rational Approach)

แบส (Barnard M. bass. 1983: 27-31) ได้กล่าวถึงวิธีการตัดสินใจต้องดำเนินการเป็นระบบและมีกระบวนการในการตัดสินใจเป็นขั้นตอน ผู้บริหารต้องมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจครบถ้วน ดังปรากฏในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 กระบวนการตัดสินใจแบบมีเหตุผล

ที่มา: ทองใบ สุดซารี. (2542: 313 ; อ้างอิงจาก Homewood, Ill.: Irwin. 1983: 27 – 31)

ขั้นที่ 1 กำหนดข้อความเชิงเป้าหมายที่จะตัดสินใจ เป็นการกำหนดเป้าหมายที่องค์การต้องการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จ

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหา โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การรวบรวมข้อมูลที่จะช่วยทำให้บรรลุผล ในขั้นนี้ถือว่าความเชื่อถือได้ของข้อมูลมีความสำคัญยิ่ง เพราะว่าข้อมูลที่ผิดพลาดอาจจะทำให้ผลการตัดสินใจอาจผิดพลาดได้

ขั้นที่ 3 การกำหนดรูปแบบของการตัดสินใจ เป็นการกำหนดว่า การตัดสินใจจะใช้รูปแบบการตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง หรือแบบไม่มีโครงสร้าง

ขั้นที่ 4 การพัฒนาทางเลือก เป็นการดำเนินการสืบเนื่องจากขั้นตอนที่แล้ว กล่าวคือ ถ้าผู้บริหารใช้การตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง ขั้นตอนต่อไปก็คือ การพัฒนาทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ทุกทางเลือก โดยอาศัยข้อมูลทุกๆด้าน

ถ้าเป็นการตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง ก็สามารถประยุกต์กฎเกณฑ์การตัดสินใจ เข้าไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจให้มีเหตุมีผลมากที่สุด

ขั้นที่ 5 การประเมินทางเลือก เป็นการประเมินผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก บนหลักการที่ว่าจะต้องตรวจสอบจนเกิดความมั่นใจว่าผลในทางเลือกที่ต้องการมีความใกล้เคียงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้มากที่สุด และมักจะรวมถึงกลไกต่อไปนี้

5.1 พิจารณาถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกในแต่ละทางเลือก

5.2 ประเมินต้นทุนที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก

5.3 เป็นการประเมินสถานการณ์แห่งความไม่แน่นอนที่อาจจะเกิดขึ้น

ขั้นที่ 6 การเลือกทางเลือกหนึ่งทางเลือก การเลือกทางเลือกเพียง 1 ทางเลือก ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่ง เพราะหากผิดพลาดจะส่งผลเสียต่อองค์การสูงมาก ในบางกรณีอาจนำไปสู่ความล้มเหลวได้ โดยทั่วไปการเลือกทางเลือกจะพิจารณาจากทางเลือกที่จะให้ผลตอบแทนสูงสุด อีกทั้งพิจารณาจากผลประโยชน์ ต้นทุน ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของแต่ละทางเลือก

ขั้นที่ 7 การปฏิบัติตามทางเลือก เป็นการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ จะต้องกระตุ้นและจูงใจให้ผู้ที่มีส่วนร่วมตัดสินใจได้ร่วมดำเนินการ การดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องการปฏิบัติและการมีผู้บริหารที่มีทักษะในการจัดการที่ดี

ขั้นที่ 8 การควบคุม เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานและปรับปรุงการปฏิบัติ ถ้าผลการประเมินพบว่าเกิดความแตกต่างระหว่างเป้าหมายใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด โดยเราสามารถพิจารณาปรับปรุงได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลย้อนกลับเป็นสารสนเทศที่สำคัญ

2. วิธีการตัดสินใจด้วยวิธีการเชิงพฤติกรรม เป็นทางเลือกหนึ่งต่างจากการตัดสินใจด้วยเหตุผล คือเป็นการตัดสินใจตามวิธีการเชิงพฤติกรรม ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาท และพฤติกรรมของบุคคลในกระบวนการตัดสินใจ คำนึงถึงหลักของควมมีเหตุผลภายใต้ขีดจำกัดมากกว่าหลักควมมีเหตุผลแบบสมบูรณ์ วิธีการตัดสินใจโดยวิธีการเชิงพฤติกรรม มีดังนี้

2.1 ใช้กฎระเบียบและกฎแห่งการลงมือลงถูก

2.2 ใช้หลักของความพอดี

2.3 ใช้หลักของความพอใจ

3. วิธีการตัดสินใจด้วยวิธีการในเชิงปฏิบัติ เป็นวิธีผสมผสานการตัดสินใจด้วยเหตุผลและวิธีการเชิงพฤติกรรมเข้าด้วยกันวิธีนี้เป็นลักษณะในเชิงแนะนำเพื่อการพัฒนาทางเลือกที่เหมาะสมมากกว่าที่จะพัฒนาทางเลือกให้ครบถ้วนสมบูรณ์

4. วิธีการตัดสินใจตามตัวแบบความขัดแย้ง เป็นตัวแบบที่ให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะของบุคคลในการตัดสินใจ มีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการ คือ

4.1 นำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจที่สำคัญเกี่ยวกับชีวิต เช่น การแต่งงาน การเลือกโรงเรียน

4.2 พึงตระหนักว่าการทำให้เกิดความล่าช้าและความเป็นเหตุเป็นผลในการตัดสินใจ เป็นวิธีการที่มนุษย์นำไปใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความยุ่งยากและความกดดัน

4.3 เป็นที่ทราบอย่างเปิดเผยว่า อาจเกิดความผิดพลาดในการตัดสินใจบางครั้งได้ และความกลัวว่าการตัดสินใจที่เกิดขึ้นจะไม่ดีพอ ทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญในการตัดสินใจ

4.4 การเกิดปฏิกิริยาในตนเอง เป็นการเปรียบเทียบทางเลือกกับมาตรฐานเชิงจริยธรรมภายในตนเอง

4.5 เป็นที่ยอมรับกันว่า ในระหว่างการตัดสินใจนั้น ผู้ที่ตัดสินใจอาจจะเกิดความรู้สึกในการตัดสินใจทั้งในทางบวกและทางลบ จำเป็นที่จะต้องให้ความรู้หลักการแก่พวกเขา ในอันที่จะตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภุชฌ์ (2541: 49 -50) ได้กล่าวว่ากระบวนการตัดสินใจโดยการใช้อยุทธศาสตร์ตรงนั้นจะต้องกระทำตามลำดับขั้น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวบรวมหลักฐานเป็นการสืบสวนให้ได้ข้อเท็จจริง พิจารณากฎหมายข้อกฎหมาย นโยบาย ตลอดจนเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ เพื่อพิจารณาปัญหาที่ต้องตัดสินใจให้แน่ชัดว่า จะตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาอะไรหรือเพื่อวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

2. ขั้นพิจารณากำหนดทางเลือก เป็นการกำหนดทางเลือกเพื่อการตัดสินใจหรือ แก้ปัญหา โดยพิจารณาว่าจะมีทางเลือกกี่ทางโดยวิธีการอย่างไรและเปรียบเทียบผลดีผลเสียของแต่ละทางอย่างละเอียด

3. ขั้นสั่งการให้ปฏิบัติและกำหนดวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามที่ได้ตัดสินใจ

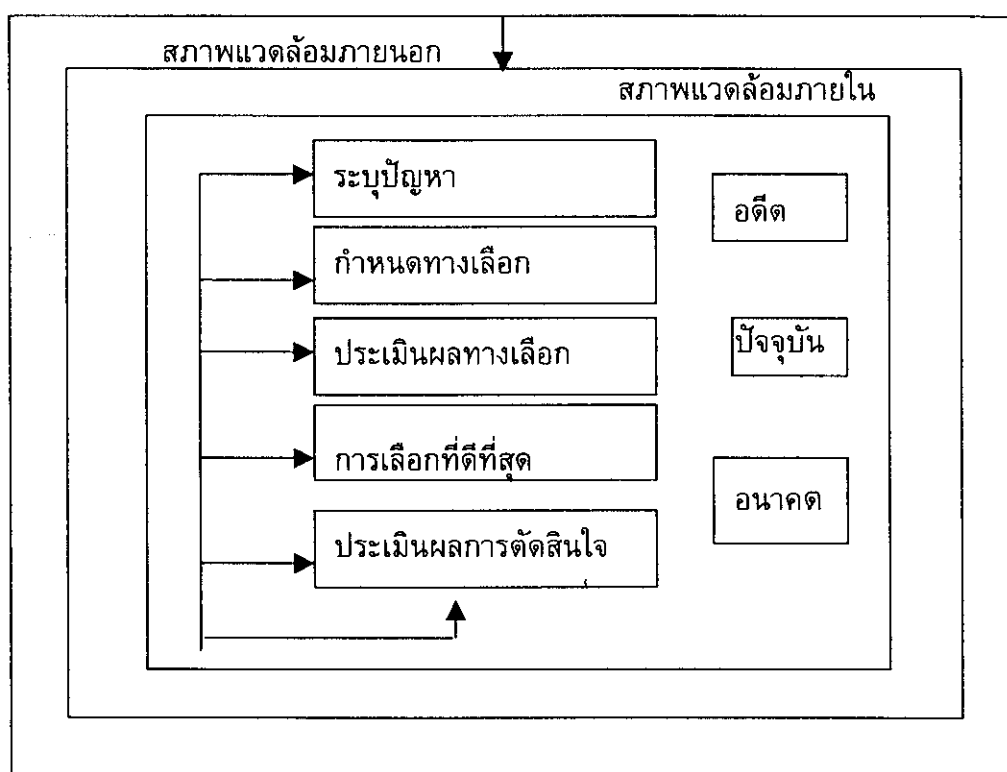
4. ขั้นติดตามผลและแก้ปัญหา เป็นการติดตามผลการปฏิบัติว่าผู้ปฏิบัติเข้าใจคำสั่งทำงานเกิดผลถูกต้องตามที่สั่งหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นอย่างไรบ้างและเป็นการแก้ปัญหาเมื่อทำงานไม่เกิดผลตามที่สั่ง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาอาจมีอยู่ในใจตั้งแต่ขณะตัดสินใจออกไปก็เป็นได้

ในทำนองเดียวกัน ประชุม รอดประเสริฐ (2535: 258) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจไว้ 5 วิธี ดังนี้

1. การระบุปัญหา (Identify the Problem)

2. การกำหนดทางเลือก (Develop Alternatives)
3. การประเมินผลทางเลือก (Evaluate Alternative)
4. การตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (Choose and implement the best Alternative)
5. การประเมินผลการตัดสินใจ (Evaluate the Decision)

ดังนั้นกระบวนการตัดสินใจจึงมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รายละเอียดดังภาพประกอบ 4 ดังนี้

ภาพประกอบ 4 แสดงขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจและสภาพแวดล้อม
ที่มา: ประชุม รอดประเสริฐ. (2535: 258).

แดเนียล กริฟฟิธส์ (อรพรรณ ตูจินดา. 2544: 21 ; อ้างอิงจาก Daniel Griffiths. 1982) ได้เสนอรูปแบบและขั้นตอนการตัดสินใจไว้ 6 ขั้นตอนคือ

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดของปัญหา ซึ่งขั้นนี้เป็นขั้นตอนแรกของการตัดสินใจ ผู้บริหารจะตัดสินใจในกิจกรรมใดๆก็ตาม จะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่ต้องตัดสินใจ ต้องหาสาเหตุของปัญหา เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้เพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง ปัญหาทุกปัญหาไม่ใช่ปัญหาของทุกคน ปัญหาเป็นเครื่องทำลายความสามารถของ ผู้บริหารและวัดความสามารถในการตัดสินใจ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในปัญหา เพื่อให้การตัดสินใจที่ถูกต้อง และรวดเร็ว

2. วิเคราะห์และประเมินผลปัญหา เมื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาแล้วต้องนำปัญหานั้นมาวิเคราะห์และประเมินผลว่าปัญหานั้นมีความหมายต่อผู้บริหาร ต้องการอย่างไร จะต้องทำอย่างไรกับปัญหานั้น ผู้บริหารต้องหาวิธีทางที่จะแก้ปัญหานั้น การตัดสินใจของผู้บริหารในบางครั้งอาจต้องให้ผู้อื่นมาร่วมกันหาวิธีทางแก้ปัญหานั้น ผู้บริหารต้องรู้ว่าเมื่อใดควรตัดสินใจหรือไม่ควรตัดสินใจ การที่ผู้บริหารเป็นผู้ตัดสินใจเองทุกๆเรื่อง อาจทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความไม่พอใจได้

3. สร้างเนื้อหาและแนวทางในการตัดสินใจ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นการแสดงคุณค่าของระบบการตัดสินใจ ที่แสดงให้เห็นให้ผู้ร่วมงานเห็นว่าผู้บริหารได้ใช้หลักและวิธีการตัดสินใจถูกต้องตามหลักการบริหารมากน้อยเพียงใด เป็นการช่วยให้ผู้ร่วมงานได้รับการตัดสินใจถูกต้อง และช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร การสร้างเนื้อหาและแนวทางการตัดสินใจต้องอาศัยระดับความกระตือรือร้นของผู้บริหารหรือบุคลากรในองค์กร คุณธรรมของผู้บริหาร หรือบุคลากรในองค์กร แรงกระตุ้นและการรับรู้ของพฤติกรรมที่ตรงกับความมุ่งหมายขององค์กร

4. ประเมินผลทางเลือกจากข้อ 3 เพื่อเลือกทางที่จะช่วยให้แก้ปัญหาได้

5. เลือกวิธีการที่ดีที่สุด

6. วิเคราะห์ผลที่จะได้จากการตัดสินใจและตัดสินใจ

สมยศ นาวิการ (2523: 115 – 122) กล่าวถึงการตัดสินใจว่ามีขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ

1. การระบุปัญหาและการพิจารณาหาสาเหตุของปัญหา ทำการค้นให้พบปัญหาที่แท้จริงคืออะไร วิเคราะห์หาสาเหตุและลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การสร้างและประเมินทางเลือก เป็นการพิจารณาหาแนวทางในการแก้ปัญหาหลายๆแนวทางอย่างมีเหตุผล หาทางเลือกโดยวิธีระดมสมอง หาข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการตัดสินใจ แล้วบันทึกข้อดีข้อเสียของทางเลือกเหล่านั้น กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน คาดคะเนผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกดังกล่าว

3. การดำเนินการตัดสินใจ การตัดสินใจต้องคำนึงถึงคุณภาพมากกว่าการยอมรับของบุคลากรในองค์กรเสมอ แต่ถ้าการตัดสินใจทำได้ทั้งคุณภาพของทางเลือกและเกิดการยอมรับในหน่วยงานด้วยแล้ว ถือว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด (โกลิเยอร์, 2534: 25 ; กิ่งแก้ว, 2534: 25)

ไซมอน (Simon. 1977: 2) ได้ให้ความเห็นว่าการตัดสินใจประกอบด้วย 3 ขั้นตอนที่สำคัญ ได้แก่

1. การศึกษาสภาวะแวดล้อมต่างๆเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

2. การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมนั้นเป็นข้อมูลนั้น เพื่อกำหนดทางเลือกในการตัดสินใจ

3. การเลือกทางเลือกที่เห็นว่าดีที่สุด

เสรี เกียรติบรรลือ (2534: 43 - 45) ได้เสนอขั้นตอนในการตัดสินใจไว้ 6 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดกรอบปัญหา ผู้ตัดสินใจควรตรวจสอบขอบเขตของปัญหา ผลกระทบ

และปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้รู้ขอบเขตของปัญหาว่ามีกว้างขวางและประกอบไปด้วยปัจจัยอะไรบ้างเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ

2. แสวงหาข้อมูล

3. แสวงหาทางเลือก การตัดสินใจต้องอาศัยทางเลือกหลายๆทางและต้องรู้ถึงข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือกและต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

4. สัมผัสที่ 6 ประสบการณ์ในอดีตหรือลางสังหรณ์จะเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจได้ แต่ต้องตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องด้วย

5. ก้าวด้วยความสุขุมมั่นคง การตัดสินใจต้องมีความมุ่งมั่นด้วยความสุขุม คัมภีร์ภาพตามลำดับขั้นตอนจะช่วยให้การตัดสินใจไม่ผิดพลาด

6. กำหนดวันเสร็จสิ้น

วุฒิชัย จานงค์ (2523: 4 - 7) ได้นำเสนอขั้นตอนการตัดสินใจไว้ 6 ขั้นตอนคือ

1. การแยกแยะตัวปัญหา
2. การหาข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหา
3. การประเมินค่าของข่าวสาร
4. การกำหนดทางเลือก
5. การเลือกทางเลือก
6. การตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติ

อรุณ รักธรรม (2526: 421 - 423) ได้เสนอขั้นตอนการตัดสินใจไว้ ดังนี้

1. ค้นหาข้อมูลและแยกแยะปัญหา โดยถือว่าการค้นพบปัญหาแล้ว กระบวนการตัดสินใจสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง
2. หาข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจหรือปัญหานั้นๆ ให้ได้มากและสมบูรณ์ที่สุด
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข่าวสารข้อมูล โดยพิจารณาในแง่ความจำเป็น ความเพียงพอ
4. กำหนดทางเลือกให้มีหลายๆทางเลือก เพื่อให้การตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

การตัดสินใจเลือกทางเลือกตามข้อมูลดังกล่าวใน 1 - 4 ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุดในการตัดสินใจ

ทวี วงศ์พุ่ม (2542: 36) ได้กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการตัดสินใจไว้ ดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อนำความรู้มาประกอบการตัดสินใจ
2. ศึกษาสาเหตุและความเป็นมาของปัญหาเพื่อวางแผนในการตัดสินใจ
3. การตัดสินใจต่างๆ อย่ารีบร้อนควรมองหาแนวทางที่เป็นทางออกหลายๆด้าน
4. แนวทางเลือกตามทฤษฎีนั้นอาจมีแนวทางเลือกเพียงแนวทางเดียว แต่ในทางปฏิบัติงานนั้นอาจจะมีวิธีผสมผสานกันได้

5. ทบทวน ติดตาม ประเมินผลการทำงาน จะช่วยให้การตัดสินใจถูกต้องแม่นยำมากขึ้น

การตัดสินใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการวางแผนการจัดองค์การ การประสานงาน ตลอดจนถึงการประเมินผล ทั้งนี้เพราะในทุกขั้นตอนจะมีกระบวนการของการตัดสินใจแฝงอยู่ การตัดสินใจเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งของผู้บริหาร เนื่องจากการตัดสินใจจะส่งผลไปสู่การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนในองค์การ และองค์การอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ถ้าผู้บริหารตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสม กิจกรรมขององค์การย่อมเจริญก้าวหน้า แต่ถ้าผู้บริหารตัดสินใจผิดพลาดจะเกิดผลเสียต่อบุคลากรและหน่วยงานนั้นๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์การใดๆ ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้บริหาร (สมยศ นาวิการ. 2523: 2) (ประจักษ์ ก้องสุมี. 2552: 37)

จากกระบวนการตัดสินใจ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจที่จะ ทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพนั้น ประกอบไปด้วยขั้นตอนการตัดสินใจ คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา 2) การประมวลข้อมูลข่าวสาร ความรู้และข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวกับปัญหา 3) การกำหนดทางเลือกในการตัดสินใจ 4) การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด 5) การประเมินผล

1.5 ประเภทของผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจ

ทองใบ สุตขารี (2542: 320) ได้จำแนกประเภทของผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจไว้ดังนี้

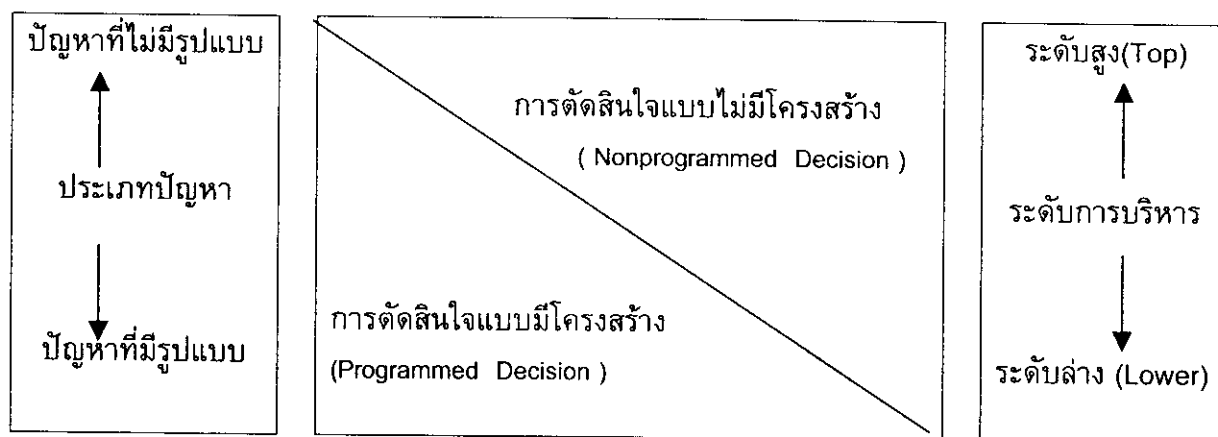
1. การตัดสินใจโดยปัจเจกบุคคล (Individual Decisions) เป็นการตัดสินใจโดยผู้บริหารรับผิดชอบเพียงลำพัง เขามีข้อมูลอยู่ในมือพร้อม และไม่ปรึกษาผู้ใด เทคนิคนี้มีหลักว่า การหาข้อมูลเพิ่มเติมและการปรึกษาผู้อื่น เป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งมีข้อจำกัดในด้านเวลา และยังเชื่อต่อไปว่า ผู้ตัดสินใจมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการตัดสินใจ และเขาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในประเด็น การตัดสินใจ ที่จะทำให้เกิดคุณภาพในการตัดสินใจได้

2. การตัดสินใจโดยที่ปรึกษา (Consultative Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ผู้บริหารเห็นว่า จำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติม และควรขอคำปรึกษาจากผู้อื่น การปรึกษาอาจจะจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น จัดให้มีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น หรืออาจจะดำเนินการอย่างไม่เป็นทางการก็ได้ เช่น การเชิญบุคคลผู้เกี่ยวข้องไปให้ข้อมูลและคำปรึกษาหารือ อย่างไรก็ตามเมื่อปรึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้บริหารยังคงเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจในขั้นสุดท้าย

3. การตัดสินใจโดยกลุ่ม (Group Decisions) เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารได้ใช้ความพยายามในการตัดสินใจโดย 1) แสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่ม 2) ให้กลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ วิธีการมีส่วนร่วมนี้ได้ออกแบบไว้เพื่อการตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ และปรับปรุงสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหา ประเภทของการตัดสินใจและระดับของผู้บริหาร

รอบบินส์ และเซนโซ (ทองใบ สุตชาติ. 2542 : 306 ; อ้างอิงจาก Saddle River, New Jersey : Prentice Hall International , Inc. 1998 : 238) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะปัญหาในการตัดสินใจ (Problems) ประเภทของการตัดสินใจ (Types of decisions) และระดับของการบริหาร (level of management) ดังปรากฏในภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทปัญหา ประเภทการตัดสินใจ และระดับการบริหาร
ที่มา: ทองใบ สุตชาติ. (2542: 306 ; อ้างอิงจาก Saddle River, New Jersey: Prentice Hall International, Inc. 1998: 238)

จากภาพประกอบ 5 จะพบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็น ประเภทของปัญหาในการตัดสินใจแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. ปัญหาที่มีโครงสร้างเป็นระบบ เป็นปัญหาที่สามารถใช้การตัดสินใจแบบมีโครงสร้างที่ยึดถือกฎเกณฑ์การตัดสินใจ ที่เป็นกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับที่มีอยู่ได้ทันที และถือว่าเป็นการตัดสินใจที่เกิดขึ้นเป็นประจำ เชื่อมโยงให้เห็นสภาวะของการทำงานตามปกติ และถือได้ว่าเป็นการตัดสินใจของผู้บริหารในระดับล่างขององค์กร

2. ปัญหาที่มีโครงสร้างไม่แน่นอน เป็นปัญหาที่ไร้รูปแบบ การเกิดสถานการณ์การตัดสินใจ เกิดขึ้นจากความจำเป็นหรือเนื่องจากความขัดแย้งก็เป็นได้ จำเป็นต้องใช้การตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง โดยผู้ที่รับผิดชอบต่อการตัดสินใจในองค์กรจะเป็นผู้บริหารระดับที่สูงขึ้นตามสายงานขององค์กร

อย่างไรก็ตามในโลกของความเป็นจริง ย่อมไม่มีการตัดสินใจในปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่จะใช้การตัดสินใจประเภทมีโครงสร้างแบบสมบูรณ์หรือการตัดสินใจที่ไม่มีโครงสร้างเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะปัญหาในการตัดสินใจมักจะใช้วิธีการทั้งสองประเภทเข้าช่วยกันเสมอ กล่าวคือการตัดสินใจ

แบบมีโครงสร้างออกแบบไว้เพื่อป้องกันปัญหา ที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจโดยใช้ดุลยพินิจของบุคคล ในขณะที่การตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้างอาจจำเป็นต้องนำการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างไปประยุกต์ใช้ได้ด้วย

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน สรุปได้ว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการในการพิจารณาเลือกที่เห็นว่าดีที่สุดจากหลายๆทางเลือกเพื่อให้การปฏิบัตินั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการตัดสินใจมี 2 ลักษณะ คือ 1) การตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง หมายถึง ลักษณะที่ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยใช้รูปแบบการตัดสินใจที่มีความชัดเจนและมั่นคง มีระบบ มีแบบแผน และมีรูปแบบที่แน่นอน โดยใช้กฎระเบียบ วิธีการ หรือประสบการณ์ที่เคยตัดสินใจในอดีตมาปรับใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจในงานประจำ ซึ่งผู้ตัดสินใจมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ จึงมีความแน่วแน่ในการตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักของเหตุผล หากตัดสินใจแล้วจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงต่ำ และ 2) การตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง หมายถึง ลักษณะที่ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยใช้รูปแบบการตัดสินใจที่มีความคลุมเครือ ไม่มีแบบแผน ไม่มีระบบ และไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ไม่สามารถใช้กฎระเบียบ วิธีการ หรือประสบการณ์ที่เคยตัดสินใจในอดีตมาปรับใช้ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจในเรื่องใหม่ มีความสลับซับซ้อนสูง ไม่มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจจึงต้องใช้ดุลยพินิจ สัญชาตญาณ และความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางในการตัดสินใจ ซึ่งผู้ตัดสินใจอาจมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการหรือทางเลือกในการตัดสินใจตลอดเวลา จึงเป็นการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ในการประกันคุณภาพการศึกษานั้นเป็นแนวความคิดที่มุ่งให้การศึกษาเป็นแหล่งของสาธารณชนที่ทุกคนในสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคนและกับสังคมโดยรวม การที่ให้ทุกคนทุกส่วนของสังคม มีส่วนร่วมคิด ร่วมดำเนินการจัดการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ให้การสนับสนุนและร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมได้

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการทางการบริหารได้ให้ความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมไว้แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อและแนวคิด ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2541: 182 –183) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆหรือกิจกรรมต่างๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหาร

โรส (สมติ เพียรการค้า, 2541: 26 ; อ้างอิงจาก Rose, 1967) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคลเข้าร่วมประชุม การเข้าร่วมประชุมในฐานะกรรมการและการปฏิบัติกิจกรรม

ตามที่องค์การหรือสมาคมกำหนดไว้ การเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในองค์การ อาสาสมัครนั้นมีเหตุผลแตกต่างกันออกไปและขึ้นอยู่กับโครงสร้างและจุดประสงค์ขององค์การด้วย

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2542: 16) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือการเปิดโอกาสบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ที่มีผลกระทบต่อนตนเองหรือองค์กรของตน

(ไปมา ลูกอินทร์ 2551: 60) จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคล เข้าร่วมในการทำงาน การตัดสินใจช่วยเหลือ สนับสนุน เสนอแนะวิธีการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปร่วมกิจกรรมต่างๆให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2.2 ลักษณะและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537: 183) ได้กล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร

การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่างๆขององค์การ การที่บุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมต่างๆ ย่อมทำให้บุคคลมีความผูกพัน (Commitment) ต่อกิจกรรมนั้นและมีความผูกพันต่อองค์การในที่สุด จึงทำให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทำให้เกิดความเกี่ยวข้อง และมีความเกี่ยวข้องก่อให้เกิดความผูกพัน

โคเฮนและอัฟฮอฟ (อำนวยการ จันทเรศ. 2541: 28 ; อ้างอิงจาก Cohen and Uphoff. 1980: 219 – 222) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนเกี่ยวข้อง 4 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมประเมินผล (Evaluation)

อาร์สไตน์ (ชูชาติ พวงสมจิตร์. 2540: 23 ; อ้างอิงจาก Arnstein) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึงขั้นตอนที่ บุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกันตามขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นร่วมรับรู้ การมีส่วนร่วมในขั้นร่วมรับรู้ รับทราบกิจกรรมที่จะปฏิบัติ (มีส่วนร่วมน้อยที่สุด)

2. ขั้นร่วมทำ คือการมีส่วนร่วมในขั้นปฏิบัติ กระทำกิจกรรมที่กำหนด (มีส่วนร่วมน้อย)

3. ขั้นร่วมรับรู้และร่วมทำ คือการมีส่วนร่วมในขั้นได้รับรู้ รับทราบกิจกรรมที่ปฏิบัติ

รวมทั้งได้ปฏิบัติ (มีส่วนร่วมปานกลาง)

4. ขั้นร่วมคิด /ร่วมตัดสินใจ คือการมีส่วนร่วมในขั้นได้แสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะ และร่วมตัดสินใจ (มีส่วนร่วมมาก)

5. ขั้นร่วมคิด/ร่วมตัดสินใจและร่วมทำ คือการมีส่วนร่วมในขั้นได้แสดงความคิดเห็นให้ ข้อเสนอแนะและร่วมตัดสินใจ รวมทั้งได้ปฏิบัติกระทำการกิจกรรมที่กำหนดด้วย (มีส่วนร่วมมากที่สุด)

ชูชาติ พวงสมจิตร (2540: 19) จำแนกขั้นตอนในการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกผู้ร่วมงาน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติงานเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างตั้งแต่ขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นวางแผน ขั้นดำเนิน โครงการและขั้นร่วมประเมินโครงการ โดยให้มีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติ

2.3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ธรรมรส โชติบุญชู (2540: 224 – 237) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการ บริหารองค์กรนั้น เป็นแนวความคิดแผนใหม่ที่มุ่งให้ผู้ร่วมงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจร่วมรับผิดชอบและร่วมมือในองค์กรที่ตนปฏิบัติงานอยู่ด้วยความเต็มใจ มุ่งที่จะสร้าง ความร่วมมือร่วมใจเพื่อให้งานสำเร็จ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กร จึงเป็น สิ่งสำคัญต่อการอำนวยความสะดวก สมาชิกอาจมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติ การมี ส่วนร่วมจะช่วยสร้างพลังจิตให้มีประสิทธิภาพมากกว่าการยินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง ซึ่งประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
 2. การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการยอมรับในเป้าหมาย
 3. การมีส่วนร่วมทำให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ
- สำฤทธิ์ กางเพ็ง (2545: 9) กล่าวถึงประโยชน์ของการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว

2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีผลในทางจิตวิทยา คือทำให้การต่อต้านน้อยลงในขณะที่ เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น

3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ใน การทำงานร่วมกันตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2540: 242 – 246) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา มีลักษณะแตกต่างไปจากการบริหารกิจการอื่นๆ คือ มีจุดเน้นอยู่ที่การพัฒนาบุคลากร มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน ใช้ระยะเวลานานและหวังผลในระยะยาวในเชิงคุณภาพ การบริหารการศึกษาจึงเป็นระบบบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคลากรและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจ สรุปได้ดังนี้

1. ขอบเขตของการให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามปกติผู้ได้บังคับบัญชาจะมีความตั้งใจและยอมรับการขึ้นนำของการบริหารโดยไม่มีข้อโต้แย้ง ขอบเขตของการตัดสินใจของเขา คือ ขอบเขตที่ผู้บริหารกำหนด หรือการเปิดโอกาสให้เขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งอาจเป็นไปตามข้อกำหนด กฎหมาย ระเบียบ ประเพณีปฏิบัติและความเห็นพ้องต้องกันกับผู้บริหาร

2. บทบาทและขอบเขตของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของบุคลากร การให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรจะกระทำตั้งแต่กระบวนการ ขั้นตอนการตัดสินใจแล้วแต่กรณี หรือสถานการณ์ในการตัดสินใจชัดเจนว่า ครูไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและไม่มีความรู้ความชำนาญ กรณีเช่นนี้ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจเอง

3. การจัดกลุ่มตัดสินใจ ผู้บริหารจะต้องพิจารณาว่าจะตัดสินใจอย่างไร เพื่อให้ผลการตัดสินใจมีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีการ รับฟังข้อคิดเห็น การใช้เสียงส่วนใหญ่ การใช้มติเอกฉันท์ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2522: 170 – 172) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารที่ดีจำเป็นต้องรู้ว่า เมื่อใดตนเองจะตัดสินใจ เมื่อใดจะเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีส่วนช่วยในการตัดสินใจ ผู้บริหารจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการทำงานเป็นหมู่คณะ ผู้บริหารไม่สามารถทำงานได้คนเดียวจำเป็นต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น การที่ผู้ร่วมงานจะเห็นความสำคัญขององค์การก็ต่อเมื่อเขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและคิดว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ผลดีของการให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีดังนี้

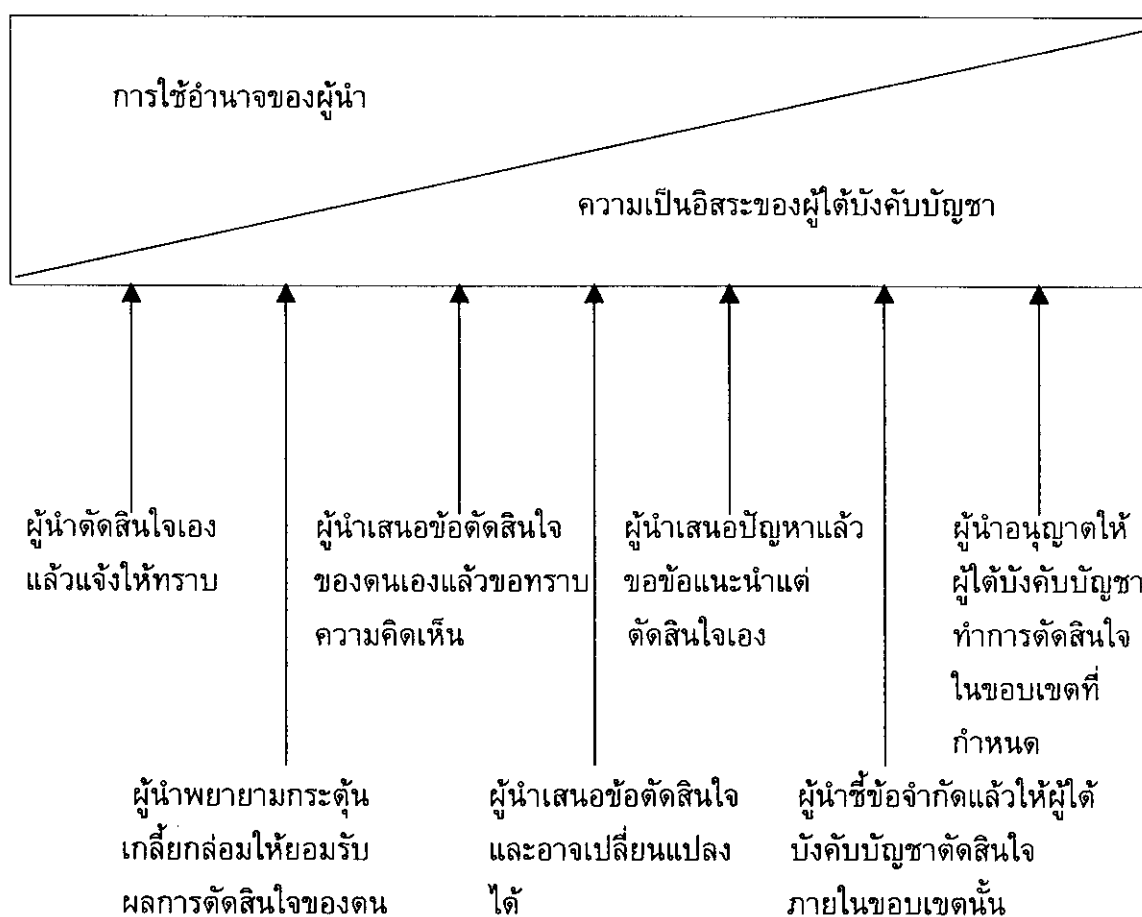
1. งานที่ทำย่อมเกิดผลดีทั้งปริมาณและคุณภาพ
2. เมื่อทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับนโยบายย่อมทำให้การลาออกลดลง การขาดงานและความเฉื่อยชาในการทำงานก็ลดน้อยลง
3. มีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงโดยที่ผู้ได้บังคับบัญชาไม่ทราบจะทำให้เขาขาดความเชื่อมั่นและทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ถ้าหากเขามีส่วนร่วมในกระบวนการที่นำไปสู่การตัดสินใจ ทำให้เขาทราบว่าเมื่อเปลี่ยนแปลงแล้วดีหรือไม่การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงแบบไม่พึงเหตุผลก็จะไม่เกิดขึ้น
4. ลดข้อข้องใจของผู้ได้บังคับบัญชา ถ้าหากให้เขามีส่วนร่วมตัดสินใจ ขณะเดียวกันก็จะสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับผู้ตามด้วย
5. จะช่วยให้งานต่อการบริหารงาน เพราะเมื่อผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะทำให้เขามีความรับผิดชอบสูง ยอมรับในอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาไม่จำเป็นต้องติดตามงานอย่างใกล้ชิด

6. เป็นการส่งเสริมคุณภาพการตัดสินใจงานของผู้นำ การเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะทำให้ผู้บริหารได้รับทราบข้อมูลมากขึ้น การตัดสินใจก็จะต้องแม่นยำยิ่งขึ้น

เทเนเนบอม (Tannebaum. 1979: 23 - 24) ได้แบ่งลักษณะของผู้นำไว้เป็นประเภทตามลักษณะการให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังนี้

ผู้นำแบบใช้อำนาจมาก
(อำนาจที่ใช้โดยผู้นำ
ควบคุมอย่างมาก)

ผู้นำแบบให้ผู้ใต้บังคับบัญชา
มีอำนาจร่วมกัน

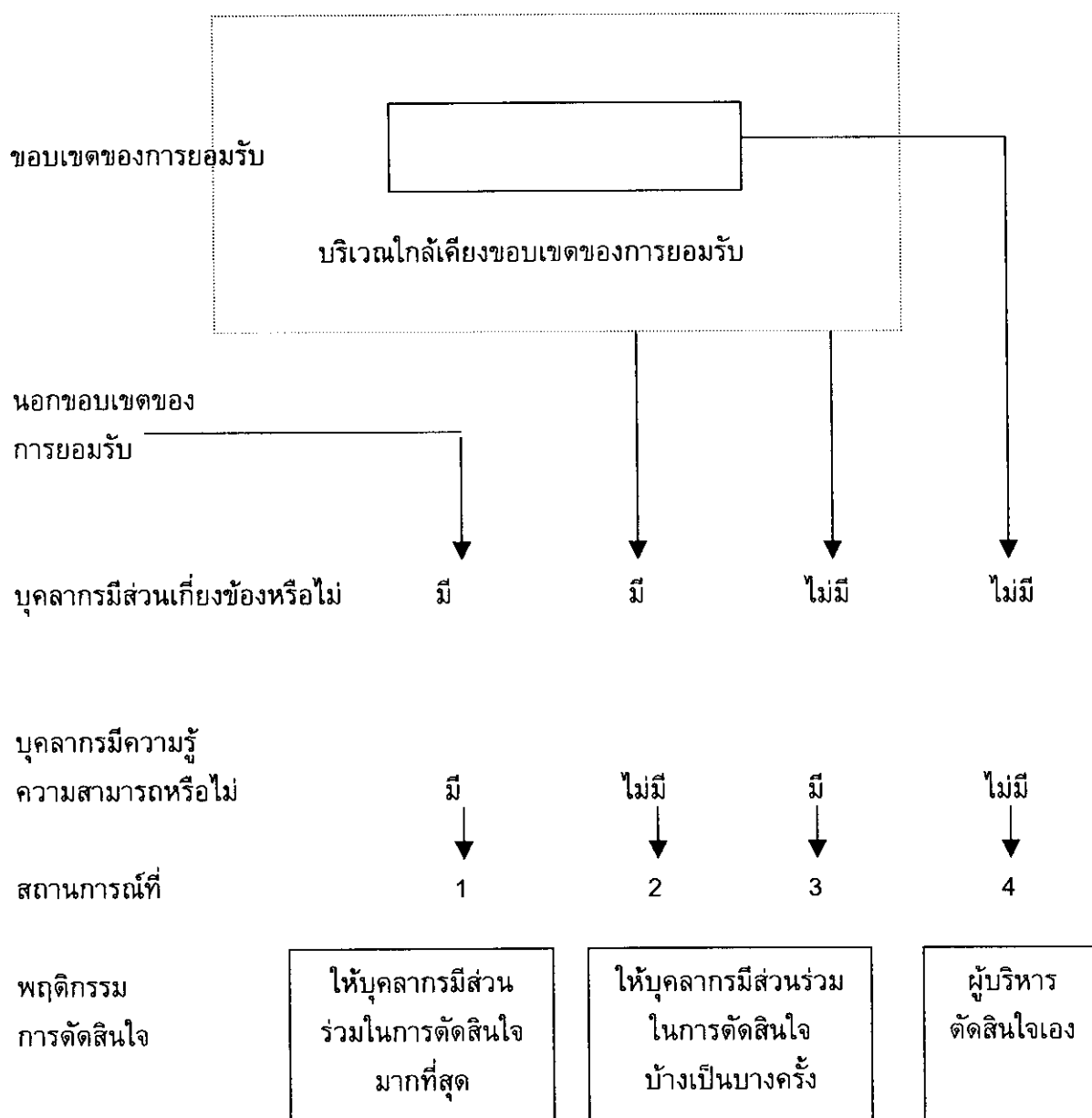
ภาพประกอบ 6 แสดงความต่อเนื่องของพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหาร

ที่มา: Robert Tannenbaum and Warren H. to Choose a Leadership
Patten, Harvard Business Reviews 7, 9 (March - April 1958) 6: 90 – 91.

จากภาพประกอบที่ 6 นี้ สามารถสรุประดับการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียน ได้ดังนี้

- ระดับที่ 1 ผู้บริหารตัดสินใจเองและมอบหมายให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติ
 - ระดับที่ 2 ผู้บริหารตัดสินใจเองและชี้แจงให้ผู้ได้บังคับบัญชายอมรับผลการตัดสินใจ
 - ระดับที่ 3 ผู้บริหารตัดสินใจเองและขอทราบความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชา
 - ระดับที่ 4 ผู้บริหารตัดสินใจเองและพร้อมจะปรับแก้ตามความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชาได้บ้าง
 - ระดับที่ 5 ผู้บริหารยอมรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ได้บังคับบัญชาก่อนที่จะตัดสินใจ
 - ระดับที่ 6 ผู้บริหารร่วมกับผู้ได้บังคับบัญชาทำการตัดสินใจ
 - ระดับที่ 7 ผู้บริหารมอบหมายให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำการตัดสินใจในขอบเขตที่กำหนด
- นิวัฒน์ สุรรัตน์ (2531: 25 - 27) ได้ปรับแบบการตัดสินใจของเทเนอบอมและ ชมิคท์ จาก 7 แบบเป็น 5 แบบ โดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ได้บังคับบัญชา ดังนี้
1. แบบผู้ได้บังคับบัญชาไม่มีส่วนร่วมเลย คือผู้บริหารตัดสินใจแล้วแจ้งให้ผู้ได้บังคับบัญชาทราบหรือปฏิบัติ
 2. แบบให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมน้อย คือ ผู้บริหารตัดสินใจแล้วแต่อาจเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจใหม่ได้ ถ้าได้รับข้อมูลใหม่จากผู้ได้บังคับบัญชา
 3. แบบผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมปานกลาง คือผู้บริหารตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลจากผู้ได้บังคับบัญชา
 4. แบบผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมมาก คือผู้บริหารให้ผู้ได้บังคับบัญชาเป็นผู้ตัดสินใจร่วมกับผู้บริหาร
 5. แบบผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมมากที่สุด คือผู้บริหารมอบให้ผู้ได้บังคับบัญชาตัดสินใจเอง

ไซมอน (Simon. 1977: 8) ได้กล่าวว่า การบริหารคือการตัดสินใจแต่ในทางบริหารไม่อาจชี้ชัดลงไปได้ว่าการตัดสินใจแบบใดดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้บริหารต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ บางครั้งผู้บริหารต้องตัดสินใจเอง แต่ในอีกหลายกรณีที่ผู้บริหารต้องให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมตัดสินใจ จากทฤษฎีสถานการณ์ของการให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของบริดจ์ (Bridge) ซึ่งได้พัฒนามาจากแนวความคิดเกี่ยวกับ "ขอบเขตของการยอมรับ" ของบาร์นาร์ดและไซมอน นั้น ได้ชี้ให้เห็นว่าเมื่อใดและภายใต้สถานการณ์เช่นไร ที่ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจเองหรือให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากน้อยเพียงใด ทฤษฎีดังกล่าวได้แบ่งสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจไว้ 4 สถานการณ์ โดยพิจารณาจากตัวแปร 2 ด้าน คือ การมีส่วนเกี่ยวข้องของบุคลากร กับความรู้ความสามารถของบุคลากร

ภาพประกอบ 7 แสดงสถานการณ์ของการให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ที่มา: Edwin M. Bridge, "A Model for Shared Decision – Making in the School Principalship," Educational Administration Quarterly, No.3 (1967), p. 51.

จากภาพประกอบ 7 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารต้องการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง 2 ประการ คือ ประการแรกพิจารณาว่าผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องกับงานหรือปัญหานั้นหรือไม่ และประการที่สองต้องพิจารณาว่าผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานหรือปัญหานั้นหรือไม่ สรุปได้ว่าหากผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องและมีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้นๆ ผู้บริหารควรมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องนั้นให้มากที่สุด ส่วนเรื่องใดที่

ผู้ได้บังคับบัญชาแต่ส่วนเกี่ยวข้องหรือมีแต่ความรู้ความสามารถอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ผู้บริหารก็ควรให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมตัดสินใจบ้างเป็นบางครั้งบางคราว แต่ถ้าเรื่องใดผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอีกทั้งไม่มีความรู้ความสามารถ ผู้บริหารก็ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ ในกรณีเช่นนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง

จากสถานการณ์ของการให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าภายใต้สถานการณ์ที่ 1, 2 และ 3 ผู้บริหารควรให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยที่ระดับของการให้มีส่วนร่วมตัดสินใจแตกต่างกันไป คือ สถานการณ์ที่ 1 ผู้บริหารควรให้ผู้ได้บังคับบัญชาตัดสินใจเอง หรือมีส่วนร่วมตัดสินใจให้มากที่สุด ส่วนสถานการณ์ที่ 2 และ 3 ผู้บริหารควรให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมตัดสินใจบ้างเป็นบางครั้งบางคราว และให้มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ส่วนสถานการณ์ที่ 4 ผู้บริหารไม่ควรให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลย ผู้บริหารต้องทำหน้าที่ตัดสินใจเองโดยตรง

วูมและเยตตัน (สมยศ นาวิการ. 2523: 151, อ้างอิงจาก Vroom & Yetton. 1973:

13 - 30) ได้สรุปว่าผู้บริหารให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมตัดสินใจ

1. ผู้บริหารตัดสินใจด้วยตนเองโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่เดิม
2. ผู้บริหารตัดสินใจด้วยตนเองโดยใช้ข้อมูลตนเองที่มีอยู่และข้อมูลจากผู้ได้บังคับบัญชา
3. ผู้บริหารมีการปรึกษาหารือกับผู้ได้บังคับบัญชาแล้วตัดสินใจ
4. ผู้บริหารมีการปรึกษาหารือกับกลุ่มผู้ได้บังคับบัญชาแล้วตัดสินใจ
5. ผู้บริหารร่วมปรึกษาหารือกับผู้ได้บังคับบัญชาทั้งหมดแล้วร่วมตัดสินใจ

การบริหารองค์การนั้นบางครั้งผู้บริหารต้องอาศัยกลุ่มตัดสินใจซึ่ง สวอนสัน (อาคม เก่งบัญชา. 2533: 36 - 37 ; อ้างอิงจาก Swanson. 1959: 48 - 52) ได้กล่าวถึงการตัดสินใจโดยกลุ่มว่ามีอยู่ 3 แบบ คือ

1. การตัดสินใจแบบนักประชาธิปไตย เป็นการตัดสินใจที่ผู้บริหารเสนอปัญหาต่อกลุ่มผู้ได้บังคับบัญชา และให้ผู้ได้บังคับบัญชาแสดงความเห็นเสนอแนะ แต่ขั้นสุดท้ายผู้บริหารยังคงเป็นผู้ตัดสินใจเพียงแต่นำข้อมูลที่ได้มาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ
2. การตัดสินใจแบบสมาชิกวุฒิสภา เป็นการตัดสินใจที่ยึดเสียงส่วนใหญ่ของกลุ่ม โดยที่ทุกคนมีสิทธิออกความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกันแต่อาศัยหลักข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน
3. การตัดสินใจแบบอาศัยเสียงเอกฉันท์ เป็นการตัดสินใจที่ยึดการประนีประนอมความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่มให้มาบรรจบกัน ที่เรียกว่า “พบกันครึ่งทาง” การตัดสินใจแบบนี้มักจะเกิดขึ้นได้ยาก เพราะทำให้เสียเวลาและอาจจะเสียค่าใช้จ่ายมากด้วย

สุนทร สุนทรายุทธ์ (2519: 210) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตัดสินใจของครูไว้ ดังนี้

1. การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสแก่ครูให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและเรื่องที่สำคัญๆ ของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจและกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นได้เป็นอย่างดี
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้มีความพอใจในอาชีพครูมากขึ้น

3. คณะครูต้องการที่จะให้ครูใหญ่เอาใจใส่และให้ความสำคัญแก่ครูในการตัดสินใจ แม้ว่าบางคนต้องการที่จะมีส่วนร่วมมากบ้างน้อยบ้างหรือไม่มีส่วนร่วมเลย แต่ก็ยังต้องการที่จะให้ครูใหญ่ให้ความสำคัญแก่ครูอยู่เสมอ

4. การมีส่วนร่วมมีความสำคัญขึ้นอยู่กับสถานการณ์

5. บทบาทและหน้าที่ของครูและผู้บริหารในการตัดสินใจเป็นไปตามธรรมชาติ

ของปัญหา

6. การมีส่วนร่วมของครูนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและภายนอก

7. ผู้บริหารที่ขาดประสิทธิภาพ เกิดจากครูที่ไม่ยอมรับในความสามารถ ซึ่งอาจเกิดจากผู้บริหารไม่มีความสามารถในการตัดสินใจ

8. การที่จะให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารควรศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

8.1 สถานการณ์ใดที่ครูน่าจะมีส่วนร่วม

8.2 ครูจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร

8.3 การตัดสินใจโดยกลุ่มนั้นมีวิธีการอย่างไร

8.4 ครูใหญ่ที่ดีควรมีบทบาทอย่างไร

การที่ผู้บริหารให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมตัดสินใจในโรงเรียน นั้นเป็นการให้มีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน การตัดสินใจเป็นภารกิจของหัวหน้าโรงเรียน ดังที่ เสรมีศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2525: 125) ได้กล่าวไว้ว่า การที่ครูใหญ่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น ควรคำนึงถึงในสิ่งต่อไปนี้

1. คณะครูไม่ต้องการที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจทุกอย่างและครูก็ไม่หวังว่าจะต้องมีส่วนร่วมตัดสินใจทุกอย่าง

2. หน้าที่สำคัญของครูใหญ่ คือต้องแยกให้ออกว่าเรื่องใดควรตัดสินใจเองตามลำพัง เรื่องใดควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมตัดสินใจ

3. บทบาทและหน้าที่ของครูในการมีส่วนร่วมตัดสินใจย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของปัญหา

มัทธนา คุปตะพันธ์ (2538: 30 -31) กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กระทำได้ 5 วิธี คือ

1. การอภิปราย (Decussion) นับว่าเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถ้าผู้บริหารกับคณะครูได้ปรึกษาหารือกันก่อนแล้ว คณะครูมักจะยอมรับการตัดสินใจนั้น เพราะเขาได้ทราบเรื่องก่อนตัดสินใจ

2. การแสวงหาข่าวสาร (Information - Seeking) วิธีนี้ไม่เพียงแต่สนทนาหรืออภิปรายกับคณะครูแต่ผู้บริหารยังให้คณะครูหาข้อมูลหรือข่าวสารให้อีกด้วย การที่ผู้บริหารได้ข้อมูลมากมาย และสามารถแยกได้ว่าข้อมูลใดเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะตัดสินใจแล้ว จะส่งผลให้การตัดสินใจนั้นเป็นไปด้วยหลักแห่งเหตุผล

3. ศูนย์รวมประชาธิปไตย (Democratic – Centralist) วิธีนี้อาศัยวิธีการแบบประชาธิปไตย แต่เอาผู้บริหารเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหา ผู้บริหารจะเสนอปัญหาแก่คณะครู แล้วขอข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ปัญหานั้นๆ ผู้บริหารจะเป็นคนตัดสินใจเองแต่จะพยายามตัดสินใจโดยเป็นผลจากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของคณะครู

4. วิธีการแบบรัฐสภา (Parliamentarian) เมื่อคณะครูจำเป็นต้องตัดสินใจ แต่มีแนวโน้มว่ามีการขัดแย้งและการไม่ลงรอยกันเกิดขึ้น ผู้บริหารก็อาจให้ตั้งตัวแทนมาปรึกษาหารือกัน ซึ่งอาจจะลดข้อขัดแย้งลงได้ง่ายกว่าคนหมู่มาก หรือไม่อย่างนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องตัดสินใจแต่ไม่แน่ใจว่าคณะครูจะเห็นด้วยหรือไม่ ผู้บริหารก็อาจอาศัยมติของที่ประชุมเป็นเครื่องตัดสินใจ วิธีนี้ทำให้คนทั้งหลายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและจะช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างครูกับผู้บริหาร

5. มติเอกฉันท์ (Participant Determining) ในบางครั้งมติเอกฉันท์เป็นความต้องการของกลุ่มที่จะกระทำการบางสิ่งบางอย่าง วิธีนี้อาจใช้เมื่อเรื่องที่จะตัดสินใจเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งสำหรับคณะครู หรือเป็นเรื่องที่มติเอกฉันท์เป็นสิ่งที่จะเป็นไปได้ ผู้บริหารอาจยอมเสียเวลาเพื่อให้เกิดมติเอกฉันท์ดีกว่าที่จะรับลงมติ เพราะการตัดสินใจโดยมติเอกฉันท์นั้นเป็นพลังต่อรองกับฝ่ายอื่นได้

บุญโญ สาร (2537: 213 – 214) ให้ความเห็นว่าการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานในระดับผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้บริหาร สามารถทำได้ทั้งเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย (Policy Formation) และเรื่องเกี่ยวกับการรับนโยบายไปปฏิบัติ หรือการปฏิบัติตามนโยบาย (Policy Execution) นั่นคือประการแรกทุกคนควรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ชักถามเมื่อข้องใจเพราะนโยบายย่อมมีผลกระทบต่อกันส่วนใหญ่ จึงควรให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้และแสดงความคิดเห็น สำหรับเรื่องการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ควรมีขอบเขตของการมีส่วนร่วมแคบลงไป เช่น ควรมอบให้คนส่วนน้อยที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติการเฉพาะเรื่องเท่านั้นที่จะมาร่วมแสดงความคิดเห็น นั่นคือ ให้ผู้มีความรู้ ความชำนาญเข้าร่วมตัดสินใจ การให้โอกาสแก่ทุกคนเข้าร่วมตัดสินใจนั้นนอกจากจะทำให้การตัดสินใจแม่นยำ เพราะมีข้อมูลกว้างขวางแล้ว ยังเป็นประโยชน์ในการบำรุงขวัญและช่วยให้ผู้บังคับบัญชาร่วมมือกับผู้บริหารมากขึ้นในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแคมป์เบล และคนอื่นๆ (นิยม พรหมไทย, 2529: 49 ; อ้างอิงจาก Campbell and other, 1976: 285 – 291) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องต่อไปนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์
2. การกำหนดนโยบายการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผลการเรียนการสอน
4. การจัดโครงการฝึกอบรม
5. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

วัลลภ กันทรพิทย์ (2540: 13 – 14) ได้กล่าวถึงเรื่อง que ผู้บริหารควรให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมตัดสินใจ 4 เรื่องใหญ่ๆ ได้แก่

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของงาน

2. การตัดสินใจเกี่ยวกับแผน ซึ่งรวมตลอดตั้งแต่แผนงานรวม แผนงานย่อย แผนระยะยาว แผนรายปีเกี่ยวกับบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ กระบวนการและกิจกรรมที่จะทำเพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

3. การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงมือปฏิบัติงาน การเลือกวิธีปฏิบัติในงานใหญ่ หรืองานย่อยต่างๆตลอดจนการตัดสินใจทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

4. การตัดสินใจเกี่ยวกับผลของการทำงานหรือผลิตผลที่สำเร็จจากการทำงานในประเด็นที่เกี่ยวกับความน่าพอใจ และการดำเนินงานต่อจากนั้น

จากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารต้องการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างน้อยเพียงใดนั้น ต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องคือพิจารณาว่าผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องกับงานหรือปัญหานั้นหรือไม่ และพิจารณาว่าผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานหรือปัญหานั้นหรือไม่ หากผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องและมีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้นๆ ผู้บริหารก็ควรมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องนั้นให้มากที่สุด ส่วนเรื่องใดที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีแต่ส่วนเกี่ยวข้องหรือมีแต่ความรู้ความสามารถอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ผู้บริหารก็ควรให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมตัดสินใจบ้างเป็นบางครั้งบางคราว แต่ถ้าเรื่องใดที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอีกทั้งไม่มีความรู้ความสามารถ ผู้บริหารก็ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ การที่ผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วมตัดสินใจในโรงเรียนนั้นควรเป็นการมีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา

สังคมโลกในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านสารสนเทศอย่างรวดเร็ว ประเทศต่างๆจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา ในอดีตที่ผ่านมา ได้มีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอดเวลา คนที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีความสุขจะต้องเป็นคนที่สามารถพึ่งพาและพัฒนาตนเองได้ ความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยจึงต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน อย่างไรก็ตามในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนนั้น โรงเรียนต้องสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา มีกระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และมีการดำเนินการร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาที่ดีนั้นจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี แต่การจัดการของไทยไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลสังคมและประเทศ ยิ่งเมื่อต้องเผชิญกับกระแสความคาดหวังของสังคมที่จะให้การศึกษา

มีบทบาทในการเตรียมคนให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในสังคมโลกด้วยแล้ว ก็ยังเห็นความสับสน ความล้มเหลว และความล้าหลังที่เป็นปัญหาของการศึกษามากขึ้นจากมุมมองหรือทรรศนะของบุคคลสำคัญต่าง ๆ ที่เห็นพ้องต้องกันทำให้กล่าวได้ว่า การศึกษาของไทยเรากำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤตอย่างยิ่ง

จากคุณภาพของผู้เรียนตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนทั่วไป การแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของประเทศต่าง ๆ มีอัตราสูงขึ้นทุกขณะ ความสำคัญของการพัฒนาประเทศจึงมิได้ขึ้นอยู่กับระบบทุน หรือทรัพยากรอีกต่อไป แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพและคุณภาพของคนเป็นสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) จึงแสดงจุดเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นพลังการพัฒนาของประเทศในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 1)

การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง การปฏิรูปสังคมไทย เพื่อสร้างความแข็งแกร่งที่จะยืนหยัดอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างสง่างาม จำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานของการปฏิรูปการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในหมวด 6 ว่าการศึกษาต้องมีมาตรฐานและต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542: 23 -2)

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง

มาตราที่ 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และโรงเรียนจัดให้มีการประกันคุณภาพ ภายในขึ้น และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็น องค์การมหาชนที่ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียน โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมิน คุณภาพภายนอกของโรงเรียนทุกแห่ง อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมิน ครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้โรงเรียนให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่า เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของโรงเรียน ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียน

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินคุณภาพของโรงเรียนใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพทางการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไข ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าว ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการอุดมศึกษา เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

การประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจว่าโรงเรียนจะดำเนินการพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ครูถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนต่อความสำเร็จของผู้เรียน จะต้องมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาตั้งแต่การเตรียมการ ดำเนินการ และประเมินผลการดำเนินงาน ตามภาระรับผิดชอบอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนต้องสามารถตรวจสอบได้โดยการประเมินคุณภาพภายในจากหน่วยงานต้นสังกัด และการประเมินคุณภาพภายนอกจากองค์กรมหาชน

3.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 2) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่า การดำเนินงานของโรงเรียนตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้นจะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

สงบ ลักษณะ (2545: 1) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็น กระบวนการวางแผนหรือการจัดการของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาที่จะรับประกันสังคมเชื่อมั่นว่า จะพัฒนาผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตรและตรงกับความมุ่งหวังของสังคม

บุรชัย สนธยานนท์ (2545: 2) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ว่าเป็น กิจกรรมหรือการปฏิบัติใดๆที่ถ้าหากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่วางไว้จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าผลงานที่มีคุณภาพตรงตามลักษณะที่พึงประสงค์

จากความหมายข้างต้น กล่าวได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่า การดำเนินงานของโรงเรียนตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้น จะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

จากแนวโน้มของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ ตั้งแต่ระดับบุคคลถึงสังคมระดับประเทศ หรือการสร้าง ความพึงพอใจให้กับผู้บริโภครวมทั้งภายในและภายนอกได้นำไปสู่หลักการและเงื่อนไขสำคัญบางประการของการประกันคุณภาพที่ดี คือ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542: 4)

1. การมีส่วนร่วม (Participation) โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน
2. การกระจายอำนาจ (Decentralization) โรงเรียนจะพัฒนาคุณภาพให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่ต่อเมื่อโรงเรียนเองต้องมีความเป็นอิสระเพียงพอที่จะคิดและตัดสินใจ ทั้งด้านการบริหาร วิชาการและการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่โรงเรียนและท้องถิ่นให้มากที่สุด
3. การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อในพันธภาวะ (Accountability) การศึกษามีใช้ เรื่องของคนใดคนหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้น จึงต้องสร้างให้ทุกคนมีสำนึกในหน้าที่ของตน ที่มีต่อการศึกษา เช่น หน้าที่ของความเป็นพ่อแม่ ครู เป็นต้น นอกจากนี้ กระบวนการทำงานและผลงานของโรงเรียนแห่งนั้น ต้องสามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อโดยสังคมและประชาชน
4. การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement) การตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกในบริบทของการประกันคุณภาพ มีจุดประสงค์สำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการใช้ในการวางแผน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีใช้การจับผิดหรือการตัดสินใจให้รางวัลหรือให้โทษ

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2546: 17-19) ได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยมีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญเพื่อให้การดำเนินการบริหารงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนของกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) สำหรับในขั้นตอนนี้โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

1.1 เตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยพัฒนาบุคลากรทุกคนในโรงเรียนให้เห็นความสำคัญ และมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการการประชุม ชี้แจง การพาไปศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาบรรยาย

1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ซึ่งในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาถือว่าเป็นหน้าที่ของบุคลากรภายในโรงเรียนทุกคน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องภายนอกโรงเรียน และทำการกำหนดบทบาท และหน้าที่ของบุคลากรภายในโรงเรียน โดยคณะกรรมการนี้มีหน้าที่คอยประสานงาน กำกับดูแล ติดตาม ช่วยเหลือและสนับสนุน

1.3 วางแผนและจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศภายในโรงเรียน ทั้งข้อมูลในเชิงกายภาพ ได้แก่ ข้อมูลจำนวนอาคารสถานที่ ข้อมูลจำนวนบุคลากร เป็นต้น และข้อมูลเชิงคุณภาพ อันได้แก่ ข้อมูลจุดเด่น จุดด้อยของโรงเรียน ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นต้น

1.4 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ให้โรงเรียนกำหนดมาตรฐานระดับโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน โรงเรียน ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด

1.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยทำการสำรวจความต้องการหรือความคาดหวังของผู้ปกครอง กรรมการโรงเรียน และชุมชนที่มีต่อโรงเรียน และทำการศึกษามาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งศักยภาพของโรงเรียน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป็นวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของโรงเรียน แล้วจึงร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย และกำหนดภารกิจของโรงเรียน หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ฯลฯ และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพในระยะสั้น อันได้แก่แผนปฏิบัติการประจำปี

1.6 ดำเนินกิจกรรมตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนที่วางเอาไว้ เพื่อพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. การตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน (Quality Audit School Improvement) สำหรับในขั้นตอนนี้โรงเรียนควรดำเนินการใน 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การตรวจสอบภายใน เป็นกระบวนการที่ให้โรงเรียนทำการตรวจสอบหรือประเมินการทำงานของโรงเรียนเอง โดยครอบคลุมเป้าหมาย จุดเน้น และภารกิจงานทั้งหมดตามที่วางแผนเอาไว้ โดยวิธีการที่นิยมใช้ในการตรวจสอบภายในของโรงเรียนคือ การประเมินตนเอง

2.2 การตรวจสอบภายนอก เป็นกระบวนการตรวจสอบและการสนับสนุน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐาน เป็นการตรวจสอบการดำเนินการภายใน

โรงเรียนจากมุมมองของบุคคลภายนอกโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารระดับเหนือกว่าโรงเรียน ศึกษา นิเทศจังหวัด/อำเภอ ชุมชน และผู้ปกครอง เป็นต้น โดยวิธีการที่นิยมใช้ในการตรวจสอบภายนอก คือการนิเทศ 100 % ซึ่งหลังจากมีการนิเทศจากบุคคลภายในโรงเรียนแล้ว โรงเรียนจึงนำผลการ ตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไข และรับการช่วยเหลือ และสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ชุมชน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอีกด้วย

หลังจากที่โรงเรียนทำการตรวจสอบภายในและตรวจสอบภายนอกแล้ว โรงเรียนต้องทำการวิเคราะห์/สังเคราะห์ แล้วสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนในลักษณะของรายงานประจำปี เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานของโรงเรียนต่อหน่วยงานต้นสังกัด คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องนำผลการดำเนินงานที่ได้ไปใช้ในการวางแผน/ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพในปีการศึกษาต่อไป หรือนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนงาน/ โครงการนั้น ให้ประสบความสำเร็จต่อไป

3. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) ขั้นตอนนี้เป็น การดำเนินการของระดับ กรม จังหวัด และอำเภอ ร่วมกันประเมินคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดตามกรอบมาตรฐาน การศึกษาระดับชาติ เพื่อทำการรับรองและจัดระดับคุณภาพของโรงเรียน และติดตามความก้าวหน้าของ คุณภาพโรงเรียนในภาพรวมของประเทศ จังหวัด และอำเภอ

กรมสามัญศึกษา (2542: 6 - 9) ได้ให้แนวคิดว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็น กระบวนการพัฒนาการศึกษาที่ช่วยสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า ผู้เรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของ สังคม โดยเน้นความคิดหลัก ดังนี้

1. การยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Child - Centered Development) เป็น แนวความคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวง และยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับ ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อว่า มนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ดังนั้น ในการจัดการศึกษาจึงต้องช่วยกระตุ้น เอื้ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคน ได้พัฒนาจนเต็มศักยภาพ และมีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุขและร่วมมือพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

2. ใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School - Based Management) เป็น แนวความคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจบริหารจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีความเชื่อว่าสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิตคือ นักเรียนให้มีคุณภาพ ได้ การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการจึงเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร จัดการของสถานศึกษา ทำให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มความรับผิดชอบที่ ตรวจสอบได้ และเป็นการเสริมสร้างพลังให้สถานศึกษา ชุมชน และสังคมร่วมมือกันจัดการศึกษาให้ มีคุณภาพได้มาตรฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จึงเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เพื่อการประกันคุณภาพ โดยเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางหรือจากเขตพื้นที่การศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนโดยมีคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ของผู้ปกครอง และชุมชนให้มากที่สุด และเป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสาระสำคัญตามมาตรา 39 และ 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และให้คณะกรรมการสถานศึกษาของแต่ละสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา

3. การมีส่วนร่วม และการร่วมคิด ร่วมทำ (Participation and Collaboration) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้การศึกษาเป็นแหล่งของสาธารณชนที่ทุกคนทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามี ส่วนร่วม รับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคนและกับสังคมโดยรวม การศึกษาจึงเป็นเรื่องของทุกคน โดยแนวความคิดที่เชื่อว่า การให้ทุกคนทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมคิด ร่วมดำเนินการจัดการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน และประกันคุณภาพ การศึกษาทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ให้การสนับสนุนและร่วมรับผิดชอบต่อจัดการศึกษา มากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นที่ ยอมรับของสังคมได้

4. การกระจายอำนาจทางการศึกษา (Decentralization of Education) เป็นแนวความคิดที่มุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษา ให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับ ผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม แนวความคิดนี้เชื่อว่าการกระจาย อำนาจทางการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนได้เสียกับการศึกษามากขึ้นนี้ จะทำให้เขาเกิดความตระหนักใน คุณประโยชน์ของการจัดการศึกษา ให้ตอบสนองความต้องการของเขาและมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาให้ มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับศรัทธาของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมในที่สุด

5. การแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (Accountability) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้ สถานศึกษา แสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษา ต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมและต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้มาตรฐาน ซึ่งสามารถให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและ หน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบได้ เพื่อเป็นหลักประกันพร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมได้อย่างแท้จริง

อรพรรณ พรสีมา (2546: 36 – 67) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตัวอย่างประสบการณ์ที่คัดสรรโรงเรียนในโครงการ โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนโดยศึกษาจากโรงเรียนนาร่อง จำนวน 250 โรง จากทุกสังกัดทั่วประเทศ ซึ่งสามารถสรุปผล การศึกษา ได้ดังนี้

1. การกระจายอำนาจในโรงเรียน

โรงเรียนมีระดับการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่แตกต่างกันบางโรงเรียนมีการ

กระจายอำนาจมาก บางโรงเรียนมีการกระจายอำนาจน้อย ถ้าไม่มีการกระจายอำนาจจากผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียนเลย อำนาจการตัดสินใจทุกอย่างอยู่กับผู้บริหารสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว ผู้บริหารโรงเรียน ดังกล่าวก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้บริหารแบบรวบอำนาจ (Centralization) ในทางตรงข้าม ถ้าผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียนกระจายอำนาจการตัดสินใจทุกเรื่องที่มีตามกฎหมายไปยังบุคลากรระดับล่างหมด (ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าสาย หัวหน้าฝ่าย ครู นักเรียน ลูกจ้างประจำ) ไม่เก็บอำนาจไว้ที่ตนเอง ผู้บริหารดังกล่าวก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้บริหารที่กระจายอำนาจสมบูรณ์แบบ

ในทางปฏิบัติย่อมเป็นการยากยิ่งหรือเป็นไปได้ที่เราจะหาผู้บริหารที่รวบอำนาจหรือกระจายอำนาจสมบูรณ์แบบ ผู้บริหารโดยทั่วไปจะกระจายอำนาจในบางเรื่องรวบอำนาจในบางเรื่อง และระดับการรวบอำนาจหรือกระจายอำนาจของผู้บริหารแต่ละคนก็แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเชื่อของผู้บริหารแต่ละคนและบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง

อำนาจที่โรงเรียนใช้ในการจัดการศึกษา หมายถึง อำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป เป็นต้น ว่าตัดสินใจอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้าง เห็นชอบหลักสูตรท้องถิ่น เห็นชอบระดับโทษทางวินัย เห็นชอบการลงนามความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสำนักงานเกษตรอำเภออนุญาตให้ข้าราชการครูลาป่วยหรือให้ทบทวนร่างสัญญาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับองค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ

การกระจายอำนาจการตัดสินใจอนุมัติ อนุญาต เห็นชอบ ทบทวนให้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือคณะบุคคลคณะใดคณะหนึ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นอำนาจดุลยพินิจของผู้บริหารสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพียงแต่บัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารจัดการการศึกษาทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับงานวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังสำนักงานคณะกรรมการเขตพื้นที่ และสถานศึกษา แต่ไม่ได้ระบุว่า การกระจายอำนาจภายในสถานศึกษาจะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด

การกระจายอำนาจสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการได้ เพราะทำให้ขั้นตอนการบริหารสั้นลง และเวลาการตัดสินใจแต่ละเรื่องสั้นลง แต่การกระจายอำนาจอาจทำให้เกิดผลในเชิงลบ ถ้าผู้ได้รับอำนาจที่กระจายมาใช้อำนาจในทางที่ไม่เหมาะสมและเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง กฎหมายจึงกำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปให้องค์คณะบุคคลแทนการกระจายอำนาจให้บุคคลเพียงคนเดียว

ในระดับสถานศึกษา เมื่อได้รับอำนาจจากกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารสถานศึกษาอาจกระจายอำนาจบางส่วนไปให้ผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ และเก็บอำนาจตัดสินใจบางส่วนไว้ที่ตนเอง ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการอาจแบ่งอำนาจบางส่วนไว้ที่ตนเอง และกระจายส่วนที่เหลือไปให้อนุกรรมการวิชาการของโรงเรียน และอนุกรรมการอาจแบ่งอำนาจบางส่วนไว้ที่ตนเอง แล้วกระจายอำนาจส่วนที่เหลือไปให้ครูในสายวิชาต่าง ๆ ครูในสายวิชาต่าง ๆ อาจแบ่งอำนาจบางส่วนไว้ที่ตนเองแล้วกระจายอำนาจส่วนที่เหลือไปให้ครูแต่ละคน ครูแต่ละคนอาจแบ่งอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนไว้ที่ตนเองและกระจายอำนาจส่วนที่เหลือไปยังนักเรียนในที่สุด

2. การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มคุณภาพ โอกาสความทัดเทียมทางการศึกษาและประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เพื่อให้คุณภาพของบริการทางการศึกษาที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพของคนไทย โรงเรียนจึงไม่ควรแบกความรับผิดชอบในการจัดบริการทางการศึกษาไว้แต่เพียงลำพัง ควรให้ผู้มีผลประโยชน์ได้เสียหรือตัวแทนผู้มีผลประโยชน์ได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เข้ามาร่วมเป็นเจ้าของโรงเรียนเข้ามาร่วมดูแลผู้เรียนให้ได้รับบริการทางการศึกษาที่ดีที่สุด เข้ามาร่วมในการปรับปรุงอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาในโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและการบริหารทั่วไปของโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น เข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแล นักเรียนให้ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน ฯลฯ

ผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้ว่าในแต่ละปีมีเรื่องที่ต้องตัดสินใจด้วยตนเองเท่าใด ผู้ช่วยฝ่ายต่าง ๆ ตัดสินใจเท่าใด ครูตัดสินใจเองเท่าใด คณะกรรมการสถานศึกษาช่วยตัดสินใจเท่าใด นักเรียนตัดสินใจเองเท่าใด ต้องเสนอเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาระดับเหนือขึ้นไปเท่าใด ใช้เวลาตัดสินใจในงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาการเป็นสัดส่วนเท่าใดเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ บุคคล และบริหาร สัดส่วนเท่าใด การมีข้อมูลในเรื่องดังกล่าวจะทำให้ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และคณะครู กำหนดเป้าหมายการกระจายอำนาจในโรงเรียนในปีต่อ ๆ ไปได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาจากนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น กล่าวได้ว่า ในการประกันคุณภาพการศึกษาผู้บริหารโรงเรียนควรกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่โรงเรียนและท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยอาจแบ่งอำนาจบางส่วนไว้ที่ตนเองแล้วกระจายอำนาจส่วนที่เหลือไปให้ครูแต่ละคน ซึ่งกระบวนการทำงานและผลงานของโรงเรียนแต่ละแห่งต้องสามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อโดยสังคมและประชาชน

3.3 บทบาทของครู ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาในสถานศึกษานั้นมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนดีของสังคม เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและเน้นให้นักเรียนได้แสดงและพัฒนาศักยภาพในตนเองได้อย่างเต็มที่ ในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษานั้นมีบุคลากรหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านั้นควรเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งคณะครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมการ การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก โดยมีบทบาท 2 อย่างในเวลาเดียวกันคือ เป็นทั้ง

นักวางแผน และนักปฏิบัติ ซึ่งบทบาทของคณะครูและบุคลากรภายในสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการ ได้ให้แนวคิดสรุปได้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545: 52 - 54) ได้ให้แนวคิดว่า คณะครูและบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในทุกขั้นตอน จำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ คณะครูและบุคลากรมีบทบาทสำคัญในการเตรียมการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยพอสรุปได้ดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญและความจำเป็น ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาและบทบาทหน้าที่ของตนเองในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยอาจได้รับความรู้จากวิทยากรจากภายนอกสถานศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา

1.3 ร่วมกับผู้บริหารเตรียมการวางแผนจัดทำข้อมูลสารสนเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ ข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศในด้านต่างๆที่ใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนและการประกันคุณภาพภายนอก

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการทำงานนั้น จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ได้แก่ ผู้บริหารต้องมีความตระหนักเข้ามามีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยครูทุกคนต้องได้รับการเตรียมพร้อม มองเห็นคุณค่า มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพและมีส่วนร่วม วางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบและร่วมกันปรับปรุง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ชันวางแผน คณะครูมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ต้องทำงานเป็นทีม ร่วมมือกับผู้บริหารและคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระยะยาวและระยะสั้น โดยเริ่มจากกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน และร่วมกันกำหนดภารกิจของโรงเรียน กำหนดโครงการ/กิจกรรมในแต่ละปีการศึกษา และเมื่อได้กำหนดโครงการแล้ว ครูที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมใดก็ตามจะต้องทำการเขียนโครงการโดยคำนึงถึงความเป็นไปในการปฏิบัติ และศักยภาพของโรงเรียน

2. ชันปฏิบัติตามแผน เมื่อได้ร่วมมือกันวางแผนแล้ว ก็ต้องปฏิบัติตามแผนโดยพยายามประสานความร่วมมือกันเพื่อนร่วมงาน กับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้คณะครูต้องพยายามจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวย และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งในห้องและนอกห้องอีกด้วย

4. **ขั้นตรวจสอบและประเมินผล** การดำเนินการใดๆ ไปสู่ระยะหนึ่งจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง โดยทำการกำหนดกรอบการประเมินตนเอง สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเอง ทำการประเมินตนเองตามกรอบที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล หลังจากนั้นคณะกรรมการต้องมาร่วมกันเขียนรายงานการประเมินตนเองตามสภาพจริงของแต่ละโครงการ

4. **ขั้นปรับปรุงและพัฒนา** เมื่อบุคลากรแต่ละฝ่ายมีการประเมินผลเสร็จสิ้นก็ส่งผลให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ซึ่งต้องนำผลมาประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์แปลผลในภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หัวหน้าหมวด ผู้บริหาร นำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนางานของตนเองและนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาในปีต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินภายนอก เมื่อโรงเรียนได้ดำเนินการตามแผนและมีการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงปลายปีการศึกษาจะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองหรือชุมชน หน่วยงานต้นสังกัดและผู้ประเมินภายนอก เพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา โดยดำเนินการดังนี้

1.1 รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน

1.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกตามมาตรฐาน

1.3 เขียนรายงานประเมินตนเองเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อขอรับการประเมินจากคณะกรรมการประเมินภายนอก

รุ่ง แก้วแดง (2544: 94-112) ได้ให้แนวคิดว่าบทบาทสำคัญของครูในการประกันคุณภาพภายในคือ การประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา การปฏิรูปการสอนของครูเพื่อประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วยบทบาทหน้าที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) การปฏิบัติงานปกติของครูอย่างมีระบบและกระบวนการ (2) การประเมินตนเอง และ (3) การรายงานผลการประเมินตนเอง ซึ่งครูแต่ละคนสามารถกำหนดกระบวนการทำงานของตนเองได้ อาจจำแนกเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเรื่องมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตรให้เข้าใจ ถ้าเป็นไปได้ควรศึกษาให้ครบทั้งหน่วยของการเรียนที่อาจจะกำหนดเป็นภาคเรียนหรือทั้งปีการศึกษา และนำมาพัฒนาหลักสูตรรายวิชาที่ตนสอนอยู่

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการสอน ว่าควรจะสอนอย่างไร รวมทั้งจะต้องสามารถกำหนดสิ่งที่จะบรรลุผลหรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นหรือพฤติกรรมของนักเรียนที่จะเกิดขึ้นหลังจากได้รับการศึกษา โดยเน้นการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 นำกระบวนการวิจัยเข้ามามีใช้ในการสอนของครู และการเรียนของนักเรียน เพื่อสร้างสรรค์ความรู้ควบคู่การเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการสอน โดยทำงานร่วมกับผู้เรียนหมายความว่า ต้องลดบทบาทการบอกของครูมาเป็นการทำงานร่วมกับผู้เรียน โดยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการเรียนมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลการสอน ว่าสิ่งที่ครูสอนไปนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด โดยวัดจากผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พิจารณาเป็นรายบุคคลและรายชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนในวงจรต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 บันทึกสรุปผลการสอน ว่าในคาบหรือหน่วยนั้นมีความสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคที่ต้องแก้ไขอย่างไร มีคำแนะนำเพื่อจะนำไปปรับปรุงต่อไปอย่างไร โดยบันทึกทุกสิ่งทุกอย่างเอาไว้เป็นหนึ่งหน่วย

สำหรับบทบาทหน้าที่ของครูในการประกันคุณภาพภายในทั้งระบบควรเป็นดังนี้

1. มีการเตรียมความพร้อมของตนเอง โดยทำการศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ วิธีการ ขั้นตอนในการประเมินผลภายใน รวมทั้งพยายามสร้างเจตคติที่ดีต่อการประเมินภายใน

2. ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการให้ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปที่คณะกรรมการประเมินผลภายในต้องการ

3. ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเมื่อได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการในกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งของการประเมินผลภายใน เช่น เข้าร่วมพิจารณาจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานด้านการประเมินผลภายในสถานศึกษา ร่วมกันพิจารณาจัดสร้างเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลลักษณะต่าง ๆ ในกระบวนการประเมินผลภายใน ร่วมกันทำการสำรวจเก็บข้อมูลที่คณะกรรมการสำรวจ ร่วมกันทำการวิเคราะห์ข้อมูล (หากมีความรู้ด้านการวิเคราะห์) ร่วมกันสรุปผลการประเมิน เป็นต้น

4. ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ในการร่วมกันกำหนดจุดประสงค์ กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประเมินด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเองและร่วมกันกำหนดเกณฑ์การตัดสินมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในด้านต่าง ๆ

5. ปฏิบัติหน้าที่หลักหรือหน้าที่ประจำที่รับผิดชอบอย่างมีระบบ ตามกระบวนการและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เช่น ในหน้าที่การสอนต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและแผนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ จัดเตรียมเนื้อหาสาระที่ถูกต้องเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนการสอน จัดทำสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพตรงตามจุดประสงค์การเรียนการสอน จัดกิจกรรม วิธีการเรียนรู้ที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดการค้นคว้าหาความรู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง เลือกวิธีการประเมินผลการเรียน หลากหลายและเหมาะสมรวบรวมผลสรุปผล ประเมินการเรียนการสอน พฤติกรรมของผู้เรียน นำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544: 7) ได้ให้แนวคิดว่าการประกันคุณภาพภายนอกเป็นงานที่ต้องเนื่องจากการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำปี เพื่อเสนอสำนักงานรับรองมาตรฐานและ

ประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งบทบาทของครูในการประกันคุณภาพภายใน คือ การประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่

3 ประการ คือ

1. การปฏิบัติงานปกติของครูอย่างมีระบบและกระบวนการ
2. การประเมินตนเอง
3. การรายงานผลการประเมินตนเอง

ส่วนบทบาทของครูในการรับการตรวจสอบและการประเมินคุณภาพจากภายนอก

มี 3 บทบาท คือ

1. ร่วมจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง (SSR) ของสถานศึกษา
2. รับการตรวจเยี่ยมของผู้ประเมินจากภายนอก
3. รับข้อเสนอแนะจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544ค: 1 - 12) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของครู ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนและเป็นแบบอย่างของผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเอง ในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ ครูอาจเริ่มจากการประเมินสถานภาพของตนเองและของชั้นเรียน และนักเรียนว่ามีศักยภาพด้านใดแล้วนำไปเป็นฐานในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนของตนให้มีคุณภาพ ครูอาจใช้การปฏิบัติจริงและการประเมินผลให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจะมุ่งแก้ปัญหาของนักเรียน ปรับปรุงและพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ/วิชา เทคนิคและกระบวนการเรียนการสอน

นอกจากนี้ ครูอาจเป็นแบบอย่างของการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากเพื่อนครู จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ทั้งนี้ ครูอาจเริ่มต้นจากการเปิดใจกว้าง รับรู้นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในโรงเรียน พร้อมทั้งจะร่วมคิด ร่วมทำงานเพื่อให้นักเรียนและมีส่วนร่วม วิพากษ์ วิจัย และให้ข้อมูลย้อนกลับทางสร้างสรรค์แก่ ผู้อื่นอย่างจริงจัง และยอมรับความคิดเห็นและคำวิพากษ์วิจารณ์จากทุกคน เพื่อพัฒนางานในหน้าที่ให้ดีขึ้น

2. ปฏิรูปการสอนของครู การปฏิรูปการสอนของครูจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อครูมีการปฏิรูปการเรียนรู้ นั่นคือ ครูเรียนรู้และถวิลหา ค้นหา ทดลองวิธีการและเทคนิคใหม่ ๆ หรือปรับปรุงวิธีการเดิมให้การสอนการทำงานของครูและการเรียนรู้ของนักเรียนมีคุณภาพ และปัญหาของนักเรียนได้รับการแก้ไขทันที่

3. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผลจากการพัฒนาคุณภาพตนเองของครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่ดำเนินไปพร้อมกันทั้งโรงเรียน ด้วยการเรียนรู้และการประเมินผลเพื่อตรวจสอบและเสนอแนะแนวทางการแก้ไขให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และ

ต่อเนื่องสม่ำเสมอ คือการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อันเป็นการสร้างความมั่นใจว่า ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา หรือโรงเรียนทั้งโรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพของนักเรียนได้ตามเป้าหมาย ตามเกณฑ์มาตรฐานที่โรงเรียนต้องการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันกำหนดไว้

4. การประกันคุณภาพภายนอก เมื่อโรงเรียนได้ผลเป็นที่พอใจในโรงเรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ก็ย่อมเกิดความมั่นใจว่า โรงเรียนรู้จักและมองตนเองด้วยการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ทำให้โรงเรียนมีฐานข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพนักเรียน และมีความพร้อมเสมอในการขอรับการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอกที่รับผิดชอบ

จากหลักแนวคิดสำคัญข้างต้นจะเห็นได้ว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา เมื่อมีการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้ว จึงมีผลถึงการปฏิรูปการสอนของครู การปฏิรูปการบริหารและการประกันคุณภาพ

สรุปได้ว่า ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยครูมีส่วนร่วมใน 3 ขั้นตอน คือ

1) มีส่วนร่วมในการเตรียมการเพื่อการประกันคุณภาพ โดยร่วมกับผู้บริหารในการเตรียมความพร้อมของบุคลากรในด้านความรู้ความเข้าใจ บทบาท หน้าที่ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา การวางแผนและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศภายในโรงเรียน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบและประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งบทบาทสำคัญของครูในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในคือ การประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และ 3) การมีส่วนร่วมในการเตรียมรับการประเมินจากภายนอกโดยร่วมการจัดทำรายการการประเมินตนเองของโรงเรียนเพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียน รวมทั้งจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ให้ความร่วมมือกับคณะผู้ประเมินภายนอก และรับข้อเสนอแนะจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษามาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

3.4 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 10 -13) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นการเตรียมการ ซึ่งการเตรียมการที่มีความสำคัญ คือ

1.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยต้องสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะจัดทำภารกิจที่ชัดเจนทำความเข้าใจโดยใช้บุคลากรภายในสถานศึกษาหรือวิทยากรมืออาชีพจากภายนอก โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน และต้องพัฒนาความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการประกัน

คุณภาพภายในให้บุคลากรทุกคนเกิดความมั่นใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการในแต่ละปี ต่อมาเน้นเนื้อหาการกำหนดกรอบและแผนการประเมิน การสร้างเครื่องมือประเมินและการรวบรวมข้อมูล ในช่วงท้ายเน้นเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมินและการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Study Report)

การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบในการประสานงาน กำกับดูแล ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงเป็นทีม โดยการตั้งคณะกรรมการพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหารซึ่งฝ่ายที่รับผิดชอบงานใดควรเป็นกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาและประเมินคุณภาพงานนั้น

2. ขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

2.1 การวางแผน จะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้ สำหรับแผนต่าง ๆ ที่ควรจัดทำคือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนการประเมินคุณภาพและแผนงบประมาณ เป็นต้น

2.2 การปฏิบัติตามแผน ซึ่งในขณะที่ดำเนินการต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และผู้บริหารควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการปฏิบัติ กำกับ ติดตามการทำงานทั้งระดับบุคลากร ายกลุ่ม ายหมวด และให้การนิเทศ

2.3 การตรวจสอบประเมินผล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่แสดงว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาบรรลุเป้าหมายเพียงใด โดยการประเมินต้องจัดวางกรอบการประเมิน จัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ จัดเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความข้อมูล และการตรวจสอบ ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

2.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน เมื่อแต่ละฝ่ายประเมินผลเสร็จแล้วจะส่งผลให้คณะกรรมการผู้รับผิดชอบนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์และแปลผลแล้วนำเสนอผลต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร นำไปวางแผนในระยะต่อไป และจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศหรือการเขียนรายงานประเมินตนเอง

3. ขั้นตอนการจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เมื่อสถานศึกษาดำเนินการประเมินผลภายในเสร็จแล้วจะจัดทำรายงาน โดยเริ่มจากรวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมินมาวิเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษาและเขียนรายงาน

กิจกรรมเสนอแนะสำหรับการดำเนินการประเมินผลภายในของสถานศึกษา มีดังนี้ (สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 23 –160 ; อ้างอิงจาก <http://area.ge.go.th/phayao1/data/b04.doc>)

กิจกรรมที่ 1 การเตรียมความพร้อม เป็นการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจและแต่งตั้งคณะทำงาน รวมทั้งการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการประเมินผลภายใน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อยดังนี้

1.1 สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของบุคลากรในสถานศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1.1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา

1.1.2 สำรวจความรู้ความเข้าใจ เจตคติต่อการประเมินผลภายในของบุคลากร

1) แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลภายในของสถานศึกษา ซึ่งคณะกรรมการนี้ควรจะต้องประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน รวมกันประมาณ 15 -20 คน

2) จัดเตรียมงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานประเมินผลภายใน ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปริมาณข้อมูลที่จะจัดเก็บ แหล่งข้อมูล ประเภทหรือวิธีการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ เป็นต้น

3) จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน ซึ่งต้องกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการในการประเมินผลภายในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจัดเตรียมการจนถึงการสรุปผลและรายงานผลการประเมิน รวมทั้งระบบการติดตามการดำเนินงานอย่างชัดเจน โดยทุกกิจกรรมจะกำหนดเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้น

4) การกำกับและติดตามประเมินผลภายใน ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายต้อง ติดตามกำกับดูแลให้การดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้

กิจกรรมที่ 2 การศึกษาสภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ผ่านมา เป็นการรวบรวมและนำข้อมูลพื้นฐานรวมทั้งผลการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ผ่านมาแล้ว มาแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดทราบเพื่อพิจารณาตัดสินใจในการกำหนดแนวทางการประเมินและการพัฒนาสถานศึกษาของตนเอง ซึ่งวิธีการดำเนินการคือ จัดทำรายงานสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้นำมาเป็นข้อมูลพิจารณาตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ต่อไป ซึ่งข้อมูลควรประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของสถานศึกษา ได้แก่ ชื่อ ที่ตั้ง ขนาดสถานศึกษา จำนวนอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ จำนวนครูอาจารย์ จำนวนนักเรียน ลักษณะชุมชน

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ นโยบายด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ โดยรายงานว่ามีเป้าหมายอย่างไรและมีผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนมากน้อยเพียงไร พร้อมทั้งสรุปเป็นจุดอ่อน จุดแข็งของการดำเนินงานที่ผ่านมา

กิจกรรมที่ 3 การทำความเข้าใจกับบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นการนำเสนอรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันและพร้อมที่จะร่วมมือกันดำเนินงานประเมินผลภายในต่อไป ซึ่งมีกิจกรรมย่อยดังนี้

3.1 สำนวความเข้าใจของบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยจัดทำแบบสำรวจการรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

3.2 สำนวสภาพการประเมินผลภายในของสถานศึกษา โดยจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นของบุคลากรทั้งหมดของสถานศึกษา ซึ่งแบบสอบถามควรมีหัวข้อดังนี้

3.2.1 ลักษณะการดำเนินงานของสถานศึกษาในการประเมินผลภายในที่ผ่านมาเป็นอย่างไร กิจกรรมที่เกี่ยวข้องมีการทำ หรือไม่ทำอย่างไร

3.3.2 กิจกรรมที่สถานศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาหรือไม่

กิจกรรมที่ 4 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน มาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่จะใช้ในการประเมิน เป็นการกำหนดเป้าหมายที่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษารับรู้และร่วมกันจัดทำว่าจะมีการตรวจสอบการทำงานของตนเองในด้านใด เรื่องใดบ้าง ซึ่งวิธีการดำเนินงานควรมีขั้นตอนดังนี้

4.1 สำนวความคิดเห็นของบุคลากรทุกฝ่ายว่าต้องการให้คณะกรรมการดำเนินงานประเมินผลภายในดำเนินการในเรื่องใด และอย่างไรบ้าง

4.2 ให้นักลกรทุกฝ่ายศึกษามาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้เปรียบเทียบกับกิจกรรมที่สถานศึกษาดำเนินงานอยู่ว่า กิจกรรมใดที่ควรจัดทำแต่ยังไม่ได้จัดทำ กิจกรรมใดที่ทำอยู่แล้วและ กิจกรรมใดที่จะต้องทำเพิ่มเติมจากเดิม

4.3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ครอบคลุมความต้องการของบุคลากรที่แสดงไว้ซึ่งกิจกรรมย่อยที่ควรจัดทำมีดังนี้

4.3.1 จัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับกิจกรรมและหัวข้อที่ต้องการจะประเมิน

4.3.2 จัดทำแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่มีอยู่เดิมแล้วว่ามีสิ่งใดจะนำมาใช้กับการประเมินผลภายในได้บ้าง

4.3.3 กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่จะทำการประเมิน

4.3.4 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยการศึกษา วิเคราะห์จากมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประเมินที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น

กิจกรรมที่ 5 การกำหนดกรอบการประเมิน เป็นการกำหนดแนวทางในการทำการประเมินผลว่าจะดำเนินการอย่างไร เมื่อใดและใครเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องใด ซึ่งวิธีการประเมินจะขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวบ่งชี้ เช่น ใช้แบบสอบถามกับตัวบ่งชี้ที่เป็นความรู้ความเข้าใจ ใช้แบบวัดทางจิตวิทยากับตัวบ่งชี้ที่เป็นนามธรรม ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมกับตัวบ่งชี้ที่มีพฤติกรรมที่สังเกตได้ ใช้แบบสัมภาษณ์กับตัวบ่งชี้ที่สะท้อนความรู้สึกหรือความคิดเห็น ใช้วิธีการเก็บจากข้อมูลที่เป็นเอกสารที่มีอยู่แล้วหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับกิจกรรมย่อยที่ควรจัดทำคือ

- 5.1 กำหนดแหล่งผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมในการประเมินแต่ละตัวบ่งชี้
- 5.2 กำหนดวิธีการเก็บข้อมูล
- 5.3 กำหนดขนาดตัวอย่าง
- 5.4 กำหนดระบบการจัดเก็บข้อมูล
- 5.5 กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5.6 กำหนดกรอบการประเมิน

กิจกรรมที่ 6 การกำหนดเกณฑ์การประเมิน ซึ่งมีกิจกรรมย่อยที่ควรจัดทำดังนี้

- 6.1 กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินตัวบ่งชี้
- 6.2 ตรวจสอบความเหมาะสมของเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินตัวบ่งชี้ โดยทำเป็น

แบบสอบถาม

กิจกรรมที่ 7 การกำหนดวิธีการที่ใช้ในการประเมิน เป็นการที่คณะกรรมการผู้รับผิดชอบประเมินผลเลือกวิธีการ เครื่องมือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล รูปแบบสอบถาม โครงสร้างคำถามที่จะใช้ และการสร้างเครื่องมือประเมินโดยเริ่มตั้งแต่สร้างคำถาม ตรวจสอบคุณภาพ ทดลองใช้ ปรับปรุงก่อนนำมาใช้จริง

กิจกรรมที่ 8 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่จัดเก็บมาให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีกิจกรรมย่อยดังนี้

8.1 เตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและศึกษา ลักษณะข้อมูลเพื่อเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสม

8.2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น อาจใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย หรือ ฐานนิยม เป็นต้น

8.3 กำหนดวิธีการนำเสนอข้อมูล เช่น เสนอในรูปตารางสถิติ หรือการบรรยาย หรือแบบกราฟ

กิจกรรมที่ 9 การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษา เป็นการนำผลการประเมินมาใช้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของสถานศึกษาต่อไป มีกิจกรรมย่อยดังนี้

- 9.1 สรุปผลการประเมิน
- 9.2 วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษา
- 9.3 ประเมินความต้องการจำเป็น

กิจกรรมที่ 10 แนวทางการพัฒนาสถานศึกษา เป็นการนำจุดอ่อนที่ค้นพบมาวิเคราะห์หาสาเหตุเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานต่อไป มีกิจกรรมย่อยดังนี้

- 10.1 วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยการนำปัญหาที่เป็นจุดอ่อนมาระดมความคิดของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาสาเหตุและวิธีการแก้ไข
- 10.2 กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา
- 10.3 พัฒนาสถานศึกษาตามวิธีการที่กำหนด โดยจัดทำเป็นโครงการ

กิจกรรมที่ 11 การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง เป็นการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดได้รู้และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรายงานผลการประเมินตนเองควรประกอบด้วย

11.1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไป มีประวัติสถานศึกษาที่ตั้ง ลักษณะชุมชน แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ของชุมชน เป็นต้น (2) อาคารสถานที่ (3) แผนภูมิโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา (4) บุคลากร (5) นักเรียน (6) งบประมาณ (7) วิสัยทัศน์ (8) พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์

11.2 การประเมินคุณภาพภายใน ประกอบด้วย (1) ผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละมาตรฐาน (2) สรุปผลการประเมินมาตรฐานแต่ละด้าน

กิจกรรมที่ 12 การใช้ประโยชน์จากการประเมินตนเอง เป็นการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาปรับปรุงตนเองของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรมย่อยดังนี้

12.1 รายงานผลการประเมิน ซึ่งจะรายงานทุกฝ่ายให้รับทราบ

12.2 ปรับปรุงสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

นอกจากนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (2544: 3) ได้กล่าวถึงระบบการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีหลักการและกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายนอก มี 5 ประการ ดังนี้

1.1 เป็นการประเมินเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการตัดสิน การจับผิดหรือการให้คะแนน ให้โทษ

1.2 ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงและมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

1.3 มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการศึกษานโยบาย โดยให้มีเอกภาพเชิงนโยบายแต่ยังคงมีความหลากหลายในทางปฏิบัติที่สถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน

1.4 มุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าการกำกับ และควบคุม

1.5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและการพัฒนาการจัดการศึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

2. กระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นกระบวนการที่คณะผู้ประเมินภายนอกจะรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาซึ่งเสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) แล้วเข้าไปตรวจสอบและประเมินคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประเมินเพื่อให้สถานศึกษาใช้

เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานผลการประเมินเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน การประเมินคุณภาพภายนอกประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ๆ 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา (2) ระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา และ (3) หลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา

เมื่อคณะผู้ประเมินภายนอกได้รับมอบหมายให้ประเมินสถานศึกษาแต่ละแห่งจะทำการศึกษารายงานการประเมินตนเอง (SSR) ของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจัดส่งมาให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ล่วงหน้า แล้วนัดวันที่จะไปตรวจเยี่ยมและแจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยมต่อสถานศึกษาพร้อมทั้งขอเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมในกรณีรายงานการประเมินตนเองไม่ชัดเจนหรือไม่สมบูรณ์แล้วส่งคืนเมื่อศึกษาข้อมูลเสร็จแล้ว

คณะผู้ประเมินภายนอกทำการศึกษาและวิเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาและเอกสารข้อมูลอื่นๆ ประกอบแล้วกำหนดประเด็นและรายการข้อมูลที่จะตรวจสอบ โดยใช้มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นกรอบเพื่อกำหนดว่าระหว่างการตรวจเยี่ยมจะต้องรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง จากแหล่งใด ด้วยวิธีอะไร เพื่อให้มีหลักฐานครบถ้วนเพียงพอในการสรุปผลการประเมินอย่างถูกต้องชัดเจน

หลังจากนั้นร่วมกันวางแผนการตรวจเยี่ยมและแผนการประเมิน กำหนดตารางการปฏิบัติงานและมอบหมายภาระงานให้ผู้ประเมินภายนอกแต่ละคนให้ชัดเจน แล้วแจ้งกำหนดการตรวจเยี่ยมต่อสถานศึกษาอย่างน้อย 2 สัปดาห์ล่วงหน้า โดยขอให้สถานศึกษาช่วยเตรียมสถานที่ในสถานศึกษาที่คณะผู้ประเมินภายนอกจะสามารถทำงานและมีโอกาสประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเป็นอิสระและไม่รบกวนผู้อื่นในระหว่างตรวจเยี่ยม รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารต่างๆ ทั้งในส่วนที่ได้แจ้งไว้ล่วงหน้าและส่วนที่อาจขอเพิ่มเติม ตลอดจนนัดหมายผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากรในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการนักเรียน ผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้พบปะหรือสัมภาษณ์ตามกำหนดการในตารางการปฏิบัติงานของคณะผู้ประเมินภายนอก

ระหว่างการตรวจเยี่ยมซึ่งมีกำหนดเวลาประมาณ 3 วัน คณะผู้ประเมินภายนอกจะทำการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนและอื่นๆ ตามรายงานมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ทั้งนี้การตรวจเยี่ยมมิใช่การสร้างแรงกดดันให้กับสถานศึกษา คณะผู้ประเมินจะเข้าไปยังสถานศึกษาในลักษณะผู้ร่วมงานกับสถานศึกษาในการค้นหาสภาพความเป็นจริงของการพัฒนา รวมทั้งให้คำแนะนำมากกว่าที่จะเข้าไปในลักษณะผู้ตัดสินชี้ขาดสิ่งที่คณะผู้ประเมินตรวจสอบไม่ใช่สิ่งที่มีความลับของสถานศึกษาเนื่องจากจะใช้รายงานการประเมินตนเองที่สถานศึกษาส่งให้ สมศ. เป็นเอกสารหลักในการตรวจเยี่ยมตลอดเวลา

ในระหว่างที่คณะผู้ประเมินอยู่ที่สถานศึกษา สถานศึกษาจะจัดเตรียมห้องให้ 1 ห้องเป็นห้องทำงานของคณะประเมิน รวมทั้งจัดเตรียมเอกสารต่างๆ ทั้งในส่วนที่ได้แจ้งไว้ล่วงหน้าและส่วนที่ขอเพิ่มเติม ตลอดจนจะต้องให้โอกาสแก่คณะประเมินในการพบปะหรือสัมภาษณ์บุคลากรและ

ผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การไปตรวจเยี่ยมของคณะผู้ประเมินภายนอกเป็นการไปทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. สร้างความเข้าใจในการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่มในสถานศึกษา ได้แก่ คณะผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง/สมาคมผู้ปกครองและครู นักเรียน/สภานักเรียน พนักงาน เจ้าหน้าที่/บุคลากรสนับสนุนของสถานศึกษา
2. ตรวจสอบหลักฐานเพื่อยืนยันสภาพความเป็นจริงในการพัฒนาตามที่สถานศึกษาได้รายงานการประเมินตนเอง รวมทั้งหลักฐานที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงที่ไม่ได้อยู่ในรายงานการประเมินตนเอง
3. ตรวจสอบกระบวนการและวิธีการที่สถานศึกษาใช้ในการได้มาซึ่งข้อมูลหลักฐานว่า ได้ใช้วิธีการที่หลากหลาย เหมาะสม น่าเชื่อถือ ครอบคลุมเพียงพอ
4. ตรวจสอบผลการพัฒนาเทียบกับแผนของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษาที่ สมศ. กำหนดเพื่อการพัฒนา และตรวจสอบจุดที่สถานศึกษาจะพัฒนาต่อไป เพื่อดูความสอดคล้องของแผนกับผลการประเมิน
5. ประมวลและสรุปผลการตรวจเยี่ยมและให้ข้อเสนอแนะแก่สถานศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น

เมื่อเสร็จภารกิจในการไปตรวจเยี่ยมสถานศึกษาแล้ว คณะผู้ประเมินภายนอกจะต้องร่วมกันจัดทำรายงานผลการประเมินสถานศึกษา โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาเขียนให้ตรงตามหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้และตรงตามที่รายงานให้สถานศึกษาทราบด้วยวาจา ไม่ใช่จากความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนตัวของผู้ประเมินแล้วจัดส่งให้สถานศึกษาตรวจสอบและโต้แย้งภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้รับรายงานฯ ผู้ประเมินพิจารณาแล้วอาจมีการปรับปรุงแก้ไขหรือยืนยันตามรายงานแล้วแต่กรณี เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนนี้แล้วจึงนำเสนอต่อสำนักงาน เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งจากสมศ. พิจารณาความถูกต้อง ชัดเจน ครอบคลุมสาระที่กำหนดในแต่ละมาตรฐานครบถ้วน และมีความเชื่อถือได้ หากรายงานยังขาดคุณภาพให้ผู้ประเมินทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิและส่งให้สถานศึกษาพิจารณาตรวจสอบโต้แย้งอีกครั้งหนึ่งตามระยะเวลาที่กำหนดเมื่อทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว สมศ. จึงให้การรับรองและเผยแพร่ต่อไป

ระบบการประกันคุณภาพภายในกับระบบการประกันคุณภาพภายนอก มีความแตกต่างและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดจะต้องดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาแล้วจัดทำรายงานประจำปีเสนอผู้เกี่ยวข้อง ส่วนการประกันคุณภาพภายนอกเป็นงานที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน เป็นการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาโดยหน่วยงานภายนอกเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพภายในกับการประกันคุณภาพภายนอกจึงสัมพันธ์เชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐานการศึกษาโดยคำนึงถึง

หลักการสำคัญ คือ เอกภาพเชิงนโยบาย ความหลากหลายในทางปฏิบัติและมุ่งส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากกว่าการควบคุมหรือการให้ข้อให้โทษ

จากการศึกษาขั้นตอนในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มีขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 2 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมการ โดยการเตรียมความพร้อมของบุคลากร เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา การเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการประเมินผลภายใน การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการในแต่ละปี 2) การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน 3) การรับการประเมินจากภายนอก ซึ่งเป็นกระบวนการที่คณะผู้ประเมินภายนอกจะรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาซึ่งเสนอต่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) แล้วเข้าไปตรวจสอบและประเมินคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการประเมินเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจว่าโรงเรียนจะดำเนินการพัฒนาการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ครูซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนต่อความสำเร็จของผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาตั้งแต่การเตรียมการ การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก ตามการรับผิดชอบอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการการประกันคุณภาพการศึกษาของครูมีขั้นตอนและกระบวนการดังต่อไปนี้

3.4.1 การเตรียมการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546: 47 - 49) ได้ให้แนวคิดว่าการจัดทำระบบสารสนเทศในสถานศึกษาเป็นขั้นตอนของการเตรียมการเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งควรพิจารณาจัดเก็บให้สอดคล้องกับภารกิจของสถานศึกษาและลักษณะของมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด โดยอาศัยการมีส่วนร่วมตัดสินใจของคณะครูและผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งกระบวนการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศควรดำเนินการดังนี้

1. กำหนดความต้องการร่วมกันระหว่างบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่ามีข้อมูลใดบ้างที่จำเป็นต้องใช้ในสถานศึกษา

2. วางแผนการเก็บข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะผู้สอนร่วมกันวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยระบุลักษณะของข้อมูล วิธีการ และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูล

3. จัดหาและหรือสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยคำนึงถึงความถูกต้องเป็นปัจจุบันของข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูลและเก็บรักษาข้อมูลที่จัดเก็บมา โดยจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ใช้ได้สะดวก และนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์

6. ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการข้อมูลและสารสนเทศได้อย่างต่อเนื่อง

ในการจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศโดยทั่วไปมีขั้นตอนการดำเนินงานหลักๆ

5 ขั้นตอน คือ การรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การนำเสนอข้อมูล และสารสนเทศ และการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศยิ่งขึ้น จึงได้ประมวลผลสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลและสารสนเทศอย่างสั้นๆดังนี้

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่

1.1 แหล่งปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้จากแหล่งที่เกิดของข้อมูลโดยตรง

เช่น การแสดงออกของนักเรียน พฤติกรรมของครู ผู้ปกครอง

1.2 แหล่งทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้จากส่วนอื่นหรือหน่วยงานอื่นๆ

ส่วนใหญ่อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์ เอกสาร รายงาน เช่น แผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ผลการประเมินหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ ผลงานของนักเรียน รายงานประจำปี รายงานการสำรวจปฏิทินปฏิบัติงานสถานศึกษา บันทึกการประชุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการนำข้อมูลมาแปลงให้อยู่ในรูปแบบที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ ข้อมูลที่เป็นสารสนเทศอยู่แล้วนำมาประมวลผลโดยการจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแจกแจง ข้อมูลที่เป็นนามธรรมต้องอธิบายด้วยความเรียง เช่น ความซื่อสัตย์ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ควรให้คำสถิติง่ายและตรงที่สุด เช่น คำร้อยละ อัตราส่วน สัดส่วน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแจกแจงความถี่ ตัวอย่างเครื่องมือ เช่น แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจรายการ แบบประเมินแบบทดสอบ เครื่องมือที่ใช้ต้องมีคุณภาพ มีความเที่ยงตรง ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการเก็บ และสะดวกต่อการนำไปใช้

สุริยา มะโยธี (2544: 20-22) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเตรียมการเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาว่า การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน และการพัฒนาระบบสารสนเทศของสถานศึกษานั้นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพราะข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษา จะถูกนำมาใช้ในการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตั้งแต่ระบบการควบคุมคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้อุปกรณ์สารสนเทศมาแสดงคุณภาพหรือความสามารถในปัจจุบันของสถานศึกษาว่าอยู่ในระดับใดสูงหรือต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานเพียงใด ซึ่งมีข้อมูลสารสนเทศนี้เรียกว่า ข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) ส่วนในระบบการตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาก็จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์สารสนเทศที่แสดงผลสำเร็จ หรือความก้าวหน้าใน

การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในรอบหนึ่งปีว่าสถานศึกษามีคุณภาพหรือความสามารถในการจัดการศึกษาเพียงใด มีจุดแข็ง จุดอ่อนในเรื่องใด จะได้ปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้ผลสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษา และธรรมเนียมเดียวกันที่จะต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาที่แสดงว่าสถานศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานเพียงใด สามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพได้ตามมาตรฐานการศึกษาหรือไม่ มีกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพของผู้เรียนเพียงใดและสมควรหรือเหมาะสมที่จะได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษาหรือไม่ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าข้อมูลสารสนเทศเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และพัฒนาระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ โดยจัดทำให้เป็นระบบ ถูกต้อง สมบูรณ์เป็นปัจจุบันและสามารถเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวได้ตลอดเวลา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูในการพัฒนาระบบสารสนเทศของสถานศึกษา

สุชาติ การสมบัติ (2544: 23 - 24) ได้สรุปสาระสำคัญของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในเรื่องของการเตรียมการเพื่อการประกันคุณภาพ และการพัฒนาตนเองของบุคลากรเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งครูควรมีส่วนร่วมตัดสินใจเพื่อพัฒนาตนเอง ดังนี้

1. ครูและบุคลากรในโรงเรียนควรสร้างความตระหนักและความเข้าใจในการร่วมโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ ความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการเรียนรู้ และภารกิจที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการต่อไปให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน เจ้าหน้าที่ กรรมการโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

2. ผู้เรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน กรรมการโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ร่วมกันสำรวจตนเองเพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของโรงเรียน (Pretest) โดยเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเอง หรือใช้ของหน่วยงานอื่นๆก็ได้

3. ครูแกนนำของโรงเรียน 1-2 คน เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้มีความตระหนักและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาตนเองของโรงเรียนต่อไป

5. ผู้บริหาร ครู นักเรียน กรรมการโรงเรียน ร่วมกับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องต่างๆดำเนินการพัฒนาตนเองในเรื่องความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานภาพปัจจุบัน เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดขอบเขตและหัวข้อเรื่องสำหรับพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของตนเองตามลำดับความสำคัญ

6. การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจตนเอง อาจมีการศึกษาองค์ความรู้ และจัดประชุมอบรม ด้วยตนเองภายในโรงเรียน เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจ เพื่อให้เกิดแนวคิดและแนวทางที่จะปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน โดยมีสถาบัน

ครูศึกษาในพื้นที่ที่เป็นที่แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันกับโรงเรียน การพัฒนาตนเองอาจใช้วิธีที่หลากหลายตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน เช่น

6.1 การศึกษาองค์ความรู้จากเอกสารหรือสื่อต่างๆ

6.2 ครู/ผู้บริหารโรงเรียนจับคู่กัน หรือรวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ (ประมาณ 3 – 5 คน) ตามความสมัครใจ โดยครูอาจจับคู่ตามระดับชั้น ตามวิชาที่สอน หรือตามภารกิจหลักที่รับผิดชอบก็ได้ แล้วช่วยกันคิด วางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบและประเมินซึ่งกันและกัน

5.3 ให้มีครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของครู/ผู้บริหารในการพัฒนาตนเอง ซึ่งมาจากโรงเรียนเดียวกัน หรือโรงเรียนอื่นภายใน/ภายนอกกลุ่มก็ได้

5.4 จัดให้มีที่ปรึกษาภายนอก ซึ่งอาจเป็นนักวิชาการจากสถาบันครุศึกษา และหรือจากโรงเรียนของรัฐและเอกชน หรือองค์กรวิชาชีพภาครัฐและเอกชน แต่ควรเป็นที่รู้จักของท้องถิ่นที่ตั้งของโรงเรียน

5.5 ครูและผู้บริหารโรงเรียนเข้าร่วมเรียนรู้ในการประชุมสัมมนาวิชาการ การอบรมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาดูงาน โดยครู/ผู้บริหารโรงเรียนจะเข้าร่วมคนเดียวหรือเป็นกลุ่มก็ได้ แต่เมื่อกลับมาแล้วให้ทำงานร่วมกับเพื่อนครู / ผู้บริหาร เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

5.6 การพัฒนาตนเองที่มีประสิทธิภาพ ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบพบหน้าก็ได้ อาจใช้สื่อต่างๆ ทั้งสื่อ สิ่งพิมพ์ วิทยุ วิทยุทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ แต่ต้องรู้จักวางแผน เสาะหาสื่อที่มีคุณภาพ และบริหารจัดการเวลาได้ดี

6. บุคลากรแต่ละคนดำเนินการพัฒนาตนเอง โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจสถานภาพปัจจุบัน (pre-test) และความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการศึกษา/ฝึกอบรมตนเองข้างต้นมาวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุง (PDCA) เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ และมีการบันทึก ร่องรอยการดำเนินงานของตนเองไว้ด้วย

7. ศึกษาความก้าวหน้า (post-test) โดยเปรียบเทียบกับผลการสำรวจสถานภาพปัจจุบัน (pre -test)

8. วิเคราะห์ข้อมูล (pre -test) และ (post-test) รวมทั้งข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ แล้วสรุปบทเรียนเกี่ยวกับกระบวนการและผลการเรียนรู้ของนักเรียน และจัดทำรายงานเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและหน่วยงานต้นสังกัด

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเตรียมการเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การเตรียมการ หมายถึง การดำเนินงานที่ครูร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในการเตรียมการเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยการเตรียมความพร้อมของบุคลากร ในเรื่องของการจัดอบรม ประชุม สัมมนา ภายในโรงเรียนหรือส่งบุคลากรไปอบรมภายนอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่และเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการวางแผนและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนเพื่อใช้ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโดยระบุลักษณะของข้อมูล วิธีการและการจัดหาเครื่องมือ โดยคำนึงถึงความถูกต้องเป็นปัจจุบัน

3.4.2 การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน

บทบาทสำคัญของครูในการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในคือการประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ ดังนี้

ธีรพงศ์ ศรีโพธิ์ (2546: 78 -79) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับพลังอำนาจในการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ของครู ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในระบบของการประกันคุณภาพภายใน โดยครูต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. การทำงานอย่างอิสระ ครูสามารถกำหนดภาระงานปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ มีอิสระในการคิด และตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาวิธีการสอนของตนเอง การแสดงผลงานตามความรู้ความสามารถ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยความยืดหยุ่น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ การเสริมสร้างความมั่นใจในการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ ตั้งแต่การแปลงหลักสูตรสู่การสอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยมีความยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์การเรียนรู้บนพื้นฐานของการนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้มาพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

2. การมีส่วนร่วมในการทำงาน ตั้งแต่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ตาม วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ตามบทบาทหน้าที่ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในบรรยากาศการทำงานที่เป็นองค์กรเอื้อต่อการเรียนรู้

3. การประเมินตนเองและพร้อมรับการตรวจสอบ ครูต้องมีรายงานตนเอง (Self Study Report) อันเนื่องมาจากการจัดประสบการณ์เรียนรู้ตามสภาพที่เป็นจริงอย่างต่อเนื่อง การนำข้อมูลจากการรายงานตนเองมาประเมินสภาพการปฏิบัติงานที่แท้จริง ตามมาตรฐานการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน ตลอดจนมีการใช้ข้อมูลจากการประเมินตนเองเพื่อการพัฒนางานร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของเหตุและผล ตรงตามความเป็นจริงในทุกขั้นตอนของการทำงาน และมีความพร้อมในการตรวจสอบประสิทธิภาพ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดเวลา

สุชาติ การสมบัติ (2544: 25) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยครูมีส่วนร่วมตัดสินใจตามกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. ครูและผู้บริหารร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่แสดงถึงคุณลักษณะหรือคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียนทั้งโรงเรียน การจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดแนวทาง

การดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาดำเนินการ กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการและจัดทำแผนการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยครูต้องวิเคราะห์หลักสูตร คิดกิจกรรม หาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งร่วมกันวางแผนกำหนดกรอบการประเมินผู้เรียนตามสภาพที่เป็นจริงด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2. ครูและบุคลากรทุกคนดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยมีการวางแผนและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการประเมินผู้เรียนว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่อย่างต่อเนื่องโดยอาจประเมินทุกคาบ ทุกสัปดาห์ ทุกบทเรียน หรือช่วงเวลาอื่นๆตามความเหมาะสม และมีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมทั้งนำผลการประเมินมาพิจารณา และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ใหม่ตลอดเวลา

3. ในระหว่างการดำเนินการตามแผน ครูและบุคลากรทุกคนต้องตรวจสอบประเมินเป็นระยะๆ ทั้งประเมินผลผู้เรียนและประเมินการทำงานของตนเอง เมื่อสิ้นภาคเรียนก็นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อประเมินสรุปรวมในระดับชั้น/หมวดวิชา และภาพรวมในระดับโรงเรียน เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานในระยะต่อไป

4. ในระหว่างการดำเนินงานผู้บริหารและครูนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการทำงานของตนเอง และเมื่อสิ้นภาคเรียน ต้องวิเคราะห์จุดเด่น และจุดที่ต้องปรับปรุงของโรงเรียน หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาและการวางแผนของโรงเรียนต่อไป

5. จัดทำรายงานการประเมินตนเองในภาพรวมเมื่อสิ้นภาคเรียน

6. ศึกษาความก้าวหน้าของการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในในช่วงที่ผ่านมา เพื่อเปรียบเทียบกับสถานภาพในช่วงก่อนเริ่มดำเนินการ

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (จันทร์ ทองนาค. 2545: 28 – 29 ; อ้างอิงจาก คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543: 22 - 25) ได้เสนอแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในว่าครูควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสำรวจความต้องการ โดยครูสำรวจความต้องการของผู้เรียนโดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์ พูดคุย หรือทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อสร้างและกระตุ้นความสนใจ สำรวจความสนใจและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2. การเตรียมการ ครูต้องเตรียมศึกษาสาระเนื้อหาวิชาในหลักสูตรและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ให้เข้าใจว่า หลักสูตรต้องการอะไรและมีจุดประสงค์ของการเรียนรู้อย่างไร เพื่อการวางแผนจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่องกัน โดยอาจเชื่อมโยงและบูรณาการสาระการเรียนรู้แต่ละวิชาที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน โดยครูอาจเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัด

3. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูควรใช้ประเด็นคำถาม สถานการณ์ หรือกิจกรรมที่กระตุ้นหรือท้าทายให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยใคร่รู้ ครูควรรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนเป็นจุดกระตุ้นศักยภาพของแต่ละบุคคลและดึงดูดให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและเต็มใจ

3.2 ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรจัดกิจกรรมโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยใช้สื่อที่หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนและความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอกิจกรรม ลงมือปฏิบัติจริง สรุปความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้

3.3 ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน และองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้องค์ความรู้ที่ได้รับชัดเจน เป็นการเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการค้นหาความรู้ต่อไป

4. การประเมินผล

การประเมินผลเป็นการตรวจสอบว่ากระบวนการเรียนรู้ ได้พัฒนาผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งในการประเมินผลสามารถประเมินระหว่างการเรียนรู้ การสอน และประเมินสรุปรวม โดยมีขั้นตอนในการประเมินดังนี้

4.1 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการประเมิน

4.2 พิจารณาขอบเขต เกณฑ์ วิธีการและสิ่งที่จะประเมิน

4.3 พิจารณากำหนดองค์ประกอบ และผู้ประเมินว่ามีใครบ้างที่จะเป็นผู้ประเมิน

4.4 เลือกใช้เทคนิค และเครื่องมือในการประเมินที่หลากหลายเหมาะสมกับ

วัตถุประสงค์ และเกณฑ์ในการประเมิน เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ การบันทึกพฤติกรรม แบบสำรวจความคิดเห็น บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ

4.5 กำหนดเวลาและสถานที่ที่จะประเมิน เช่น ประเมินระหว่างนักเรียนทำกิจกรรมระหว่างการทำงานกลุ่มหรือโครงการ วันใดวันหนึ่งของสัปดาห์ ในเหตุการณ์หรืองานพิเศษ ฯลฯ

4.6 การวิเคราะห์ผลและการจัดการข้อมูลการประเมิน

4.7 สรุปผลการประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน

วันทนา เมืองจันทร์ (2544: 127-133) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผน (2) ที่ปฏิบัติตามแผน (3) การตรวจสอบประเมินผล และ (4) การพัฒนาปรับปรุง ซึ่งในขั้นนี้ทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการร่วมกันในทุกขั้นตอน

1. การวางแผน

การวางแผนเป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะได้ทำงานให้สำเร็จอย่างมี

ประสิทธิภาพ และในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย กำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จะต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อตกลงสำหรับกำหนดทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด เช่น 3 – 5 ปี โดยศึกษาจากเอกสารชุดการประกันคุณภาพการศึกษา เล่มที่ 5 เรื่องการตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงโรงเรียน ของกรมวิชาการ

เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนต่าง ๆ คือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาและแผนการประเมินคุณภาพการศึกษา แผนงบประมาณของสถานศึกษา แผนต่าง ๆ ดังกล่าว แม้จะมีหลายแผน แต่ที่จริงแล้วเป็นแผนใหญ่ แผนเดียวเท่านั้นเพราะแผนต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกันโดยตลอด กล่าวคือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแผนระยะยาวที่ครอบคลุมเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ จากแผนระยะยาวดังกล่าวนำมา กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งเป็นแผนระยะสั้น ว่าภายใน 1 ปี สถานศึกษามีเป้าหมายจะดำเนินการเรื่องและโดยวิธีใด ขณะเดียวกันก็ต้องจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรโดยให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้

ในการจัดทำแผนต่าง ๆ นั้น ควรวางแผนการประเมินผล ไปพร้อมกันด้วยเพื่อใช้กำกับ ตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนเพียงใดโดยมีการตั้งเป้าหมายว่าจะประเมินเรื่องใด ใช้วิธีการ รูปแบบอย่างไรในการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลแผนการประเมินผลที่ดี ควรสอดคล้องเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานตามปกติในชีวิตประจำวันของผู้บริหาร ครูและนักเรียน นอกจากนั้น ควรต้องคิดงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผน เพื่อจัดทำเป็นแผนงบประมาณ

2. การปฏิบัติตามแผน

เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคลากรก็ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้ โดยในระหว่างการทำงานต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และควรมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข
2. จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพ

3. กำกับ ติดตาม (Monitoring) ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด / ฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน

4. ให้การนิเทศ ในระหว่างการทำงาน ผู้บริหารต้องกำกับ และติดตามว่าเป็นไปตาม

เป้าหมายหรือแผนที่กำหนดไว้ หรือมีปัญหาหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามแผนหรือมีปัญหาจะได้ให้การนิเทศเพื่อปรับปรุงแก้ไข การกำกับและติดตามการปฏิบัติงานหลาย ๆ วิธี ผู้บริหารอาจติดตามด้วยการสอบถามเป็นรายบุคคล จัดประชุมกลุ่ม/หมวด/ฝ่าย หรือให้แต่ละบุคคล/กลุ่ม/หมวด/ฝ่ายรายงานความก้าวหน้าของการทำงานเป็นรายสัปดาห์ หรือรายเดือน โดยอาจรายงานปากเปล่า หรือจัดทำรายงานเสนอ เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล/กลุ่ม/ฝ่าย และในแต่ละเดือน อาจมีการพิจารณาว่าบุคคล/กลุ่ม/หมวด/ฝ่ายใดมีผลการดำเนินงานดีเยี่ยมเป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนดซึ่งอาจมีการให้รางวัลเล็กๆ น้อย ๆ เป็นการให้กำลังใจ ขณะเดียวกันผู้บริหารก็ต้องนิเทศครูผู้สอนด้วยการนิเทศ ทั้งในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การประเมินตนเอง และทักษะในด้านต่าง ๆ ซึ่งโดยผู้บริหารอาจให้การนิเทศเอง หรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญแต่ละด้าน ก็ได้

3. การตรวจสอบประเมินผล

การประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลป้อนกลับที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขเรื่องใดบ้าง ผู้บริหารและครูที่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้อง จะตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผล ไม่กลัวการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินผลตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินที่มุ่งเน้นเพื่อการพัฒนาไม่ใช่ว่าการตัดสินถูก – ผิด ไม่ใช่ว่าการประเมินเพื่อจับผิด และไม่ใช่ว่าเรื่องที่ท้าทาย ไม่ต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมินมากมาย แต่เป็นการประเมินในงานที่ทำอยู่เป็นประจำ เครื่องมือที่ใช้ อาจเป็นสิ่งที่มียู่โดยไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่

ในระหว่างที่สถานศึกษาดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ควรมีการตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อพิจารณาว่า การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติหรือไม่ เพียงใด มีจุดอ่อน จุดแข็งประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด และเมื่อสิ้นภาคเรียน หรือสิ้นปีการศึกษาจะต้องมีการประเมินสรุปรวมเพื่อนำผลมาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินการในระยะต่อไป

ส่วนการประเมินเนื้อหาวิชาในหลักสูตรก็อาจจะใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเครื่องมือหลัก และใช้เครื่องมืออื่น ๆ ประกอบ เช่น การพิจารณาผลงานผู้เรียน การตั้งคำถามในห้องเรียน การสังเกตพฤติกรรม ความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติ คุณธรรมของผู้เรียนอาจจะใช้การสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน หรือใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาในการวัด เป็นต้น ข้อสอบมาตรฐานที่วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก็สามารถนำไปใช้ได้เลย แต่ถ้ายังไม่ได้ไปใช้จริง สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงก็คือ การนำเครื่องมือเหล่านั้นมาปรับปรุง / พัฒนา ให้เป็นเครื่องมือชุดเดียวกัน

4. การพัฒนาปรับปรุง

เมื่อมีการตรวจสอบ ประเมินผลคุณภาพแล้ว ในขั้นนี้ก็ต้องจัดให้มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง การปฏิบัติงานของบุคลากร ครูผู้สอน เพื่อจะได้มีการวางแผนการทำงานในระยะต่อไปและจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 17-48) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือการวางแผน การปฏิบัติ ตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องดำเนินการร่วมกันทุกขั้นตอน โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผน (Plan)

การวางแผน (Plan) เป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จมีประสิทธิภาพ แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ สำหรับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จะต้องมีการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทสำหรับกำหนดทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด เช่น 3-5 ปี

เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนต่างๆ คือ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาแผนการประเมินคุณภาพการศึกษา แผนงบประมาณ ทั้งรายรับและรายจ่ายของสถานศึกษา แผนดังกล่าวแม้จะมีหลายแผนแต่ที่จริงแล้วเป็นแผนใหญ่แผนเดียวเท่านั้น เพราะแผนต่างๆ มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกันโดยตลอด กล่าวคือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นแผนระยะยาวที่ครอบคลุมเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ จากแผนระยะยาวดังกล่าวนำมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งเป็นแผนระยะสั้นว่าภายใน 1 ปี สถานศึกษามีเป้าหมายจะดำเนินการเรื่องใด และโดยวิธีใด แล้วจัดทำแผนการเรียนการสอนตามหลักสูตรและให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา

ในการจัดทำแผนต่างๆ นั้นควรวางแผนการประเมินผลไปพร้อมกันด้วยเพื่อใช้กำกับตรวจสอบ การปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนเพียงใด โดยมีการตั้งเป้าหมายว่าจะประเมินเรื่องใด ใช้วิธีการใด รูปแบบอย่างไรในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แผนการประเมินผลที่ดีควรสอดคล้องเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานตามปกติในชีวิตประจำวันของผู้บริหาร ครูและผูเรียน นอกจากนี้ ควรต้องคิดงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการหรือ กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผน จัดทำเป็นแผนงบประมาณ ทั้งรายรับและรายจ่ายของสถานศึกษา

ขั้นตอนการวางแผน ประกอบด้วย

1.1 การกำหนดเป้าหมาย

การวางแผนควรจะเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายที่แสดงถึงคุณลักษณะหรือคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งควรระบุให้ชัดเจนไว้ในธรรมนูญสถานศึกษาและใช้เป็นหลักหรือทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา หลังจากนั้นก็จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการ ให้เป็นไปตามเป้าหมาย หรือมาตรฐานการศึกษา ซึ่งควรครอบคลุมคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของผู้เรียนที่พึงประสงค์การบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน ทรัพยากร สภาพแวดล้อม การประเมินผลการทำงานกับตรวจสอบและการวางแผน การกำหนดเป้าหมายอาจทำได้โดยมีวิธีการดังนี้

1.1.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการวางแผน ข้อมูลต่างๆ ที่ควรศึกษาวิเคราะห์ คือ เป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาหลักที่เป็นความต้องการส่วนรวมของสังคม ประเทศชาติ ได้แก่ ความมุ่งหมายหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาของไทยตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรมาตรฐานการศึกษาของต้นสังกัด และมาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกเป็นต้น

1.1.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา การวิเคราะห์เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น และการสังเคราะห์เพื่อประสานความต้องการของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งความต้องการส่วนรวมส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา จะช่วยให้สถานศึกษามีความเข้าใจ สามารถวางแผน และทำงานได้ง่ายขึ้น เพราะหากสามารถกำหนดเป้าหมายหลักที่เป็นความต้องการของฝ่ายต่างๆ ได้แล้วก็จะสามารถนำผลที่ได้จากการดำเนินการตามเป้าหมายนั้น ไปใช้ในการรายงานหรือตอบสนองความต้องการของหน่วยงานหรือฝ่ายต่างๆ ได้พร้อมกัน

1.2 การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย

การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมายจะช่วยให้การวางแผน มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะสถานศึกษาจะได้ทราบว่าเป้าหมายต่างๆ ที่ต้องการนั้นเป้าหมายใดสำคัญมากน้อยเพียงใดเพื่อกำหนดกิจกรรม และช่วยระยะเวลาที่จะดำเนินการในการพัฒนาเป้าหมายนั้นๆ ให้เหมาะสม

1.3 กำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือวิธีปฏิบัติงาน

การกำหนดแนวทางหรือวิธีปฏิบัติงาน คือการนำเป้าหมายที่มีลักษณะเป็นความคิดเชิงนามธรรม มาทำให้เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ โดยคิดโครงการหรือกิจกรรมที่ทำให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จหรือตัวบ่งชี้ให้มีความชัดเจนด้วย

1.4 การกำหนดระยะเวลา

ในการทำแผนควมมีการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ในแผน การกำหนดระยะเวลาจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เพราะผู้ปฏิบัติจะได้ทราบว่างานใดควรจะต้องดำเนินการให้เสร็จเมื่อไร ต้องเร่งดำเนินการก่อนหรืออาจรอได้ และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารหรือผู้ที่มีหน้าที่กำกับดูแล จะได้ติดตามงานได้ว่ามีความก้าวหน้าตามแผนเพียงใด

1.5 การกำหนดงบประมาณ

การคิดงบประมาณที่จะต้องใช้ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จะเป็นในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆตามแผนควรคิดอย่างรอบคอบและให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด โดยคำนึงถึงความพอเพียงและความเหมาะสมระหว่างรายรับรายจ่ายเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย โดยมีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

1.6 การกำหนดผู้รับผิดชอบ

การกำหนดผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนหรือในกิจกรรมและโครงการต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้แผนดังกล่าวสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดไว้ในแผนให้ชัดเจนว่าเรื่องใดจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของใครบ้าง

2. การดำเนินการตามแผน (Do)

เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคลากรก็ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้ โดยในระหว่างการดำเนินงานต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา และมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กำกับ ติดตาม ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด/ฝ่ายเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผนให้การนิเทศในระหว่างปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องกำกับและติดตามว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนดไว้หรือมีปัญหาหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามแผนหรือมีปัญหาจะได้ให้การนิเทศ เพื่อปรับปรุงแก้ไข การกำกับและติดตามการปฏิบัติงานมีหลายวิธี ซึ่งจะขอยกมาเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น คือ ผู้บริหารอาจติดตามด้วยการสอบถามเป็นรายบุคคล จัดประชุมกลุ่ม/หมวด/ฝ่าย หรือให้แสดงผลการดำเนินงานดีเยี่ยม เป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนด ซึ่งอาจมีการให้รางวัลเล็กๆ น้อยๆ เป็นการให้กำลังใจ ผู้บริหารควรให้การนิเทศเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การประเมินตนเอง และทักษะในด้านต่างๆ โดยผู้บริหารอาจให้การนิเทศเอง หรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ แต่ละด้านมาให้การนิเทศหรือส่งบุคลากรไปอบรม

3. การตรวจสอบประเมินผล (Check)

การประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด

ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง

ในระหว่างที่สถานศึกษาดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ ควรมีการตรวจสอบประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อพิจารณาว่าการดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการหรือไม่เพียงใด มีจุดอ่อนจุดแข็ง ประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด และเมื่อสิ้นภาคเรียน หรือปีการศึกษาก็จะต้องมีการประเมินสรุปรวม เพื่อนำผลมาพิจารณาแก้ไข ปรับปรุง การดำเนินการในระยะต่อไป โดยมีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 การวางกรอบการประเมิน

คณะกรรมการควรประชุมร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้อง ในการวางกรอบการประเมินเพื่อกำหนดแนวทางในการประเมินว่าจะประเมินอะไรใครเป็นผู้ประเมิน และรูปแบบในการประเมินเป็นอย่างไร

3.2 การจัดหา/จัดทำเครื่องมือ

คณะกรรมการประชุมร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลว่าจะใช้เครื่องมือชนิดใด หลังจากนั้นก็จัดหา/ทำเครื่องมือ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

หากข้อมูลใดมีอยู่แล้วสถานศึกษาไม่ควรจัดเก็บใหม่ให้นำข้อมูลมาประมวลผลวิเคราะห์แล้วนำไปใช้ได้เลย ควรวางแผนการจัดเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับการทำงานปกติของสถานศึกษาให้มากที่สุด เช่นข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและรายได้อาจให้ผู้ปกครองกรอกแบบสอบถามในวันที่เชิญมาประชุม การเก็บข้อมูลหากเป็นไปได้ควรเก็บจากหลายๆ แหล่งเพื่อเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

พิจารณากรอบการวิเคราะห์ว่าข้อมูลแต่ละประเด็นจะวิเคราะห์ในระดับใด ระดับบุคคล ระดับห้องเรียนหรือระดับภาพรวมของสถานศึกษา ใครเป็นผู้วิเคราะห์ วิเคราะห์ในช่วงเวลาใด เพื่อจะได้นำผลมาใช้

3.5 การแปลความหมาย

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อสถานศึกษาได้แปลความหมายของข้อมูลโดยมีการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด การกำหนดเกณฑ์การประเมินตนเองของสถานศึกษา กำหนดเป็นระดับๆ ได้แก่ เกณฑ์ระดับบุคคล เกณฑ์ระดับห้องเรียน/ระดับชั้น/ระดับหมวดวิชา และเกณฑ์ระดับสถานศึกษา

3.6 การตรวจสอบปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

เมื่อได้ดำเนินการประเมินตามแผนที่กำหนดจะต้องมีการตรวจสอบกระบวนการ และผลการประเมินว่ามีความเหมาะสมถูกต้องน่าเชื่อถือเพียงใด ผู้เกี่ยวข้องควรมีการประชุมร่วมกันเป็นระยะๆ โดยผู้บริหารควรมีการติดตามตรวจสอบในระหว่างการนิเทศและประชุมร่วมกับ

คณะกรรมการเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพให้มีประสิทธิภาพมีความถูกต้องและเชื่อถือได้ โดยให้กระบวนการเหล่านี้บูรณาการอยู่ในการดำเนินงานปกติ ซึ่งการประเมินผลเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับที่จะสะท้อนให้เห็นการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใดต้องปรับปรุงแก้ไขเรื่องใดบ้าง ผู้บริหารและครูที่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้องจะตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผลไม่กลัวการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินที่มุ่งพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินถูกผิด เป็นการประเมินงานที่ทำอยู่เป็นประจำ เครื่องมือที่ใช้อาจเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้วไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่ เช่น สถิติที่เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของฝ่ายบริหาร ผลงาน หรือการบ้าน ตลอดจนการทดสอบย่อยของผู้เรียนในชั้นเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ครูมียอยู่แล้ว เพียงแต่จัดเก็บให้เป็นระบบมากขึ้นเท่านั้น

4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (Action)

เมื่อบุคลากรแต่ละคนแต่ละฝ่าย มีการประเมินผลเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ส่งผลให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ซึ่งจะต้องรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แปลผลในภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หัวหน้าหมวด ผู้บริหาร เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนางานของตนเองต่อไป ผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร และใช้ในการวางแผนต่อไป รวมทั้งจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญๆ ให้เป็นปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และบุคลากร ในระหว่างดำเนินการงานที่ การตรวจสอบประเมินผลทั้งในระดับรายบุคคล หรือระดับชั้น หมวดวิชาผู้บริหารและบุคลากร สามารถนำผลการประเมินไปใช้ ปรับปรุงการทำงานของตน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน และเป้าหมายที่กำหนด

4.2 การวางแผนในระยะต่อไป นำผลการประเมินไปใช้ในภาคเรียนหรือปีการศึกษาต่อไปควรมีการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงของสถานศึกษา หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขโดยให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

4.3 การจัดข้อมูลสารสนเทศ ถ้าสถานศึกษานำผลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้ได้สะดวก รวดเร็ว และเป็นปัจจุบันก็จะเป็นประโยชน์ในการบริหารงาน และประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งเมื่อหน่วยงานภายนอกเข้ามาประเมินสถานศึกษาก็พร้อมที่จะนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศที่ผู้ประเมินต้องการได้ง่ายขึ้นในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการดำเนินงานประเมินผลของสถานศึกษาไม่ได้สิ้นสุดเพียงแค่ทำการประเมินตนเองเพียงครั้งเดียวแล้วหยุดเลย แต่ต้องทำตลอดเวลา ผลการประเมินที่จัดทำเสร็จแล้ว ถือเป็นข้อมูลที่แสดงถึงสภาพการดำเนินงานในขณะนั้น ซึ่งต้องมีการตรวจสอบใหม่ว่าการดำเนินงานในช่วงต่อไป สอดคล้องกับเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาของสถานศึกษาอย่างไร การพัฒนาปรับปรุงตนเอง จึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่มีที่สิ้นสุด

สรุปได้ว่า การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Plan) หมายถึง การคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา กำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ มีการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทสำหรับกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรและ แผนการประเมินคุณภาพการศึกษา และแผนงบประมาณ

2. การดำเนินการตามแผน (Do) หมายถึง การติดตามการดำเนินงานตามแผนที่จัดทำไว้ว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนที่กำหนดไว้ หรือมีปัญหาหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามแผนหรือมีปัญหาจะได้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานมีความสุข จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การตรวจสอบประเมินผล (Check) หมายถึง การติดตามตรวจสอบคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการหรือไม่เพียงใด มีจุดอ่อน จุดแข็ง ประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด

4. การนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (Action) หมายถึง การรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ และแปลผลในภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนางานของตนเองและนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากรและใช้ในการวางแผนต่อไป รวมทั้งจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบัน

3.4.3 การประเมินภายนอก

ณัฐพล ชุมวรฐายี และคณะ (2544: 31 – 34) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายนอกว่า ครูต้องมีบทบาทในการเตรียมข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายนอก โดยต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามกระบวนการดังต่อไปนี้

1.การนำสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียน โดยคำนึงถึงรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา ความต้องการของสังคม ชุมชน ปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียนด้านบุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุครุภัณฑ์และสิ่งอำนวยความสะดวก หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนความต้องการผู้เรียน ซึ่งในการวางแผนที่จะให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น โรงเรียนจะต้องจัดทำข้อมูลพื้นฐาน (Base line Data) ที่ครบถ้วนน่าเชื่อถือ ตามองค์ประกอบที่สำคัญ จึงจะทำให้การวางแผนหรือการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ มีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จตามที่กำหนดไว้

2. การนำสารสนเทศไปใช้ในการควบคุมคุณภาพการศึกษา

ในการเข้าสู่อุปกรณ์คุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ

2.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิต (Output) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านปัจจัย (Input) ซึ่งใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและจัดทำระบบประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งกรมสามัญศึกษา ได้กำหนดไว้ 26 มาตรฐาน 130 ตัวชี้วัด ในขั้นตอนนี้ สารสนเทศ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพในแต่ละมาตรฐาน และแต่ละตัวชี้วัด สถานศึกษาจะต้องกำหนดเกณฑ์ให้เหมาะสมกับศักยภาพของโรงเรียนและยังต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชน สังคมด้วย ดังนั้น หากโรงเรียนมีข้อมูล หรือระบบสารสนเทศที่ดี มีประสิทธิภาพก็จะช่วยให้การตัดสินใจ กำหนดเกณฑ์นั้นๆ มีความละเอียดรอบคอบตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด และในกรณีที่วิเคราะห์แล้วเห็นว่าโรงเรียนมีความจำเป็นต้องจัดทำมาตรฐานหรือตัวชี้วัดเพิ่มเติม ก็สามารถนำข้อมูลหรือสารสนเทศที่มีอยู่มาช่วยให้การตัดสินใจได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษา ให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

สำหรับขั้นตอนนี้ ได้แก่ การพัฒนาครูหรือผู้บริหารเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนและการสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนนั้น โรงเรียนจำเป็นต้องมีข้อมูลหรือสารสนเทศที่แสดงถึงสภาพปัจจุบันของบุคลากร การจัดการเรียนการสอน สถานภาพด้านงบประมาณ อาคารสถานที่เป็นอย่างไรมีเมื่อเทียบกับมาตรฐานในแต่ละด้าน เพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายและวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมต่อไป

3. การนำสารสนเทศไปใช้ในการตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal Quality Audit and Intervention)

เป็นกระบวนการพัฒนา หรือแนวดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

3.1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษายภายในของสถานศึกษา

เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้า ของการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาประเมินตนเอง (School Self Evaluation) เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา แล้วจัดทำ

รายงานผลการประเมินตนเองในการจัดการศึกษา (Self Study Report) เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

3.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา (ต้นสังกัด)

เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา (หน่วยงานต้นสังกัด) เพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดแล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษา เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

3.3 การกำหนดมาตรฐานการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา (หน่วยงานต้นสังกัด) เพื่อใช้มาตรการต่างๆ ในการปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

4. การนำสารสนเทศไปใช้เพื่อการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Quality Accreditation)

กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง ดังนั้นเมื่อโรงเรียนได้พัฒนาจนถึงระดับการประเมินภายนอก ระบบสารสนเทศที่ดี มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ท่านสามารถอธิบาย หรือนำเสนอภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้อย่างชัดเจน ภายในระยะเวลาจำกัด ช่วยลดภาระในการนำเสนอเอกสารที่ไม่จำเป็นให้กับคณะกรรมการประเมิน ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับโรงเรียนอย่างยิ่ง

กรมวิชาการ (2545: 5 – 14) ได้ให้แนวคิดว่าการประเมินตนเองของโรงเรียนเป็นกระบวนการของการควบคุมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อจะทำให้มั่นใจว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายที่หลักสูตรและสังคมคาดหวัง และทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในโรงเรียนสามารถปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องของตนเองได้ถูกจุดและรวดเร็วทันการณ์ ซึ่งสภาพของโรงเรียนที่มีการประเมินตนเอง ควรมีสภาพดังนี้

1. ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในโรงเรียน ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน
2. ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วางแผน และตรวจสอบการทำงาน เพื่อพัฒนางานที่ตนเองมีส่วนร่วมรับผิดชอบ
3. ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดงาน และกิจกรรมที่ต้องพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนตามงานที่ร่วมรับผิดชอบ
4. ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในโรงเรียนร่วมปฏิบัติตลอดกระบวนการตามบทบาทหน้าที่ในขณะปฏิบัติงานที่ตนเองมีส่วนร่วมรับผิดชอบ
5. ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและรายงานความ

ก้าวหน้าของการดำเนินงานของตนเองเป็นระยะ

6. ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในโรงเรียน มีส่วนร่วมรับรู้ความสำเร็จ และมีความภาคภูมิใจใน ความก้าวหน้าในการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียน และยินดีเผยแพร่ผลงาน วิธีการ ให้แก่โรงเรียนอื่นๆ

จะเห็นได้ว่าผู้รับผิดชอบงานทุกคนทั้งครูและผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาท ขอบข่าย หน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น ทุกคนจะต้องร่วมกัน ตรวจสอบการทำงานของตนเองตามบทบาทหน้าที่นั้นๆ ตามกำหนดเวลา และสรุปผลการทำงานทั้ง จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรคต่างๆ เพื่อนำข้อมูลไปใช้วางแผนพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้นใน ครั้งต่อไป ซึ่งครูควรมีส่วนร่วมตัดสินใจในขั้นตอนต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2545: 5 – 14)

1. เตรียมการ

ครูควรตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินตนเอง ที่จะส่งผลต่อการพัฒนางาน ในหน้าที่รับผิดชอบ ให้ก้าวหน้า ประสบความสำเร็จ

1.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินตนเอง และวางแผนการประเมินควบคู่ไปกับการทำงานเป็นระยะๆ ต่อเนื่องตลอดภาคเรียน และตลอดปีการศึกษา

1.2 กำหนดสภาพความคาดหวังของการทำงานแต่ละงาน พร้อมทั้งแนว ดำเนินงานไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

1.3 กำหนดเวลา และจำนวนครั้งที่ตรวจสอบการทำงานของตนเองร่วมกับ ปฏิทินปฏิบัติการทำงาน

2. ดำเนินการ

2.1 ตรวจสอบการปฏิบัติงานจริงของตนเอง กับรายการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ ล่วงหน้าว่าขณะนี้การปฏิบัติงานอยู่ในขั้นใด มีปัญหาอุปสรรคในการทำงานอะไรบ้าง และมีวิธีแก้ไข การดำเนินงานอย่างไร

2.2 บันทึกผลการตรวจสอบตามสภาพที่เป็นจริง เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล และประเมินความก้าวหน้าของการทำงาน

2.3 ตรวจสอบการปฏิบัติงานเป็นระยะต่อเนื่อง ตามระยะเวลา และจำนวนครั้งที่ กำหนดไว้ เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของคณะผู้ปฏิบัติงาน

3. สรุปผล

3.1 รวบรวมบันทึกการปฏิบัติงานมาประมวลเป็นการทำงานจริงเมื่อสิ้น ภาคเรียน และสิ้นปีการศึกษา

3.2 สรุปบันทึกการปฏิบัติงานจริง โดยพิจารณาแต่ละรายการ ประเด็น กำหนด เกณฑ์การประเมินการทำงาน ดังตัวอย่างเช่น

- 1) ถ้ามีการปฏิบัติทุกรายการในแต่ละเรื่องแสดงว่ามีคุณภาพน่าพอใจ
- 2) ถ้ามีการปฏิบัติไม่ครบทุกรายการในแต่ละเรื่องแสดงว่ามีคุณภาพต้อง

ปรับปรุง

เกณฑ์คุณภาพนี้ ผู้ปฏิบัติงานอาจกำหนดได้หลายลักษณะ เช่น กำหนดเป็นระดับ ดังนี้

- ดี ปฏิบัติมากกว่า 80 % ของจำนวนรายการ
- พอใช้ ปฏิบัติระหว่าง 60 – 80 % ของจำนวนรายการ
- ควรปรับปรุง ปฏิบัติน้อยกว่า 60 % ของจำนวนรายการ

4. ปรับปรุงและพัฒนางาน

4.1 สํารวจรายการปฏิบัติงานที่ไม่ได้ทำ แล้วนำมาวางแผนกำหนดแนวปฏิบัติในการทำงานต่อไป

4.2 สํารวจรายการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจมากกำหนดแนวปฏิบัติให้ดีขึ้น

4.3 ประมวลความคิดเห็นเพิ่มเติมที่บันทึกไว้มาเสนอแนะการทำงานต่อไป

4.4 สรุปผลประเมินการทำงานของตนเองของงานทุกงานเป็นภาพรวมผลการดำเนินงานของโรงเรียน และจัดทำเป็นเอกสารรูปเล่มเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นรายภาคเรียน และปีการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนางานต่อไป

กรมวิชาการ (2544: 20 - 29) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเตรียมสารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เพื่อรองรับการประเมินภายนอก ซึ่งครูควรมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเตรียมข้อมูลสารสนเทศ ดังต่อไปนี้

1. สารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา

1.1 ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา

1.2 ศักยภาพของสถานศึกษา ได้แก่ จุดเด่น/ความเข้มแข็งของสถานศึกษา จุดด้อย/ข้อจำกัดของสถานศึกษา โอกาส/ปัจจัยเอื้อในการพัฒนาสถานศึกษา ความสำเร็จ/ความภาคภูมิใจของสถานศึกษา

1.3 ความต้องการของชุมชน ความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับอาชีพ การมีงานทำ การศึกษาต่อ และความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.4 แนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น ในเรื่องของ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนและผู้ปกครอง (รายได้ การมีงานทำ อาชีพ) สภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน (ความเชื่อ ประเพณี การนับถือศาสนา) สภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และจำนวนประชากรในเขตพื้นที่บริการ (ก่อนวัยเรียน วัยเรียน วัยทำงาน วัยสูงอายุ)

1.5 แนวทางการจัดการศึกษา ประกอบไปด้วยทิศทาง / นโยบายการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาของรัฐ วิสัยทัศน์ เป้าหมายการพัฒนาและภารกิจของสถานศึกษา กระบวนการจัดทำวิสัยทัศน์ เป้าหมายและภารกิจของสถานศึกษา (การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และภารกิจ) และความสอดคล้องของวิสัยทัศน์ ภารกิจกับเป้าหมายของสถานศึกษา

1.6 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา / คณะกรรมการนักเรียน ประกอบไปด้วยจำนวนครั้งของการเข้าร่วมประชุมในรอบปี รายชื่อคณะกรรมการที่เข้าร่วมประชุม แต่ละครั้งสาระสำคัญของการประชุม และโครงสร้างการบริหารงานคณะกรรมการ

2. สารสนเทศที่เกี่ยวกับผู้เรียน

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ประกอบด้วย ระดับค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนแต่ละกลุ่มวิชาแยกตามชั้นเรียน / ช่วงชั้น ร้อยละของผู้เรียนที่ได้รับผลการเรียนในแต่ละระดับผลการเรียนจำแนกตามกลุ่มวิชา และระดับชั้น ร้อยละของผู้เรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร้อยละของผู้เรียนที่จบการศึกษาตามหลักสูตร และร้อยละของผู้เรียนที่ศึกษาต่อ

2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ประกอบด้วย ร้อยละของผู้เรียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตร (มีวินัย รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ เสียสละ ฯลฯ)

2.3 ผลงานและการแสดงออกของผู้เรียน

3. สารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ

3.1 หลักสูตรและการเรียนการสอน ประกอบด้วย สภาพการจัดแผนการเรียน / ชั้นเรียน ความสอดคล้องของหลักสูตรกับความต้องการของท้องถิ่น / ผู้เรียน เทคนิควิธีการสอนที่ครูนำมาใช้ ร้อยละของรายวิชาที่ปรับสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องความต้องการผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และบรรยากาศการเรียนการสอน

3.2 การวัดและการประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย ความถูกต้องครบถ้วนเป็นปัจจัยเกี่ยวกับเอกสารหลักฐานการประเมินผลการเรียน ความหลากหลายในวิธีการและการใช้เครื่องมือประเมิน การมีส่วนร่วมในการวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียน และการนำผลการวัดและประเมินผลการเรียนไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

3.3 การพัฒนากิจกรรมแนะแนว ประกอบด้วย สภาพการจัดบริการแนะแนว และผลการจัดบริการแนะแนว

3.4 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบไปด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ

4.1 สภาพการบริหารและการจัดการ ประกอบไปด้วยความสอดคล้องระหว่างวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษากับวิสัยทัศน์และภารกิจ ภาวะผู้นำและการบริหาร และการจัดโครงสร้างองค์กร

4.2 สภาพและบรรยากาศการเรียนรู้ ประกอบด้วย การมาเรียนของนักเรียนในแต่ละภาค / ปีการศึกษา จำแนกตามระดับชั้น ช่วงชั้น และรวมทั้งโรงเรียน ความพึงพอใจของ

ผู้ปกครองต่อการเรียนการสอนของโรงเรียน การให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยในโรงเรียนแก่ผู้เรียน สภาพการจัดแหล่งการเรียนรู้ (ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการภาษา ศูนย์การเรียนรู้ อุทยาน สถานประกอบการ ป้ายนิเทศ ดนตรีไม้พูดได้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน) และเทคโนโลยีแต่ละประเภท

4.3 ททรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วยสัดส่วนของงบประมาณพัฒนาคุณภาพแต่ละระดับการศึกษา งบประมาณการศึกษาต่อคนต่อปี แต่ละระดับการศึกษา ค่าใช้จ่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การใช้งบประมาณตามแผน และการบริหารงบประมาณ

4.4 การพัฒนาวิชาชีพ ประกอบด้วย ร้อยละของครูที่ทำวิจัยในชั้นเรียน จุดเน้นการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนในรอบ 1 ปี ร้อยละของบุคลากรที่ได้รับการประชุมอบรม / ลา ศึกษาต่อในรอบปี ผลงาน / เกียรติบัตร / รางวัลที่ครู / ผู้เรียนได้รับในรอบปี ร้อยละของบุคลากรที่จัดทำแฟ้มพัฒนางาน และร้อยละของจำนวนครูที่ได้รับการนิเทศแยกตามกลุ่มวิชา

4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน ประกอบด้วย การเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การรับการสนับสนุนด้านการศึกษาจากหน่วยงานอื่น และการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน

จากเอกสารของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546: 2 -3) กล่าวถึง ความพร้อมในการเตรียมการรับการประเมินคุณภาพภายนอก เมื่อสถานศึกษาส่งรายการประเมินตนเองให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา แล้ว สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจะจัดทีมผู้ประเมินมีจำนวนและขนาดของประเภทของสถานศึกษานั้นๆ ทีมผู้ประเมินจะศึกษาวิเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และประสานการดำเนินงานกับสถานศึกษาในเรื่อง เอกสารเพิ่มเติมจากสถานศึกษา การเตรียมบุคลากร และการเตรียมสถานที่ในการปฏิบัติระหว่างการตรวจเยี่ยม และการนัดวันตรวจเยี่ยมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ในสถานศึกษาที่มีอยู่แล้ว และสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามปกติอาจแบ่งได้เป็น 6 ประเภท คือ

1. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการ
3. ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
4. ข้อมูลเกี่ยวกับผลที่เกิดกับผู้เรียน
5. ข้อมูลเกี่ยวกับงานกิจกรรมนักเรียน
6. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร

ส่วนเอกสารที่สถานศึกษาต้องจัดทำส่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีเพียงฉบับเดียว คือ รายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา ส่วนเอกสารอื่นสถานศึกษาไม่ต้องจัดทำเพิ่มให้เอกสารที่สถานศึกษาใช้อยู่ให้ผู้ประเมินยืมดู และจะส่งคืนให้สถานศึกษาเมื่อดูเสร็จเรียบร้อยแล้ว

จากเอกสารของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2544: 7 - 15) ได้ให้แนวคิดว่าการดำเนินการประเมินตนเองจะทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อยของสถานศึกษา ผลการประเมินจะเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยนำไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทางการศึกษา โดยครูต้องมีบทบาท ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการออกแบบระบบประเมินตนเอง
2. ศึกษา แลกเปลี่ยน เรียนรู้ กับผู้เกี่ยวข้อง
3. ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน
4. ร่วมคิด วิเคราะห์ เสนอแนวทางแก้ปัญหา
5. สร้างเครื่องมือประเมิน / พัฒนาเครื่องมือ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินภายนอก สรุปได้ว่า การประเมินภายนอก หมายถึง การที่ครูร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนในการคิด วิเคราะห์ และออกแบบประเมินตนเอง รวมทั้งวางแผนการประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นระยะๆ ต่อเนื่องตลอดภาคเรียน การสรุปผลการประเมินตนเองและภาพรวมของโรงเรียน การเตรียมข้อมูลสารสนเทศให้คณะผู้ประเมินภายนอกเกี่ยวกับศักยภาพของสถานศึกษา จุดเด่น จุดด้อย นโยบายการจัดการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิธีการจัดทำหลักสูตร สภาพการบริหารและการจัดการสถานศึกษา บรรยากาศการเรียนรู้ ความสอดคล้องของหลักสูตรกับความต้องการของท้องถิ่น เทคนิควิธีการสอนที่ครูนำมาใช้ วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน รวมทั้งการนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

4. การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม มีโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด 88 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 18 โรงเรียน ขนาดกลาง 35 โรงเรียน และขนาดเล็ก 35 โรงเรียน มีจำนวนครูทั้งหมด 1,243 คน

การดำเนินการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ได้กระจายงบประมาณและความรับผิดชอบให้องค์กรระดับต่างๆ ดำเนินการตามสภาพความพร้อมและความต้องการจำเป็นในการพัฒนา จึงได้กำหนดนโยบายปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีสาระสำคัญ 5 ด้านคือ การปฏิรูประบบการศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และการปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา รายละเอียดดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2546 :14)

1. ปฏิรูประบบการศึกษา โดยเร่งประสานและร่วมมือดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมเด็กทุกกลุ่ม ทั้งเด็กปกติ เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และพร้อมที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน หน่วยงานและองค์กรอื่นๆ

2. ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยเร่งพัฒนาระบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการนำเสนอแนวคิด หลักการ รูปแบบ เทคนิควิธีการจัดกิจกรรม การวัดผลและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยในชั้นเรียนรวมทั้งเร่งพัฒนาศูนย์วิทยบริการ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ และระบบการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง

3.ปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา โดยส่งเสริมให้โรงเรียนทุกโรงเรียนประเมินตนเองเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก ส่งเสริม สนับสนุนการปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารการศึกษาเพื่อรองรับการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เร่งปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ ที่สามารถดำเนินการได้ให้เอื้อต่อการบริหารงานแบบกระจายอำนาจ เร่งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและผลงานของโรงเรียนในรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสม ทันเหตุการณ์ และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

4. ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา เร่งพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม มีศักยภาพเพียงพอ และมีขวัญกำลังใจต่อการปฏิบัติงานตามโครงสร้างใหม่

5. ปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยเร่งระดมทรัพยากรจากบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมาใช้ในการจัดและพัฒนาการศึกษา

จากนโยบาย และเป้าหมายของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการในปีที่ผ่านมา สรุปเป็นจุดเน้นในการดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2546: 16)

1. ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว เป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย (กลุ่มอายุ 4 – 5 ปี) โดยการถ่ายโอนการจัดการศึกษาให้พื้นที่ที่มีความพร้อมรับไปดำเนินการ ส่วนในพื้นที่ที่ยังไม่มีความพร้อมให้ร่วมดำเนินการโดยมีเป้าหมาย ดังนี้

1.1 ถ่ายโอนการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัวที่มีความพร้อม

1.2 ร่วมกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนอื่น จัดการศึกษาระดับปฐมวัยในพื้นที่ที่ยังไม่มีความพร้อม

2. ส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 ถึงย่างเข้าปีที่ 16 ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เสมอภาคในรูปแบบ และวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้รับบริการแต่ละประเภท โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

2.1 เด็กกลุ่มอายุย่างเข้าปีที่ 7 ถึงย่างเข้าปีที่ 16 ได้เข้าเรียนทุกคน และสามารถเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

2.2 มีรูปแบบการจัดการศึกษา และวิธีการส่งเสริม สนับสนุนที่หลากหลาย เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน โดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กด้อยโอกาส

3. ส่งเสริมให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ โดยมีเป้าหมาย ให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนารอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยกำหนดเป้าหมาย ดังนี้

4.1 ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับให้มีคุณสมบัติ คุณภาพตามมาตรฐานทางวิชาชีพ

4.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษามีขวัญกำลังใจ มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพและได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม

5. เร่งรัดพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานและพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในโรงเรียนและสำนักงาน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตลอดจนสนับสนุนความเป็นเลิศตามมาตรฐานเพื่อเตรียมการรองรับโครงสร้างใหม่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

5.1 โรงเรียนและหน่วยงานในสังกัดทุกระดับพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ตามระบบประกันคุณภาพภายใน

5.2 พัฒนาระบบเครือข่ายโรงเรียน และบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพ

5.3 พัฒนาระบบบริหารการจัดการศึกษาทั้งในโรงเรียนและในสำนักงานทุกระดับตามภารกิจความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ

5.4 โรงเรียนและสำนักงานทุกระดับมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนใช้ในการบริหารงานอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ

5.5 ขยายการใช้โทรศัพท์ของโรงเรียนเพื่อการศึกษาทางไกลและพัฒนาสารหลักสูตรเทคโนโลยีทางการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับการจัดการเรียนรู้

6. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยระดมทรัพยากรการลงทุน และทรัพย์สินทั้งจากภาครัฐ บุคคลรอบครัวชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถานประกอบการ สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่น โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

6.1 ให้โรงเรียนทุกแห่ง ระดมทรัพย์สิน รายได้ และผลประโยชน์ของโรงเรียนของตนเอง รวมทั้งทรัพยากรภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนและสามารถพึ่งตนเองได้

มีการบริหารทรัพยากรสินรายได้ และผลประโยชน์ของโรงเรียน รวมทั้งทรัพยากรภาครัฐ และเอกชน เพื่อการจัดการศึกษาที่ยั่งยืน และสามารถพึ่งตนเองได้

6.2 ให้ใช้แผนเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6.3 จัดระบบการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การใช้ทรัพยากรของหน่วยงานทุกระดับเพื่อความโปร่งใส และเป็นสารสนเทศให้ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนของการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2546: 14)

1. กำหนดมาตรฐาน และวางแผนปฏิบัติ

1.1 จัดทำธรรมนูญสถานศึกษาเป็นแม่แบบในการบริหาร กำหนดนโยบายในด้านต่างๆ ให้ถึงการบรรลุมาตรฐานการศึกษา

1.2 จัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

1.3 จัดทำแผนพัฒนาศักยภาพให้แก่นักเรียน

2. จัดทรัพยากร จัดงานให้ปฏิบัติได้ผลตามมาตรฐานและแผนที่วางไว้

2.1 จัดการบริหารให้งานดำเนินไปตามแผน

2.2 จัดหลักสูตร จัดครู จัดสื่อการเรียนการสอน และจัดผู้เรียน

2.3 จัดดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 จัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมให้กับนักเรียน

3. การตรวจสอบ

3.1 การตรวจสอบคุณภาพภายใน เป็นการตรวจสอบของบุคลากรในสถานศึกษาว่าการปฏิบัติงานได้ประสิทธิภาพตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ตอบสนองต่อมาตรฐานการศึกษาหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามแผน ให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

3.2 การตรวจสอบคุณภาพภายนอก เป็นการตรวจสอบของสำนักรับรองมาตรฐานการศึกษาหรือไม่

4. การแก้ไขปรับปรุง

4.1 ให้ได้ตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้

4.2 ให้ได้ตามแผนและดียิ่งขึ้น

กรอบการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม (2547: 20 - 23) ได้กำหนดกรอบในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) โดยการวิเคราะห์มาตรฐาน/กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 จัดทำธรรมเนียมโรงเรียนหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (แผนพัฒนาโรงเรียน)
- 1.2 ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษา (วางแผน จัดกิจกรรม)
- 1.3 พัฒนา สร้างระบบคุณภาพขึ้นภายในสถานศึกษา ได้แก่ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ระบบการติดตามคุณภาพภายใน
- 1.4 จัดการศึกษาด้วยระบบคุณภาพ จัดการเรียนการสอน และพัฒนาไปสู่มาตรฐานที่กำหนด

2. การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (Quality Audit)

- 2.1 กำหนดแนวทางการตรวจสอบ ทบทวนระบบคุณภาพการศึกษาของตนเอง (ตรวจสอบประเมินคุณภาพภายใน)
- 2.2 วางแผนพัฒนาเครื่องมือในการติดตามคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 2.3 วางแผนพัฒนาเครื่องมือในการติดตามคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วม
- 2.4 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในตามข้อเสนอแนะ

3. การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment, Accreditation)

- 3.1 รับการตรวจสอบคุณภาพจากหน่วยงานที่ให้การรับรองคุณภาพ (สมศ.) โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

- 3.1.1 จัดให้มีการประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อตัดสินใจขอการรับรอง
- 3.1.2 ศึกษาขั้นตอน เงื่อนไขการประเมินและการรับรอง
- 3.1.3 ทบทวนระบบคุณภาพของสถานศึกษาตามเกณฑ์และเงื่อนไขการตรวจ

เพื่อรับรอง

- 3.1.4 วางแผนขอรับการตรวจเบื้องต้นและการประเมิน
- 3.1.5 รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพ
- 3.1.6 ได้รับหนังสือรับรองคุณภาพ (ถ้าผ่านการประเมิน)

3.2 ดูแล รักษา ระบบและทบทวนปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

จากการรายงานผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2546: 14) พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษา เนื่องจากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การบูรณาการกลุ่มสาระต่างๆ และการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นยังไม่ชัดเจน ยังไม่ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้กว้างพอ ทางด้านแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน โรงเรียนทำได้น้อยเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลา และบุคลากรในโรงเรียนมีผลงานทางด้านการวิจัยในชั้นเรียนน้อย

ซึ่งผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 จังหวัดสมุทรสงคราม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2547: 29 - 32) ได้สรุปผลการประเมินคุณภาพไว้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และระดับคุณภาพของนักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

วิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (47.318) รองลงมาได้แก่วิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษ เรียงตามลำดับ (45.615 , 44.005, 42.185) วิชาที่มีจำนวนร้อยละของนักเรียนที่มีระดับคุณภาพดีและพอใช้มากที่สุด (80.129) คือ วิชาวิทยาศาสตร์ รองลงมาได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย และวิชาภาษาอังกฤษ เรียงตามลำดับ (69.394, 64.080, 59.462) วิชาที่มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมากที่สุด (7.852) คือ วิชาคณิตศาสตร์ รองลงมา ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาภาษาไทย และวิชาวิทยาศาสตร์ เรียงตามลำดับ (7.579 , 6.985 , 6.294)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับคุณภาพของนักเรียนระดับสถานศึกษา

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย สถานศึกษาจำนวน 36 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 36.735 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าระดับเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม มีนักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.080) มีระดับคุณภาพดีและพอใช้ และสถานศึกษา จำนวน 70 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 71.429 มีนักเรียนระดับคุณภาพดีและพอใช้ จำนวนตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สถานศึกษา จำนวน 34 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34.694 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าระดับเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม นักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.080) มีระดับคุณภาพดีและพอใช้ และสถานศึกษาจำนวน 75 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 76.531 มีนักเรียนระดับคุณภาพดีและพอใช้ จำนวนตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป

ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยร้อยละทุกรายวิชาต่ำกว่าครึ่งของคะแนนเต็ม และไม่แตกต่างกันมาก (สูงสุด 47.318 ต่ำสุด 40.537) ซึ่งควรถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง เพราะโดยทั่วไปการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่างๆ ของสถานศึกษา ใช้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม ดัดสินผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ ดังนั้น ผลการประเมินทุกรายวิชาได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม จึงควรอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง

เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนที่มีระดับคุณภาพดี พอใช้ และปรับปรุง ทุกรายวิชาที่มีจำนวนของนักเรียน มีระดับคุณภาพปรับปรุงน้อยกว่าร้อยละ 50 แสดงว่าจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ประเมิน (มีระดับคุณภาพดีและพอใช้) มากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งควรถือว่าอยู่ในเกณฑ์พอใช้ เห็นได้ว่าการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับคุณภาพของนักเรียนมีผลไม่สอดคล้องกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกณฑ์ประเมินระดับคุณภาพของแต่ละรายวิชาแตกต่างกัน

ในระดับสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ วิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละมากที่สุด คือ วิชาคณิตศาสตร์ (71.444) รองลงมา

ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาภาษาไทย และวิชาวิทยาศาสตร์ เรียงตามลำดับ (69.146, 68.913 และ 64.146) แตกต่างจากผลการประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้ อาจสังเกตได้จากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละวิชาไม่เท่ากัน แสดงให้เห็นถึงการกระจายค่าคะแนนเฉลี่ยแต่ละวิชาของสถานศึกษาไม่เท่ากัน วิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในระดับสถานศึกษาจึงอาจจะไม่ใช่วิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนที่มีระดับคุณภาพดี พอใช้ และปรับปรุง เห็นได้ว่าทุกรายวิชาสถานศึกษาส่วนใหญ่ (เกินกว่าร้อยละ 50) มีนักเรียนที่มีระดับคุณภาพดีและพอใช้ วิชาวิทยาศาสตร์มีจำนวนสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนที่มีระดับคุณภาพดีและพอใช้มากที่สุด (ร้อยละ 87.755) รองลงมาได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย และวิชาภาษาอังกฤษ (76.531, 71.429 , 61.224) เห็นได้ว่าถ้าพิจารณาระดับคุณภาพดี พอใช้และปรับปรุง ผลการประเมินอยู่ในระดับที่น่าพอใจได้ แต่ในด้านคะแนนผลสัมฤทธิ์ควรต้องปรับปรุงซึ่งเห็นได้จากค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ยมีค่ามาก แสดงให้เห็นว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีการกระจายหรือมีความแตกต่างกันมาก นั่นคือนักเรียนมีความแตกต่างกันด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาก จึงควรหาทางปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใกล้เคียงไม่แตกต่างกันมากนัก

จากผลการประเมินคณะผู้ประเมินได้มีข้อเสนอแนะดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2547: 32)

1. จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาที่ปรากฏนั้น ในระดับสถานศึกษาครูผู้สอนควรได้ค้นหาสาเหตุที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ว่าบกพร่องในด้านใด แล้วนำไปกำหนดปัญหาของการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งจะเป็นการปูพื้นฐานที่ดีแก่ผู้เรียนที่จะศึกษาในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป ตลอดจนมีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของผู้เรียนต่อไป

2. ผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ ในการส่งเสริมผู้สอนทางด้านวิชาการเพื่อร่วมกันปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศทางวิชาการ และบรรยากาศภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานต้นสังกัดสถานศึกษา ควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังให้ผู้บริหารโรงเรียน ได้ใช้ความเป็นผู้นำทางวิชาการในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ตลอดจนดำเนินการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้สถานศึกษาปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจ

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโดยมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องคือ ตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน รายละเอียดที่แสดงความเกี่ยวข้องของตัวแปร ดังต่อไปนี้

เพศ

เพศ เป็นสถานภาพส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของ ประธาน ทวีผล (2546: 59 - 60) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีสถานภาพส่วนตัวด้านเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูเพศชายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารโรงเรียนในด้านงานธุรการ งานปกครอง และงานบริการ มากกว่าครูเพศหญิง เนื่องจากครูเพศชายส่วนใหญมีความกระตือรือร้น และมีความกล้าแสดงออกในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนเป็นทีม ทำให้ครูเพศชายมีความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ ในการบริหารโรงเรียนมากกว่าครูเพศหญิงซึ่งยืนยันได้จากผลการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุแต่งตั้งให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือดำรงตำแหน่งสูงขึ้น ครูเพศชายจะมีอัตราส่วนที่สูงกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับ สุเทพ ทรัพย์อาภรณ์ (2539: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับความพึงพอใจของครูประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าครูเพศชาย และครูเพศหญิงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแตกต่างกัน และจากงานวิจัยของ ยงยุทธ โชคพระสมบัติ (2539: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษา ความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของอาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ผลการเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ระหว่างอาจารย์เพศหญิงกับเพศชาย พบว่าอาจารย์เพศชายมีระดับความต้องการมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนงานวิจัยของ วิชัย เจริญศรี (2546: 78) ที่ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูจำนวน 125 คน เป็นนักเรียนจำนวน 344 คน พบว่า ครูเพศหญิง และเพศชาย มีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูเพศหญิงและเพศชายมีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูเพศหญิงระบุว่ามีการปฏิบัติในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าครูเพศชาย และจากงานวิจัยของ พลอย วงศ์บุญลย์ชัย (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการตัดสินใจสั่งการในการบริหารวิชาการระหว่างผู้บริหารหญิงและชายโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 95 คน ผลการวิจัยพบว่า ในการบริหารวิชาการผู้บริหารทั้งหญิงและชายส่วนใหญ่ใช้วิธีการตัดสินใจที่สอดคล้องกัน โดยเลือกวิธี

ที่ 5 คือ “ผู้บริหารประชุมอภิปรายปัญหา ประเมินทางเลือกร่วมกับกลุ่มผู้ได้บังคับบัญชาแล้วทำการตัดสินใจให้ความเห็นสอดคล้องกัน” จากข้อค้นพบทำให้สามารถบอกถึงพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารทั้งหญิงและชายว่าเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ครูหรือผู้ได้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า เพศ เป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่คาดว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเพศมาเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัยครั้งนี้

ตำแหน่ง

ตำแหน่ง เป็นองค์ประกอบพื้นฐานขององค์การที่สำคัญที่สุด บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารในสถานศึกษามีลักษณะงานที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผน จัดระบบงาน สั่งการ ควบคุมดูแล และประเมินผลงานในด้านวิชาการ ธุรการ ปกครอง กิจกรรม นักเรียน นักศึกษา และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนบุคคลซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้สอนในหน่วยงานทางการศึกษามีลักษณะงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การศึกษา การอบรม การปกครอง ดูแลและให้คำแนะนำ แนะนำการศึกษา แนะนำอาชีพและปัญหาต่างๆ การบริการแก่สังคมในด้านวิชาการ และอื่นๆ ค้นคว้า วิจัย นิเทศ วัดผลประเมินผล เสนอแนะการปรับปรุงหลักสูตร เรียบเรียงตำรา รวมถึงการใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ๆ ทางการศึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ชรินทร์รัตน์ เพ็ชร. 2546: 49) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ตำแหน่งมีผลต่อตัวแปรตามที่ศึกษา โดย ชัญชนา ดอนทอง (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้แทนครูและเลขานุการคณะกรรมการ กับกลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 199 คน ผลการวิจัยพบว่า ในลักษณะของการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาวิชา และการปรับหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้แทนครูและเลขานุการคณะกรรมการ กับกลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากผลการวิจัยของ ยุพา วิริกรรมย์กุล (2545: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาศักยภาพในการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 89 คน พบว่า ศักยภาพในการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในด้านการมีวิสัยทัศน์ ความสามารถด้านการวางแผน ความสามารถด้านการติดต่อสื่อสารและความสามารถด้านการแก้ปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบศักยภาพในการปฏิบัติงาน

พบว่า นักวิชาการศึกษามีระดับตำแหน่ง (ซี) ต่างกัน มีศักยภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้นตำแหน่งจึงเป็นตัวแปรที่คาดว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา โดยผู้วิจัยศึกษาตัวแปรตำแหน่งของหัวหน้ากลุ่มสาระและ ครูผู้สอน เนื่องจากหัวหน้ากลุ่มสาระ ลักษณะงานเป็นผู้บริหารส่วนครูผู้สอนมีลักษณะงานเป็นผู้ ปฏิบัติการสอน

ประสบการณ์ในการทำงาน

ประสบการณ์ในการทำงานถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ครูที่มีประสบการณ์ในการ ทำงานมากย่อมมีความสามารถในการสอน และมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าครูที่มี ประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า แต่การที่ครูจะมีประสบการณ์ในการทำงานแต่เพียงอย่างเดียว ย่อมไม่พอ แต่ต้องมีความรู้ในเรื่องของหลักวิชาการจะเป็นเครื่องประกันได้ว่าเป็นครูที่มีความ ก้าวหน้าในการทำงาน และคุณภาพของงานที่ทำบ่งบอกถึงความสามารถของครูที่ได้ปฏิบัติงานใน หน้าที่ และงานกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มความสามารถจนเกิดประสิทธิภาพ ทั้งครูและนักเรียนได้รับ รางวัลการแข่งขัน ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน (สำนักงานคณะ กรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544: 15 – 20) ดังที่ เทอร์รี่ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2525 ; อ้างอิงจาก Terry. 1960) ให้แนวคิดว่าความสำเร็จของหน่วยงานนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้คือ 1) บุคลากรมีความสามารถ 2) การกำหนดนโยบายหรือจุดมุ่งหมายในการทำงาน 3) อธิบายวิธีการ ทำงานและลักษณะของงานที่ทำให้แก่เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาทราบ 4) การมอบอำนาจ หน้าที่ให้ 5) การส่งเสริมให้เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถ ทำงานได้สำเร็จ ครูที่ปฏิบัติงานมานานจะมีประสบการณ์ในการทำงานมาก

และจากงานวิจัยของ ขวลิต ศรีพวงผกาพันธุ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ระดับปัญหา การดำเนินงานตามนโยบายประกันคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนมนี้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับปัญหาการดำเนินงาน ตามนโยบายประกันคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียน 4 ด้านคือ การประกันโอกาสทางการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การประกันประสิทธิภาพการศึกษา และการประกันความปลอดภัย ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 346 คน สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2542 พบว่า ข้าราชการครูโดยส่วนรวมและจำแนกตาม สถานภาพและประสบการณ์ในการทำงานมีปัญหาการดำเนินงานตามนโยบายประกันคุณภาพทาง การศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม โดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในอันดับสูงสุด ด้านการ ประกันความปลอดภัยอยู่ในอันดับต่ำสุด ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มี ปัญหาการดำเนินงานตามนโยบายประกันคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียน เฉพาะด้านการ

ประกันประสิทธิภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ 5 ถึง 10 ปี มีปัญหามากกว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี

ส่วนงานวิจัยของ ศรีเรือน ลิขิตเดชาโรจน์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนอานวยวิทย์ จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 98 คน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี กับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนอานวยวิทย์ทุกขั้นตอนของกระบวนการไม่แตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่าประสบการณ์ในการทำงานเป็นตัวแปรที่น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องผลการวิจัยมีความหลากหลาย ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ขนาดของโรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน พบว่าขนาดของโรงเรียนมีผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา กล่าวคือ

ชัชวาล ป้อมไชยา (2541 : 102) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการดำเนินการบริหารระบบคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่าด้านการกำหนดเป้าหมาย และนโยบายของโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กมีการปฏิบัติงานบริหารระบบคุณภาพมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ส่วนด้านการนิเทศติดตามผลโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง มีผลการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ และจากงานวิจัยของ ธเนศ คีตรุ่งเรือง (2540 : 98) ได้ศึกษาการประกันคุณภาพในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนที่เข้าร่วมโครงการนำร่องกับโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ขนาดกลางและขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนเอกชนที่เข้าร่วมโครงการมีการบริหารงานวิชาการในแนวทางและวิธีการประกันคุณภาพมากกว่าโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการและโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลย์ สุรมณี (2536: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนมัศึกษามีความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความต้องการการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนทั้งโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดกลางมีระดับความต้องการสูงกว่าครูที่ปฏิบัติ

หน้าที่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับความต้องการสูงกว่าครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

ส่วนงานวิจัยของวีระพล มาตงามเมือง (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ในการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา 6 ด้าน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร จำนวน 222 คน ผลการศึกษา พบว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่ใช้กระบวนการตัดสินใจแบบ ค คือ ตัดสินใจโดยโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจปัญหา และผลกระทบต่างๆที่เกิดขึ้นก่อนแล้วค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุดที่จะนำมาปฏิบัติได้ เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ใช้กระบวนการตัดสินใจในการบริหารงานวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ในทุกข้อของภารกิจการบริหารโรงเรียน

และจากงานวิจัยของ สมเจษฎ์ ศรีสมจักร์ (2542 : 115) ได้ติดตามผลการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย พบว่า การดำเนินการปฏิรูปโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเฉพาะการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ปัญหาการดำเนินการที่อยู่ในระดับมากคือ งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษา และการจัดสรรงบประมาณล่าช้า เมื่อเปรียบเทียบโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษามีความแตกต่างกัน ปัญหาในการดำเนินการโดยภาพรวมแล้วแตกต่างกัน ยกเว้นด้านการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนงานวิจัยของสุพัฒน์ พรหมวัง (2542 : 101-103) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนครนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาของครูที่มีสถานภาพ ตำแหน่ง และปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครู จำนวน 294 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 147 คน และครูวิชาการโรงเรียน จำนวน 147 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2541 พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีปัญหาการดำเนินงานเป็นรายด้าน 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการดำเนินงานโดยส่วนรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษา ในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียน และในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก และครูที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหา

การดำเนินงานมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษา ในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า ขนาดของโรงเรียนน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรขนาดของโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัยครั้งนี้

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ธเนศ คิตุรุ่งเรือง (2540: 98) ได้ศึกษาการประกันคุณภาพในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ที่เข้าร่วมโครงการนำร่องกับโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ขนาดกลางและขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 48 คน เกี่ยวกับการจัดหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้วิธีการสอนและใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนเอกชนที่เข้าร่วมโครงการมีการบริหารงานวิชาการในแนวทางและวิธีการประกันคุณภาพมากกว่าโรงเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการและโรงเรียนจะเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอันดับแรก และการใช้วิธีการสอนและการใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นอันดับสุดท้าย โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

ภาวนา วงสวาท (2541: 111-116) ได้ศึกษาการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน 7 งาน คือ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายในและงานประชุมอบรมทางวิชาการจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2539 จำนวน 310 คน พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน 7 งาน อยู่ในแบบ “ผู้บริหารหารือกับครู อาจารย์ในโรงเรียนเป็นกลุ่มตัดสินใจเอง”

2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งผู้บริหารในโรงเรียนต่างกัน คือ น้อยกว่า 2 ปี ตั้งแต่ 2-4 ปี และมากกว่า 4 ปีขึ้นไป มีความเห็นว่าการตัดสินใจแบบให้มีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน 7 งาน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น งานนิเทศภายในมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความเห็นว่าการตัดสินใจแบบให้

ส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการโรงเรียน 7 งาน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น งานหลักสูตร และการนำเสนอหลักสูตรไปใช้ และงานการเรียนการสอนมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทำเนียบ มหาพรหม (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า

1. โรงเรียนได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับ คือ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย และด้านผลผลิต

2. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และเรียงลำดับคือ ด้านบริหารและการจัดการ ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม และด้านบุคลากร

อำนาจ ไชย (2542: 117-118) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูอาจารย์ในการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม จากกลุ่มตัวอย่างครูอาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม จำนวน 356 คน พบว่า

1. ครูอาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมากที่สุด ตามภารกิจงานบริหารโรงเรียน รวมทุกด้าน ในขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการกำหนดทางเลือก เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมากที่สุด ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการกำหนดและการวิเคราะห์ปัญหา และขั้นตอนที่ 5 ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลาง ต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมากที่สุด ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการค้นหา รวบรวม และกลั่นกรองข่าวสารข้อมูลต่างๆ ส่วนครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมากที่สุด ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการกำหนดทางเลือก และขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนประเมินทางเลือก

2. ผลการเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ตามภารกิจงานบริหารโรงเรียนของครูอาจารย์โดยภาพรวม ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่ามีจำนวนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พยอมศรี วรณนารักษ์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ การพัฒนาความเชื่อ ความคิด และพฤติกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการทำงานของบุคคล การสำรวจความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชนเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การเตรียมความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศ การนำข้อมูลสารสนเทศมากำหนดเกณฑ์ระดับคุณภาพของสถานศึกษา การรายงานสรุปผลการดำเนินงาน การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรและของโรงเรียน การจัดทำหลัก

สูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาและการแสดงความคิดเห็นของชุมชนต่อการจัดการเรียนการสอน ส่วนประเด็นที่เป็นปัญหาอย่างรุนแรง คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ การจัดทำมาตรฐาน การปฏิบัติงาน การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เอกสารและสื่อด้านการประกันคุณภาพการศึกษาไม่เพียงพอและไม่ชัดเจน และชุมชนไม่มีศักยภาพที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาคือ จัดเอกสารและสื่อด้านการประกันคุณภาพการศึกษาให้ชัดเจนและเพียงพอ สร้างความตระหนักและจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงตามเวลาที่เหมาะสม ในด้านการจัดทำมาตรฐานการศึกษา การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดทำโครงการที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เลอศักดิ์ รัชณาการ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบสูงกว่าระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบสูงกว่าระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ภารดร พวงดี (2546: 108-110) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารงานโรงเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างข้าราชการครูจำนวน 113 คน พบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารงานโรงเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ปานกลาง 2 ด้าน เรียงตามลำดับคือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การบริหารงานกิจการนักเรียน การบริหารงานธุรการการเงิน และพัสดุ การบริหารงานอาคารสถานที่ และการบริหารงานบุคลากร

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารงานโรงเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ และประสบการณ์โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยครูเพศชายมีส่วนร่วมใน

การบริหารงานโรงเรียนมากกว่าครูเพศหญิง และครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการบริหารงานมากกว่าครูที่มีประสบการณ์เท่ากับ หรือน้อยกว่า 15 ปี

ประธาน ทวีผล (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างครู อาจารย์โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ จำนวน 54 คน พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด โดยรวมอยู่ในระดับน้อย พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านงานวิชาการและด้านงานปกครอง อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านงานบริการและด้านงานธุรการ อยู่ในระดับน้อยตามลำดับ

2. การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านงานปกครอง ด้านงานธุรการ และด้านงานบริการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนด้านงานวิชาการ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและทุกรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

กรีน (Greene. 1992: 1003 - A) ได้ศึกษาความรู้สึกของครูใหญ่ต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของโรงเรียนในเขตโคลัมเบียและผลของการมีส่วนร่วมตัดสินใจต่อการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหาร 102 คน ส่วนใหญ่ (74.5 %) พบว่า ตนเองมีความเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจน้อย ผู้บริหารส่วนใหญ่ (68.8 %) พบว่า ประสิทธิภาพในระดับสูงของการตัดสินใจมีความเกี่ยวข้องกับงานประเภทต่างๆ ดังนี้ คือ งบประมาณครู หลักสูตร ตัวนักเรียน และการจัดการ ผู้บริหารส่วนใหญ่ (85.5 %) เชื่อว่า พวกเขาต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนกลุ่มที่ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ยังคงมีความเห็นว่าหากพวกเขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจก็จะทำให้งานมีประสิทธิภาพ

ดอนโดโร (Dondero. 1993: 1607-A) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการโรงเรียนที่อาศัยโรงเรียนเป็นพื้นฐาน ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครู ประสิทธิภาพของโรงเรียน และความพึงพอใจในงาน ผลการศึกษาพบว่า การจัดการโรงเรียน ที่อาศัยโรงเรียนเป็นพื้นฐานมีการจัดการในโรงเรียนตามข้อเสนอแนะของครูผู้ร่วมงาน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการกำหนดกฎระเบียบในการปกครองตนเอง จะพบว่า ครูที่ได้รับความรับผิดชอบและให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันจะมีความสุขรอบคอบ โรงเรียนมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นการที่ครูได้มีโอกาสในการร่วมตัดสินใจ พบว่า มีความสัมพันธ์ในด้านบวกกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

สโตว์ (Stowe. 1993: 3423-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูที่มีระดับตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกัน และมีความพอใจในอาชีพที่ต่างกันที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมจะเพิ่มขึ้น ความพึงพอใจเป็นตัวแปรที่จะบอกให้ทราบว่า ครูจะเข้ามาเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ รวมทั้งระดับของการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังพบว่า ครูไม่กระตือรือร้นที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจมากเท่าที่ควร และครูมีความสนใจในเรื่องของโครงสร้างมากกว่าการจัดการหรือการบริหาร

แพตทริเซีย (Patricia. 1994) ได้ศึกษาการประเมินการก้าวไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมการปฏิบัติในประเทศเยอรมัน สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในระบบที่มีการประกันคุณภาพ การศึกษานั้นกลไกทางสังคมช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในประเทศเยอรมันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย จากจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่ง การประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมการประเมิน คือ กระบวนการที่ชัดเจน ในประเทศสวีเดนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในการประกันคุณภาพ ฝรั่งเศสให้ความสำคัญและเชื่อถือจากการใช้ข้อสอบภายนอกโรงเรียน มีการควบคุมจากส่วนกลาง ในประเทศนิวซีแลนด์ ให้ความสำคัญกับการประเมินจากบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา นำเอาระบบการสอบมาตรฐานกลาง ซึ่งอ้างอิงไปสู่การยอมรับที่เป็นมาตรฐาน และในประเทศออสเตรเลียมีการนำเอาระบบการประเมินผลโดยใช้ข้อสอบมาตรฐาน มีการเตรียมการอย่างมีแบบแผนสู่การ ควบคุมคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และการศึกษาชั้นสูงต่อไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ครูที่มีสถานภาพส่วนตัวด้านเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนแตกต่างกัน โดยครูเพศชายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารโรงเรียนในด้านงานธุรการ งานปกครอง และงานบริการ มากกว่าครูเพศหญิง (ประธาน ทวีผล. 2546: 59 -60) ประสิทธิภาพในการทำงานส่งผลต่อการมีส่วนร่วมตัดสินใจของครู เนื่องจากครูที่มีประสิทธิภาพในการทำงานมากย่อมมีความสามารถในการสอน และมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าครูที่มีประสิทธิภาพในการทำงานน้อยกว่า (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544: 15 – 20) ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีปัจจัยทางการบริหารมากจึงมีการปฏิบัติในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กอื่น (ชนเศ คิตรุ่งเรือง. 2540: บทคัดย่อ) จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ครูที่มีประสิทธิภาพในการทำงานมากและครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่จึงน่าจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้มากกว่าครูกลุ่มอื่น ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรประสิทธิภาพในการทำงานและขนาดของโรงเรียนมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ส่วนตัวแปรตำแหน่ง มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เนื่องจากบทบาทของครูผู้สอนและครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระแตกต่างกัน โดยครูผู้

สอนจะมีบทบาทมากในกระบวนการเรียนการสอน ส่วนครูที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระ จะมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษาซึ่งผู้วิจัยคาดว่าครูที่มีตำแหน่งต่างกันน่าจะมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรตำแหน่งมาเป็นตัวแปรอิสระในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2547 จำนวน 88 โรงเรียน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,243 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม ที่สุ่มมาจากประชากรโดยจำนวนของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 297 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของโรงเรียนแต่ละขนาด โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) สุ่มได้โรงเรียนขนาดเล็ก 7 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 7 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ 4 โรงเรียน ใช้ครูของโรงเรียนที่สุ่มได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้จึงมีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 297 คน รายละเอียดปรากฏดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	ประชากร (จำนวน)		กลุ่มตัวอย่าง(จำนวน)	
	โรงเรียน	ครู	โรงเรียน	ครู
ขนาดเล็ก	35	272	7	65
ขนาดกลาง	35	442	7	106
ขนาดใหญ่	18	529	4	126
รวม	88	1,243	18	297

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้นเอง มีทั้งหมด 2 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้าน เพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อใช้วัดลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของครู 3 ขั้นตอนคือ การเตรียมการ การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก โดยแบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมตัดสินใจออกเป็น 2 ประเภท ตามแนวคิดของ ทองใบ สุดขารี (2542 : 303 – 304) คือ การตัดสินใจแบบมีโครงสร้างและการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง โดยใช้มาตรวัดความแตกต่างแห่งความหมายตามแนวของออสกูต (บุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ. 2542 :142) จากระดับ 1 ไปถึง ระดับ 7 จากระดับที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง จนกระทั่งไปถึงการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างโดยอาศัยคำคุณศัพท์ที่ตรงกันข้ามแสดงลักษณะการตัดสินใจ และวัดลักษณะการตัดสินใจด้วยการให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นในแต่ละข้อความ ซึ่งคำคุณศัพท์ที่ตรงกันข้าม มีความหมาย ดังนี้

ระดับ 7 แทน ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างมาก

ระดับ 6 แทน ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างค่อนข้างมาก

ระดับ 5 แทน ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างน้อย

ระดับ 4 แทน ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้างเท่า ๆ กัน

ระดับ 3 แทน ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้างน้อย

ระดับ 2 แทน ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้างค่อนข้างมาก

ระดับ 1 แทน ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้างมาก

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสอบถามวัดลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา ได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม
 2. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา การมีส่วนร่วมและการตัดสินใจ
 3. เขียนนิยามปฏิบัติการจากการศึกษาในข้อ 2 แล้วเขียนพฤติกรรมตามลักษณะที่จะวัด
 4. สร้างข้อคำถามเพื่อใช้วัดลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอนคือ ขั้นเตรียมการ การดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอกจำนวน 46 ข้อ
 5. นำแบบสอบถามที่ร่างขึ้นตามข้อ 4 เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
 6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ และแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้ว มาดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามที่ได้นิยามไว้ในแต่ละตอน และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ. 2542 :113)
 - ให้ คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - ให้ คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้อง หรือไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - ให้ คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญได้ข้อที่ผ่านตามเกณฑ์ 46 ข้อ ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 จากนั้นจึงได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยตัดข้อที่มีความคล้ายคลึงกันออก 2 ข้อ มีจำนวนข้อคำถามที่สามารถนำไปหาค่าความเชื่อมั่นจำนวน 44 ข้อ
7. นำแบบสอบถามในข้อ 6 ที่ผ่านการคัดเลือก และแก้ไขปรับปรุงมาจัดพิมพ์เป็นฉบับแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โรงเรียนวัดดอนมะโนรา 20 คน และโรงเรียนศาลเจ้าอาม้า จำนวน 10 คน รวม 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97
 8. จัดพิมพ์เป็นต้นฉบับเพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตและนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อขอความร่วมมือในการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากครูประถมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยนำหนังสือที่ได้รับอนุญาตแล้วจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ไปถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูในโรงเรียน
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเองจำนวน 297 ชุด โดยอธิบายให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตอบข้อซักถามในกรณีที่ไม่เข้าใจเพื่อให้ครูตอบแบบสอบถามให้ตรงตามความรู้สึกมากที่สุด และนัดวันมารับแบบสอบถามคืน
4. ผู้วิจัยรับแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง โดยตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้แบบสอบถามทุกชุดมีความสมบูรณ์มากที่สุด

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

1. เมื่อรวบรวมแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนแล้ว จึงดำเนินการวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
2. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 297 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100
3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ตามลำดับดังต่อไปนี้
 - 3.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
 - 3.2 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

โดยตรวจให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 1	ให้คะแนนเท่ากับ	1
ระดับ 2	ให้คะแนนเท่ากับ	2
ระดับ 3	ให้คะแนนเท่ากับ	3
ระดับ 4	ให้คะแนนเท่ากับ	4
ระดับ 5	ให้คะแนนเท่ากับ	5
ระดับ 6	ให้คะแนนเท่ากับ	6
ระดับ 7	ให้คะแนนเท่ากับ	7

ใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

- 1.00 – 1.49 หมายถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้างมาก
- 1.50 – 2.49 หมายถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้างค่อนข้างมาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้างน้อย
- 3.50 – 4.49 หมายถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้างเท่า ๆ กัน
- 4.50 - 5.49 หมายถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างน้อย
- 5.50 - 6.49 หมายถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างค่อนข้างมาก
- 6.50 - 7.00 หมายถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างมาก

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ดังนี้

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient)

ของครอนบาค (Cronbach)

สถิติพื้นฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม คือ คะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

1. สมมติฐาน ข้อที่ 1-3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ ประสพการณ์ และตำแหน่ง ใช้การทดสอบที (t – test)
2. สมมติฐาน ข้อที่ 4 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามขนาดโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	แทน	ค่าสถิติของการแจกแจงแบบ F (F-distribution)
df	แทน	ชั้นของความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)
SS	แทน	ค่าผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลรวมกำลังสองของคะแนน (Mean of Squares)
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวแปรอิสระที่ศึกษา

ตอนที่ 2 การศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวแปรอิสระที่ศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวแปรอิสระที่ศึกษา สามารถแสดงรายละเอียดปรากฏดังตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามตัวแปรอิสระที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	68	22.90
หญิง	229	77.10
รวม	297	100.00
ตำแหน่ง		
หัวหน้ากลุ่มสาระ	133	44.78
ครูผู้สอน	164	55.22
รวม	297	100.00
ประสบการณ์ในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย = 27 ปี)		
ประสบการณ์น้อย	124	41.75
ประสบการณ์มาก	173	58.25
รวม	297	100.00
ขนาดของโรงเรียน		
ขนาดเล็ก	64	21.55
ขนาดกลาง	107	36.03
ขนาดใหญ่	126	42.42
รวม	297	100.00

จากตาราง 2 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 297 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 77.10 มีตำแหน่งเป็นครูผู้สอน ร้อยละ 55.22 เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระ ร้อยละ 44.78 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์มาก ร้อยละ 58.25 และมีประสบการณ์น้อย ร้อยละ 41.75 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.42 อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่ รองลงมาอยู่โรงเรียนขนาดกลาง ร้อยละ 36.03 และจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 21.55 อยู่โรงเรียนขนาดเล็ก

ตอนที่ 2 การศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม รายละเอียดปรากฏ
ดังตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการ
ประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรสงคราม โดยรวมและจำแนกตามขั้นตอน

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	ลักษณะการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การเตรียมการ	4.92	1.24	มีโครงสร้างน้อย
2. การดำเนินการพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพภายใน	4.87	1.32	มีโครงสร้างน้อย
3. การประเมินภายนอก	5.05	1.22	มีโครงสร้างน้อย
ในภาพรวม	4.89	1.24	มีโครงสร้างน้อย

จากตาราง 3 แสดงว่า การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ในภาพรวม มี
ลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบมีโครงสร้างน้อย ($\bar{X} = 4.89$) เมื่อพิจารณาเป็นขั้นตอน พบว่า
ครูมีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบมีโครงสร้างน้อยทุกขั้นตอน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก
ไปน้อย ดังนี้ การประเมินภายนอก ($\bar{X} = 5.05$) การเตรียมการ ($\bar{X} = 4.92$) และการดำเนินการ
พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ($\bar{X} = 4.87$)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียน รายละเอียดปรากฏดังตาราง 4 - 8 ดังนี้

ตาราง 4 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	เพศ				t
	ชาย		หญิง		
	(n=68)		(n=229)		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1.การเตรียมการ	4.86	1.13	4.94.	1.27	0.50
2.การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน	4.92	1.20	4.86	1.36	0.33
3.การประเมินภายนอก	4.99	1.14	5.07	1.24	0.48
รวม	4.90	1.09	4.89	1.28	0.06

จากตาราง 4 แสดงว่าการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม เพศชายและเพศหญิง มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 5 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามตำแหน่ง

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	ตำแหน่ง				t
	หัวหน้ากลุ่มสาระ		ครูผู้สอน		
	(n=133)		(n=164)		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1.การเตรียมการ	5.09	1.11	4.79	1.32	2.06*
2.การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน	5.03	1.25	4.74	1.36	1.93
3.การประเมินภายนอก	5.13	1.15	4.99	1.27	0.94
รวม	5.05	1.16	4.76	1.29	2.07*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 แสดงว่า การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ในภาพรวม ครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระ มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบมีโครงสร้างมากกว่าครูผู้สอน โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นขั้นตอน พบว่า ครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระมีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบมีโครงสร้างในขั้นการเตรียมการมากกว่าครูผู้สอน โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนขั้นตอนอื่น พบว่าไม่แตกต่างกัน

ตาราง 6 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียน
ประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	ประสบการณ์ในการทำงาน				t
	ประสบการณ์น้อย		ประสบการณ์มาก		
	(n=124)		(n=173)		
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1.การเตรียมการ	4.83	1.32	4.99	1.18	1.05
2.การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน	4.78	1.37	4.93	1.28	0.95
3.การประเมินภายนอก	5.01	1.27	5.09	1.18	0.56
รวม	4.80	1.29	4.95	1.20	1.03

จากตาราง 6 แสดงว่า การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย และประสบการณ์ในการสอนมาก มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 7 การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	ขนาดของโรงเรียน					
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่	
	(n=64)		(n=107)		(n=126)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1.การเตรียมการ	4.97	1.08	5.04	1.30	4.80	1.26
2.การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน	4.90	1.14	4.96	1.42	4.78	1.32
3.การประเมินภายนอก	5.07	1.02	5.12	1.32	4.99	1.23
รวม	4.92	1.07	4.98	1.32	4.79	1.25

จากตาราง 7 แสดงว่า การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ที่อยู่โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มิได้มีค่าเฉลี่ยของลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแบบมีโครงสร้างน้อย

ตาราง 8 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	แหล่งของ	df	SS	MS	F
	ความแปรปรวน				
การเตรียมการ	ระหว่างกลุ่ม	2	3.32	1.66	1.07
	ภายในกลุ่ม	294	454.59	1.54	
	รวม	296	457.91		
การดำเนินการพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพภายใน	ระหว่างกลุ่ม	2	1.83	0.91	0.51
	ภายในกลุ่ม	294	517.92	1.76	
	รวม	296	519.75		
การประเมินภายนอก	ระหว่างกลุ่ม	2	1.00	0.50	1.33
	ภายในกลุ่ม	294	442.22	1.50	
	รวม	296	443.22		
ในภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	2.27	1.13	0.73
	ภายในกลุ่ม	294	454.48	1.54	
	รวม	296	456.75		

จากตาราง 8 แสดงว่า การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามที่อยู่โรงเรียนขนาด
ต่างกัน มีลักษณะของการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม มีขั้นตอนในการศึกษาและผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ใน 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 88 โรงเรียน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,243 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของโรงเรียนแต่ละขนาด ได้โรงเรียนขนาดเล็ก 7 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 7 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ 4 โรงเรียน ใช้ครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระและครูผู้สอนของโรงเรียนที่สุ่มได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้จึงมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 297 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง จำนวน 297 ฉบับ และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนรับแบบสอบถามคืน ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 297 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นตามขอบเขตของเรื่องที่ศึกษา มีทั้งหมด 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ด้าน คือ การเตรียมการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก โดยแบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมตัดสินใจออกเป็น 2 ประเภท คือ การตัดสินใจแบบมีโครงสร้างและการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง โดยใช้มาตรวัดความแตกต่างแห่งความหมายตาม

แนวของออสกูด จากระดับ 1 ไปถึง ระดับ 7 จากระดับที่แสดงให้เห็นว่า เป็นการตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้าง จนกระทั่งไปถึงการตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามชุดที่ 2 มาหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เท่ากับ 0.97

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป จำนวนค่าสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวแปรอิสระที่ศึกษา โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยการทดสอบที แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระจากกัน (Independent samples t -test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์พบว่าครูโรงเรียนประถมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ทั้งหมด 297 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 77.10 มีตำแหน่งเป็นครูผู้สอน ร้อยละ 55.22 เป็นหัวหน้ากลุ่มสาระ ร้อยละ 44.78 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนมาก ร้อยละ 58.25 และมีประสบการณ์ในการสอนน้อย ร้อยละ 41.75 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 42.42 อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่ รองลงมาอยู่โรงเรียนขนาดกลาง ร้อยละ 36.03 และจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 21.55 อยู่โรงเรียนขนาดเล็ก

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม พบว่าครูมีลักษณะของการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแบบมีโครงสร้างน้อย โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การประเมินภายนอก การเตรียมการและการดำเนินการ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียน ผลปรากฏดังนี้

3.1 ครูเพศชายและเพศหญิง มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

3.2 ครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวม แบบมีโครงสร้างมากกว่าครูผู้สอน โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นขั้นตอน พบว่า การเตรียมการครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระ มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแบบมีโครงสร้างมากกว่าครูผู้สอน โดยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนขั้นตอนอื่น พบว่า ไม่แตกต่างกัน

3.3 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย และประสบการณ์ในการทำงานมาก มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3.4 ครูที่อยู่โรงเรียนขนาดต่างกัน มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ในภาพรวม มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบมีโครงสร้างน้อย เมื่อพิจารณาเป็นขั้นตอน พบว่า ครูมีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบมีโครงสร้างน้อยทุกขั้นตอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในระบบของการประกันคุณภาพศึกษานั้นเน้นในหลักการของการใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ โดยมีแนวความคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจบริหารจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีความเชื่อว่าการใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการจะทำให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเป็นการเสริมสร้างพลังให้สถานศึกษา ชุมชน และสังคมร่วมมือกันจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน การกระจายอำนาจการตัดสินใจจึงเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางหรือจากเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจบริหารจัดการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา. 2542: 6 - 9)

ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานั้นคณะครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในทุกชั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมการ การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก โดยมีบทบาท 2 อย่างในเวลาเดียวกันคือ เป็นทั้งนักวางแผน และนักปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545: 52) โดยครูต้องมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ต้องทำงานเป็นทีม ร่วมมือกับผู้บริหารและคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระยะยาวและระยะสั้น เมื่อได้ร่วมมือกันวางแผนแล้วก็ต้องปฏิบัติตามแผนโดยพยายามประสานความร่วมมือกันเพื่อนร่วมงานกับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เมื่อดำเนินการใดๆ ไปสักระยะหนึ่งจำเป็นต้องมีการตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งต้องนำผลมาประเมิน วิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลผลในภาพรวมทั้งหมดแล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545: 54) ซึ่งบทบาทครูจะต้องมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนในทุกชั้นตอน

ผลการวิจัยนี้จึงพบว่า ครูมีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบมีโครงสร้างน้อย แสดงให้เห็นถึงลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ว่าครูส่วนใหญ่ใช้ระเบียบวิธีการ หรือประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตมาปรับ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจในงานประจำที่ครูปฏิบัติอยู่ โดยเป็นการตัดสินใจที่ค่อนข้างไปทางมีระบบ มีแบบแผน มีรูปแบบการตัดสินใจที่แน่นอน ในขณะเดียวกัน ครูก็ได้ใช้ดุลยพินิจ สัญชาตญาณ และความคิดสร้างสรรค์ประกอบการตัดสินใจในเรื่องใหม่ที่ครูยังไม่เคยตัดสินใจมาก่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษานั้น มีกระบวนการที่สำคัญคือ การวางแผนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน เพื่อใช้ในการพัฒนาความรู้ พัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ และพัฒนากระบวนการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546: 47-49) ซึ่งต้องมีการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการข้อมูลสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความจำเป็นที่ครูต้องใช้ลักษณะการตัดสินใจอย่างมีระบบ มีแบบแผน และมีรูปแบบการตัดสินใจที่แน่นอน

ส่วนในอีกประเด็นหนึ่งของการดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยการสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการในแต่ละปี รวมทั้งการประเมินแผน การสร้างเครื่องมือในการประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543: 10 - 13) ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ที่ครูยังไม่เคยตัดสินใจมาก่อน ครูจึงต้องใช้ดุลยพินิจ สัญชาตญาณและความคิดสร้างสรรค์ประกอบการตัดสินใจ ส่วนในกระบวนการของการเตรียมข้อมูลสารสนเทศให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้รับทราบเกี่ยวกับศักยภาพของสถานศึกษา วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน รวมทั้งการนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นงานที่สามารถใช้ลักษณะ

การตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง เนื่องจากเป็นปัญหาที่มีโครงสร้างเป็นระบบ จึงสามารถใช้การตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง โดยยึดกฎเกณฑ์การตัดสินใจ ที่เป็นกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับที่มีอยู่ได้ทันที และถือว่าการตัดสินใจที่เกิดขึ้นเป็นประจำ เชื่อมโยงให้เห็นสภาวะของการทำงานตามปกติ (ทองใบ สุดซารี. 2542: 306)

ส่วนในประเด็นของ การคิด วิเคราะห์ และออกแบบประเมินตนเอง รวมทั้งการวางแผน การประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นระยะๆ ต่อเนื่องตลอดภาคเรียน พบว่า ครูก็ได้ใช้ดุลยพินิจ สัญชาตญาณ และความคิดสร้างสรรค์ประกอบการตัดสินใจเนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ที่ครูยังไม่เคยตัดสินใจมาก่อน ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับ มัวร์เฮด และกริฟฟิน (Moorhea and Griffin. 1992: 481 – 483) ที่ได้อธิบายประเภทของการตัดสินใจที่ได้มีโปรแกรม กำหนดไว้ ว่าเป็นการตัดสินใจที่มีได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งนัก และไม่มีข้อกำหนดกฎของการตัดสินใจไว้ก่อน การตัดสินใจประเภทนี้โดยทั่วไปจะต้องการการแก้ปัญหาโดยการตัดสินใจที่มีลักษณะพิเศษ ต้องการพัฒนาและประเมินทางเลือกโดยมิได้มีกฎเพื่อการตัดสินใจเป็นเครื่องช่วย การตัดสินใจประเภทนี้ต้องการการพิจารณาตัดสินใจ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่มีความเหมาะสม

จากผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ ทองใบ สุดซารี (2542: 306) ที่ได้อธิบายถึงการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาในงานว่า ในโลกของความเป็นจริงย่อมไม่มีการตัดสินใจในปัญหาใด ปัญหาหนึ่งที่จะใช้การตัดสินใจประเภทมีโครงสร้างแบบสมบูรณ์หรือการตัดสินใจที่ไม่มีโครงสร้างเท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าปัญหาในการตัดสินใจมักจะใช้วิธีการทั้งสองประเภทเข้าช่วยกันเสมอ กล่าวคือการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างออกแบบไว้เพื่อป้องกันปัญหา ที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจ โดยการใช้ดุลยพินิจของบุคคล ในขณะที่การตัดสินใจแบบไม่มีโครงสร้างอาจจำเป็นต้องนำการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างไปประยุกต์ใช้ได้ด้วย ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงระบุว่า ครูมีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแบบมีโครงสร้างน้อยซึ่งเป็นการผสมผสานลักษณะการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างตามความเหมาะสมในแต่ละงานที่ครูรับผิดชอบอยู่

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

2.1 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ

ครูเพศชายและเพศหญิง มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน แสดงว่าเพศไม่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการตัดสินใจของครูเพศชายและเพศหญิงเป็นการเลือกทางเลือกโดยอาศัยความรู้ความสามารถ

ที่มีอยู่ในการวิเคราะห์และประเมินทางเลือกที่คิดว่าดีที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541: 168 – 169) เพื่อดำเนินการให้การประกันคุณภาพการศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูในการดำเนินการตัดสินใจ ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ครูเพศชายและเพศหญิงส่วนใหญ่ต่างก็มีลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูทั้งเพศชายและเพศหญิงได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในเวลาใกล้เคียงกัน ถึงแม้ผลการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะให้ข้อค้นพบว่า ครูเพศชายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารโรงเรียนในด้านงานธุรการ งานปกครอง และงานบริการ มากกว่าครูเพศหญิง เนื่องจากครูเพศชายส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น และมีความกล้าแสดงออกในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนเป็นทีม ทำให้ครูเพศชายมีความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ ในการบริหารโรงเรียนมากกว่า (ประธาน ทวีผล, 2546: 59 – 60)

แต่ในระบบของการประกันคุณภาพการศึกษามีระบบของการเตรียมความพร้อมโดยการพัฒนาความรู้และทักษะให้บุคลากรทุกคนเกิดความมั่นใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยการสอดแทรกกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาเข้าไปในงานประจำที่ครูรับผิดชอบอยู่ ดังที่ วัลลภ กันทรพย (2540: 13 – 14) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตัดสินใจระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาว่า ควรร่วมกันตัดสินใจใน 4 เรื่องใหญ่ ๆ ได้แก่ การตัดสินใจเกี่ยวกับเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของงาน การตัดสินใจเกี่ยวกับแผนงาน การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงมือปฏิบัติงาน และการตัดสินใจเกี่ยวกับผลของการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการตัดสินใจในงานประจำที่ปฏิบัติอยู่ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่แสดงให้เห็นว่าครูเพศชายและเพศหญิงมีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

อีกประเด็นหนึ่งก็คือ ในขั้นตอนของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ตั้งแต่การเตรียมการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและการประเมินภายนอก บุคลากรทุกคนในโรงเรียนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกขั้นตอน ดังที่ รุ่ง แก้วแดง (2544: 94 - 112) ได้กล่าวถึงบทบาทครูในการประกันคุณภาพการศึกษาว่า ครูควรมีการเตรียมความพร้อมของตนเอง ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการให้ข้อมูลต่อคณะกรรมการประเมินผล และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการร่วมกันกำหนดจุดประสงค์ กำหนดมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ในการประเมินด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเอง รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่หลักหรือหน้าที่ประจำที่รับผิดชอบอย่างมีระบบ ตามกระบวนการและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นเหตุผลที่ทำให้ครูเพศชายและเพศหญิงมีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามตำแหน่ง

ครูที่มีตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระ มีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวม และด้านการเตรียมการลักษณะมีโครงสร้างมากกว่าครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าครูที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระมีลักษณะการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างมากกว่าครูผู้สอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ตำแหน่ง เป็นองค์ประกอบพื้นฐานขององค์กรที่สำคัญที่สุด ครูที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระมีลักษณะงานเป็นผู้บริหาร ซึ่งบุคคลที่เป็นผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารในสถานศึกษา ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผน จัดระบบงาน สั่งการ ควบคุมดูแลและประเมินผลงานในด้านวิชาการ ธุรการ ปกครอง กิจกรรมนักเรียน และปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนบุคคลซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้สอนมีลักษณะงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การอบรม การปกครอง การดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนะแนวการศึกษา แนะแนวอาชีพและปัญหาต่างๆ รวมทั้งการบริการแก่สังคมในด้านวิชาการและอื่นๆ การค้นคว้า วิจัย วัดผลประเมินผล และเสนอแนะการปรับปรุงหลักสูตร รวมถึงการใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ๆ ทางการศึกษาเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ชรินทร์รัตน์ เพ็ชระ. 2546: 49) ในระบบของการประกันคุณภาพการศึกษาครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการวางแผน จัดระบบงาน ควบคุม กำกับดูแลและประเมินผลงาน จึงนำประสบการณ์ในอดีตที่เคยร่วมกับผู้บริหารในการบริหารงานของโรงเรียนมาปรับใช้ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ลักษณะการตัดสินใจของครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระจึงค่อนข้างมีระบบ มีแบบแผนและมีรูปแบบการตัดสินใจที่แน่นอน สอดคล้องกับแนวคิดของไซมอน (Simon. 1977: 46 - 48) ซึ่งได้อธิบายถึงลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจแบบมีโครงสร้างว่าเป็นการตัดสินใจที่เกิดขึ้นเสมอและมีลักษณะเป็นการตัดสินใจในงานประจำแม้ว่าจะเป็นการตัดสินใจในเรื่องใหม่ แต่ยังสามารถใช้กฎระเบียบ และวิธีการที่เคยปฏิบัติมาในอดีต เข้าไปประกอบการวินิจฉัยเพื่อการลงความเห็นได้ทันที และมีลักษณะประจักษ์เป็นการตัดสินใจที่เคยปฏิบัติมาแล้ว จากเหตุผลดังกล่าวครูที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระจึงมีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาแบบมีโครงสร้างมากกว่าครูผู้สอน

2.3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยและประสบการณ์ในการทำงานมาก มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน แสดงว่าประสบการณ์ในการทำงานไม่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540: 22-24) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้บุคลากรทุกคนมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการนำระบบการประกันคุณภาพเข้ามาในโรงเรียน โดยการปลูก

จิตสำนึก สร้างความตระหนัก พัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในแก่บุคลากรทุกคนในโรงเรียน โดยมีการสำรวจข้อมูลว่าบุคลากรแต่ละประเภทยังมีจุดอ่อนที่จะต้องได้รับการพัฒนาในเรื่องใดที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เช่น เรื่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา วิธีการกำหนดสาระของหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล ซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมในเรื่องดังกล่าว

ถึงแม้ว่าวิสัยทัศน์และประสบการณ์ที่มากขึ้นจะทำให้บุคคลมองการณ์กว้างไกล สุขุม รอบคอบยิ่งขึ้น แต่ในระบบของการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นระบบของโรงเรียนที่มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินและร่วมรับผิดชอบกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยผู้บริหารแบ่งอำนาจบางส่วนไว้ที่ตนเองแล้วกระจายอำนาจส่วนที่เหลือไปให้ครูแต่ละคน (อรพรรณ พรสีมา, 2546: 36 – 67) ครูแต่ละคนใช้รูปแบบการตัดสินใจตามประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการพัฒนาตนเองตามนโยบายของโรงเรียนที่เน้นการพัฒนาให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเห็นความสำคัญและมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2546: 17-19) ผลการวิจัยครั้งนี้จึงพบว่า ครูส่วนใหญ่มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแบบมีโครงสร้างน้อย จึงเป็นเหตุผลที่แสดงให้เห็นว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างก็มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่มีลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างน้อย

2.4 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ครูที่อยู่โรงเรียนขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมตัดสินใจในการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน แสดงว่า ขนาดของโรงเรียนไม่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในระบบของการประกันคุณภาพการศึกษาครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนทุกขนาดเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนของตนเอง โดยครูแกนนำของโรงเรียนประมาณ 1-2 คน ได้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้มีความตระหนักและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน และเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาโรงเรียนของตนเอง ถึงแม้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กจะเป็นโรงเรียนที่มีความขาดแคลนเกี่ยวกับปัจจัยในการบริหาร มีครูอาจารย์น้อย การดำเนินงานต่าง ๆ ขาดขั้นตอนที่ต่อเนื่อง แต่โรงเรียนขนาดเล็กมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับชุมชนและมีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนที่ชัดเจน (วิระพล มาศงามเมือง, 2542: 122) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กจึงมีความคล้ายคลึงกับครูโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

นอกจากนี้ครูโรงเรียนทุกขนาดยังมีการศึกษาองค์ความรู้ โดยการจัดประชุม อบรม ด้วยตนเองภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดแนวคิดและแนวทางที่จะปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้และการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนของตนเอง (สุชาติ การสมบัติ. 2544: 23 - 24) ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแบบมีโครงสร้างน้อย ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่ครูเคยปฏิบัติมาแล้วโดยใช้ระเบียบ วิธีการ หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตมาปรับใช้ จึงเป็นเหตุผลที่แสดงให้เห็นว่า ครูที่อยู่ในโรงเรียนแต่ละขนาดจึงมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามมีประเด็นที่ควรนำมาเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้ครูมีการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้มากขึ้น โดยการจัดการอบรมครูในเรื่องของการเลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อประกอบการตัดสินใจ หรือการบริหารการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และควรมีการส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องที่มีความสำคัญมากขึ้น เช่น เกี่ยวกับนโยบายการบริหารงาน เพื่อให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายเพื่อให้ครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมกับผู้บริหารตัดสินใจในงานประจำให้มากขึ้น โดยควรมอบหมายงานที่ต้องใช้ทักษะความสามารถ และการตัดสินใจที่เป็นระบบแก่ครูผู้สอน และควรจัดโครงการอบรมให้ความรู้กับครูผู้สอนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบาทครูตามหลักการของการกระจายอำนาจการศึกษา ซึ่งครูต้องเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในงานได้บ้างและงานแบบใดที่ครูควรใช้ลักษณะการตัดสินใจแบบมีโครงสร้าง อันจะเป็นประสบการณ์ที่จะทำให้ครูผู้สอนมีลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษาที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาที่ต่างสังกัดว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

2. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจของครูในเชิงลึก เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมตัดสินใจของครูได้อย่างชัดเจน รวมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมตัดสินใจของครู

3. ควรมีการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจของครูในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

4. ควรศึกษาตัวแปรตัวอื่นที่คาดว่าจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมตัดสินใจของครู เช่น การรับรู้เกี่ยวกับนโยบายการบริหารงานของโรงเรียน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับนำไปปรับปรุงด้านนโยบาย และการบริหารให้ครูมีลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบมีโครงสร้างมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2539). แนวทางการประเมินตนเองของโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2542). วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- . (2544). การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ม.ป.พ.
- . (2545). เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 : แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา. (2542). ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และมาตรฐานและตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานการประกันคุณภาพการศึกษา.
- กวี วงศ์พูน. (2542). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: บี. เค. อินเตอร์พริ้นท์จำกัด.
- กิติมา ปรีดีติลล. (2532). การบริหารและนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์.
- กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. (2547). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ประจำปี 2546. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม.
- จันทร์ ทองนาค. (2545). การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนในเครือคณะพระหฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เจริญ สุวรรณโชติ. (2544). ทฤษฎีบริหาร. กรุงเทพฯ: บริษัททิวซิ่งเอ็ด จำกัด.
- ณัฐพล ชุมวรฐายี และคณะ. (2544). การจัดระบบสารสนเทศในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- ชัชวาล ป้อมชัยยา. (2541). การดำเนินงานการบริหารระบบคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยชนา ดอนทอง. (2544). ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการนิเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ชรินทร์รัตน์ เพ็ชระ. (2546). การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสระแก้ว. งานนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยวัฒน์ เรืองวานิชกุล. (2531). ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์เกี่ยวกับความต้องการมี
ส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการของอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรม
สามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม
ของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
คด. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ทองใบ สุดซารี. (2542). ทฤษฎีองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี: ภาควิชาบริหารธุรกิจ.
สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ทำเนียบ มหาพรหม. (2542). การติดตามการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการ
ศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
(บริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ธรรมรส โชติคุณุชร. (2540). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนว
ปฏิบัติในการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธเนศ คิดรุ่งเรือง. (2539). การประกันคุณภาพภายในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน
ประเภทสามัญศึกษา กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). นครปฐม:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระพงศ์ ศรีโพธิ์. (2546). การพัฒนาแบบจำลองการนิเทศปฏิบัติการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นโรงเรียน
เป็นฐาน. รายงานการวิจัย. นครปฐม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2537). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- (2539). การวิจัยเบื้องต้น. มหาสารคาม: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญช่วย ศิริเกษ. (2540). พฤติกรรมองค์การในการบริหารการศึกษา. เลย: คณะศึกษาศาสตร์.
สถาบันราชภัฏเลย.
- บุญส่ง สุทธิพงศ์. (2538). การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหาร
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (บริหารการศึกษา). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเลี้ยง ทูมทอง. (2544, กันยายน). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย. 4(9) : 28 - 31.

- บุรชัย สอนยานนท์. (2545). การประกันคุณภาพอันเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ (ออนไลน์). WWW.oncsqa.ac.th/article/index/htm. วันที่สืบค้น 16 กุมภาพันธ์
2546.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2535). นโยบายและการวางแผน หลักการและทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ประธาน ทวีผล. (2546). การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนสตรีประเสริฐ
ศิลป์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตราด. งานนิพนธ์ กศ.ม (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- พิกิต ขันดีพันธ์. (2538). พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนัก
งานคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การ
บริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- พิมลพรรณ บุญมุสิก. (2535). การศึกษาการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา.
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พยอมศรี วรณวนารักษ์. (2543). สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินการประกัน
คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหาร
การศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- พลอย วงศ์วิบูลย์ชัย. (2539). การเปรียบเทียบวิธีการตัดสินใจสั่งการในงานบริหารวิชาการ
ระหว่างผู้บริหารหญิงและชายโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญ กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ คม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พวงเพชร วัชรอยู่. (2536). ลักษณะบทบาทที่สัมพันธ์กับการให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เป็น
สตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ ก.ศ.ด. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2525). หลักปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ภราดร พวงดี. (2546). การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารงานโรงเรียนของครูโรงเรียนประถม
ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. (บริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
ถ่ายเอกสาร.
- ภาวนา วงสวาท. (2541). การตัดสินใจแบบให้มีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์. กศ.ม. (บริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ภานุวัฒน์ ภัคดีวงศ์. (2542, เมษายน). แนวคิดในการดำเนินการประกันคุณภาพทางการศึกษา
ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด. วารสารวิชาการ. 2(4) : 34 – 41.
- ภิญโญ สาร. (2522). การตัดสินใจสั่งการ. การพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- .(2537). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- .(2540). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 5 – 6. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มณฑนา คุปตะพันธ์. (2538). พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสตรีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2540). การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษา
ประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิวัฒน์ สุขรัตน์ (2531). การศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผล
การปฏิบัติงานของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาสุพรรณบุรี.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- นิยม พรหมไทย. (2529). รูปแบบกระบวนการและการมีส่วนร่วมของผู้ใต้บังคับบัญชาในการ
วินิจฉัยสั่งการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาลพบุรี.
ศศ.ม. (บริหารการศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
ถ่ายเอกสาร.
- ยงยุทธ โชคพระสมบัติ. (2539). การศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนของอาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัด
ศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ยุพา วิริกรรมกุล. (2545). ศึกษาศักยภาพในการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษา สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รศนา อัมชะกิจ. (2535). กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). ประกันคุณภาพการศึกษา ทุกคนทำได้ไม่ยาก. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2545). ผู้บริหารใหม่ในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา.

กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์ .

- วิทยา แสงจันทร์. (2544). สภาพการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใน
งานบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
ศึกษาจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ ก.ศ.ม. (บริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิต
วิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2535). ความลับขององค์กร: พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ธรรมนิติ.
- วิชัย เจริญศรี. (2546). การศึกษาการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วุฒิชัย จ้านงค์. (2523). พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วีระพล มาสงามเมือง. (2542). การศึกษากระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการ
ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- วันทนา เมืองจันทร์. (2544). บทบาทและการวิเคราะห์บทบาทผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนา
คุณภาพการศึกษา. ม.ป.พ.
- วัลลภ กันทรพิทย์. (2540, มีนาคม). ยุทธศาสตร์เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียน. วารสาร
วิชาการ. 4 (2) : 17.
- ศรีเรือน ลิขิตเดชาโรจน์. (2545). การศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายใน
โรงเรียนของโรงเรียนอานวยวิทย จังหวัดสมุทรปราการ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการ
ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สงบ ลักษณะ. (2545). ความเสมอภาคในคุณภาพหรือจะเป็นเพียงความฝัน. (ออนไลน์).
แหล่งที่มา : WWW.mise.moe.go.th/. วันที่สืบค้น 16 กันยายน 2546
- สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2544). บทบาทและการวิเคราะห์บทบาท. นครปฐม: ม.ป.พ.
- สมคิด บางโม. (2544) หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สมเจริญ ศรีสมจักร์. (2542). การติดตามการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (บริหารการศึกษา).
ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สมดี เพียรการค้า. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศภายในใน
โรงเรียนกับประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.

- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2545, กรกฎาคม). ไขปัญหาประกันคุณภาพการศึกษา. *จุลสารประชาคมประกันคุณภาพการศึกษา*. 2(12): 3.
- สมยศ นาวิการ. (2523). *การบริหารตามสถานการณ์*. กรุงเทพฯ: พูนสวัสดิ์การพิมพ์.
- สถิต กองคำ. (2542). *เทคนิคการบริหารการศึกษา*. นครราชสีมา: โปรแกรมวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- สุชาติ การสมบัติ. (2544). *การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบในโมเดลกระบวนการปฏิรูปโรงเรียนโดยใช้การบริหารฐานโรงเรียน: การวิเคราะห์และสังเคราะห์รายงานของโรงเรียนในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. วิทยานิพนธ์ คม. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ เมืองแก้ว. (2520, มิถุนายน). บทบาทของผู้บริหารในการตัดสินใจ. *ประชาบาล*. 3(20) : 9.
- สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยกฤษฎ์. (2541). *หลักการบริหารเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- สุมาลย์ สุธมณี. (2536). *ความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับภารกิจการบริหารโรงเรียนของครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุริยา มะโยธี. (2544). *การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัฒน์ พรมวัง. (2542). *การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาพ วาดเขียน. (2520). *การประเมินผลการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2540). *การวิจัยการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุเทพ ทรัพย์อาภรณ์. (2539). *ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมตัดสินใจกับความท้อแท้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- สุเมศ เดียวอิสระ. (2527). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: รุ่งวัฒนาการพิมพ์.
- สุนทร สุนทรายุทธิ. (2519). *ทฤษฎีและการวิจัยเชิงบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครูพระนคร.

- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2522). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: พิชเนต.
- (2525). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- (2537). ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารการศึกษา. เอกสารการสอนประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- (2541). การกระจายอำนาจทางบริหารและการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2544). ชุดฝึกอบรมการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา การประเมินตนเอง. ม.ป.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2525). คู่มือการปฏิบัติงานในหน้าที่หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/หัวหน้าการประถมศึกษากิ่งอำเภอ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ถ่ายเอกสาร.
- (2536). คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2540). ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- (2541). ระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา.
- (2543). การประกันคุณภาพการศึกษา เล่มที่ 1 : แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2544ก.). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- (2544ข.). มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- (2544ค.). แนวทางวิจัยปฏิบัติการ: โครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: สกศ.
- (2545). เอกสารประกอบการศึกษาดูงานด้วยตนเอง หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- (2546ก). รายงานวิจัยปฏิบัติการ พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

- (2546ข). แนวทางการดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. (2546). รายงานผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.พ.
- (2547). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 จังหวัดสมุทรสงคราม. ม.ป.พ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2544). กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- (2546, มิถุนายน). ก้าวทันเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา. จุลสารประชาคมประกันคุณภาพการศึกษา. 3 (6) : 2 – 3.
- สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. (2545). แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- (2546). รายงานการวิจัยปฏิบัติการ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- (2545ก.). ชุดฝึกอบรมครู: ประมวลสาระ โครงการอบรมผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้นำชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- (2545ข.). ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา: ประมวลสาระ โครงการอบรมผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้นำชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพภายนอก. (2544). แนวทางการประกันคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ม.ป.พ.
- ลำฤทธิ์ กางเพ็ง. (2545, มิถุนายน). รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. วารสารวิชาการ. 5(4): 9.
- อรพรรณ ตูจินดา. (2544). พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- อรพรรณ พรสีมา. (2546). รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน : ตัวอย่างประสบการณ์ที่คัดสรรโรงเรียนในโครงการ โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น.

- อาคม เก่งปัญญา. (2533). พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารที่มีต่อความพึงพอใจในการทำงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- อัมพร พิณะสา. (2539). การศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- อำนาจ นาไชย. (2542). ศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูอาจารย์ในงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ กศ.ด.(บริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- อานวยพร จันทรเกิด. (2541). การมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- อุทัยวรรณ พงศ์อร่าม. (2542, มกราคม – เมษายน). แนวทางการดำเนินการไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา. *การวัดผลการศึกษา* . 20(60): 21-27.
- อรุณ รักธรรม. (2526). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- . (2527). หลักมนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- Bass, Barnard M. (1983). *Organizational Decision Making*. Homewood, Ill.: Irwin.
- Dondero, Grace Maeie. (1993,November). "School –based Mangement, teachers Decisssional participation Level, School Effectiveness, and Job Satisfaction," *Dissertaion Abtracts International*. 54(5): 1647 – A.
- Greene, J.C. (1992). Study of principals perception of their involvement in decision making process of the district of Columbia publice schools and its effect on their job performance. *Dissertation Abstracts International*, 53 (4), 1003-A.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan, (1970, Autumn). " Determining Sample Size for Research Activities," *Educational and psychological Measurement*. 30(3): 607-610.
- Patricia, Broadfool. (1994, April). Apporach to Quality Assurance and Control in Other Country, *Paper Present at the Annual Meeting of The American Educattion Research Association*. 54(8): 2041 – A.
- Moorhead, Gregory and Ricky, Grffin. (1992). *Decision Making andd Creatvity*. London : Houghton and Miffin Co.
- Simon, Herbert A. (1977). *The new Science of Mangement Decision*. New York : Harpar & Row.

Stowe, F.C.D. (1993). The relationship of teachers' involvement in participate decision making a different career and teacher career satisfaction. *Dissertation Abstracts International*,48(12),3423 -A.

Tanenbaum, Robert. (1979). *Leadership and Organization*. New York;Mcgrow – Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ตาราง 9 ข้อมูลโรงเรียนและจำนวนครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่	
ชื่อโรงเรียน	จำนวน	ชื่อโรงเรียน	จำนวน	ชื่อโรงเรียน	จำนวน
	ครู		ครู		ครู
- วัดปากง่าม	9	- วัดศรัทธาธรรม	17	- ไทยรัฐวิทยา	12
- วัดห้วยหาด	11	- บ้านคลองบางกก	12	- วัดบางน้อย	24
- วัดบางประจันต์	7	- วัดบางนางลิ้นใหญ่	18	- อนุบาล	
- วัดเกตการาม	11	- วัดช่องลม		สมุทรสงคราม	40
- ศาลแม่อาภาศ	7	วรรณาราม	16	- เมืองสมุทรสงคราม	50
- บ้านบางนางลิ้น	13	- วัดปรกสุธรรมาราม	12		
- บ้านลาดใหญ่	7	- วัดประชาโงสิตาราม	12		
		- วัดบางขันแตก	19		
รวม	65	รวม	106	รวม	126

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กุมภาพันธ์ 2548

เรื่อง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
เรียน ผู้บริหารโรงเรียนที่นับถือ

ด้วยดิฉัน นางประภา สุทธิเชษฐ์ นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำลังทำสารนิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม”

เพื่อให้ผลงานเรื่องดังกล่าวมีคุณภาพทางวิชาการอย่างแท้จริง จึงขอความกรุณาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูโรงเรียนของท่าน ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อบุคลากรในอาชีพครู ในการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาของไทยบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

หวังว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางประภา สุทธิเชษฐ์)

นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความที่เป็นจริงลงในช่องว่างที่เว้นไว้ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐

หน้าคำตอบที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. ตำแหน่ง

☐ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้ากลุ่มพัฒนาผู้เรียน

☐ ครูผู้สอน

3. ประสบการณ์ในการทำงาน.....ปี (เศษของปีตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปโปรดปัดเป็นปี)

4. ขนาดโรงเรียนที่ท่านทำการสอนอยู่

☐ โรงเรียนขนาดเล็ก (มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน)

☐ โรงเรียนขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 คน)

☐ โรงเรียนขนาดใหญ่ (มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป)

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียน

ประถมศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมีทั้งหมด 44 ข้อ

2. ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม โดยแต่ละข้อคำถามมีคำตอบที่แสดงลักษณะของการมีส่วนร่วมตัดสินใจอยู่ 7 ระดับ จากระดับ 1 ไปถึง ระดับ 7 ซึ่งเป็นคุณศัพท์ที่ตรงกันข้ามกัน มีความหมาย ดังนี้

ค่าคะแนน 7 แทน ลักษณะที่ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยใช้รูปแบบการตัดสินใจที่มีความชัดเจน มั่นคงและมีระบบมากที่สุด โดยใช้กฎระเบียบ วิธีการ หรือประสบการณ์ที่เคยตัดสินใจในอดีตมาปรับใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจในงานประจำ ซึ่งท่านมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ จึงมีความแน่วแน่ในการตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักของเหตุผล หากตัดสินใจแล้วจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงต่ำ

ค่าคะแนน 1 แทน ลักษณะที่ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยใช้รูปแบบการตัดสินใจที่มีความคลุมเครือไม่แน่นอน ไม่สามารถใช้กฎระเบียบ วิธีการ หรือประสบการณ์ที่เคยตัดสินใจในอดีตมาปรับใช้ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจในเรื่องใหม่ มีความสลับซับซ้อนสูง ไม่มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจจึงต้องใช้ดุลพินิจสัญชาตญาณ และความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางในการตัดสินใจ ซึ่งท่านอาจมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการ หรือทางเลือกในการตัดสินใจตลอดเวลา จึงเป็นการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

โปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อแล้วเขียนเครื่องหมาย ○ เพื่อเลือกคำตอบให้ตรงกับลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของท่าน

ข้อ	ข้อความ	ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
1	ชั้นเตรียมการ ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อย่างไร การจัดประชุมชี้แจงบุคลากรในโรงเรียนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา	ไม่มีแบบแผน 1 2 3 4 5 6 7 มีแบบแผน
2	การจัดโครงการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน	ไม่มีแบบแผน 1 2 3 4 5 6 7 มีแบบแผน
3	การพิจารณาคัดเลือกบุคลากรเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกโรงเรียน	ไม่มีแบบแผน 1 2 3 4 5 6 7 มีแบบแผน
4	การจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา	ไม่มีแบบแผน 1 2 3 4 5 6 7 มีแบบแผน
5	การจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีมโดยมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน	คลุมเครือ 1 2 3 4 5 6 7 ชัดเจน
6	การวางแผนนำข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนเป็นแนวทางในการกำหนดหัวเรื่องสำหรับพัฒนาความรู้บุคลากรในโรงเรียน	คลุมเครือ 1 2 3 4 5 6 7 ชัดเจน
7	การนำข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการสอนของครูมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน	คลุมเครือ 1 2 3 4 5 6 7 ชัดเจน
8	การนำข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเลือกใช้สื่อการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	คลุมเครือ 1 2 3 4 5 6 7 ชัดเจน
9	การนำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลผู้เรียนมาเป็นแนวทางในการปรับการวัดและประเมินผลโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง	คลุมเครือ 1 2 3 4 5 6 7 ชัดเจน
10	การเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายคนและภาพรวมของนักเรียนทั้งกลุ่มอย่างเป็นระบบ	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
11	การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน และข้อมูลด้านการเรียนของนักเรียนไว้เป็นหมวดหมู่	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
12	การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนอย่างเป็นระบบ	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ

ข้อ	ข้อความ	ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
13	การเก็บรวบรวมผลการประเมิน โครงการ กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
14	<u>ขั้นการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน</u> ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อย่างไร การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
15	การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
16	การกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในการวางแผน	คลุมเครือ 1 2 3 4 5 6 7 ชัดเจน
17	การกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และทรัพยากรที่ต้องใช้ไว้อย่างชัดเจนในการวางแผน	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
18	การพิจารณาแก้ปัญหาเพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
19	การชี้แจงให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	ไม่มีรูปแบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีรูปแบบ
20	การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
21	การจัดหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเพียงพอ	ไม่มีรูปแบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีรูปแบบ
22	การติดตามตรวจสอบผลของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามตัวชี้วัดที่กำหนด	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
23	การติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็งของสถานศึกษา	ไม่มีแบบแผน 1 2 3 4 5 6 7 มีแบบแผน
24	การค้นหาคำปรึกษาและอุปสรรคขณะปฏิบัติงานเพื่อหาโอกาสพัฒนา	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
25	การค้นหาวิธีการแก้ปัญหาจากปัญหาและอุปสรรคขณะปฏิบัติงาน	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
26	การนำผลการดำเนินงานที่ยังไม่ได้มาตรฐานมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข	ไม่มีแบบแผน 1 2 3 4 5 6 7 มีแบบแผน
27	การกำหนดแนวทางการดำเนินงานใหม่ในงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมาย	คลุมเครือ 1 2 3 4 5 6 7 ชัดเจน
28	การนำผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษามาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนางานของตนเอง	คลุมเครือ 1 2 3 4 5 6 7 ชัดเจน

ข้อ	ข้อความ	ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
29	การนำผลที่ได้จากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามาพัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนเพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในปีต่อไป	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
30	<u>ขั้นการประเมินภายนอก</u> ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อย่างไร การออกแบบการประเมินตนเอง	ไม่มีรูปแบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีรูปแบบ
31	การวางแผนการประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดภาคเรียน	ไม่มีรูปแบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีรูปแบบ
32	การกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อเตรียมการรับการประเมินจากภายนอก	ไม่มีรูปแบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีรูปแบบ
33	การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องตลอดภาคเรียน	ไม่มีแบบแผน 1 2 3 4 5 6 7 มีแบบแผน
34	การสรุปผลการประเมินตนเอง	คลุมเครือ 1 2 3 4 5 6 7 ชัดเจน
35	การสรุปผลการประเมินในภาพรวมของโรงเรียน	คลุมเครือ 1 2 3 4 5 6 7 ชัดเจน
36	การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับศักยภาพของสถานศึกษา	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
37	การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษา	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
38	การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
39	การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
40	การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดสภาพและบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
41	การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสอดคล้องของหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
42	การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนที่ครูนำมาใช้	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
43	การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการนำข้อค้นพบจากการวัดและประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ
44	การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	ไม่มีระบบ 1 2 3 4 5 6 7 มีระบบ

ภาคผนวก ค
ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายข้อ

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ด้านการเตรียมการ

การเตรียมการ	ลักษณะการมีส่วนร่วม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.การจัดประชุมชี้แจงบุคลากรในโรงเรียนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา	4.98	1.69	มีโครงสร้างน้อย
2.การจัดโครงการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน	4.52	1.63	มีโครงสร้างน้อย
3.การพิจารณาคัดเลือกบุคลากรเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกโรงเรียน	4.46	1.71	มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างเท่าๆกัน
4.การจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา	4.78	1.58	มีโครงสร้างน้อย
5.การจัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีมโดยมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน	5.00	1.66	มีโครงสร้างน้อย
6.การวางแผนนำข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนเป็นแนวทางในการกำหนดหัวเรื่องสำหรับพัฒนาความรู้บุคลากรในโรงเรียน	4.87	1.56	มีโครงสร้างน้อย
7.การนำข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการสอนของครูมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน	4.97	1.57	มีโครงสร้างน้อย
8.การนำข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเลือกใช้สื่อการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.93	1.43	มีโครงสร้างน้อย
9.การนำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลผู้เรียนมาเป็นแนวทางในการปรับการวัดและประเมินผลโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง	5.25	1.42	มีโครงสร้างน้อย

ตาราง 10 (ต่อ)

ด้านการเตรียมการ	ลักษณะการมีส่วนร่วม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
10.การเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายคนและภาพรวม ของนักเรียนทั้งกลุ่มอย่างเป็นระบบ	5.10	1.40	มีโครงสร้างน้อย
11.การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลด้านการเรียน ของนักเรียนไว้เป็นหมวดหมู่	5.27	1.35	มีโครงสร้างน้อย
12.การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อ การสอนอย่างเป็นระบบ	4.74	1.43	มีโครงสร้างน้อย
13.การเก็บรวบรวมผลการประเมินโครงการ กิจกรรม ต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน	5.23	1.42	มีโครงสร้างน้อย
รวม	4.92	1.24	มีโครงสร้างน้อย

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการ
ประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรสงคราม ด้านการดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน

ดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน	ลักษณะการมีส่วนร่วม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.การจัดทำธรรมนูญการศึกษา	4.99	1.73	มีโครงสร้างน้อย
2.การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.97	1.66	มีโครงสร้างน้อย
3.การกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน ประกันคุณภาพการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในการวางแผน	5.01	1.54	มีโครงสร้างน้อย
4.การกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และทรัพยากร ที่ต้องใช้ไว้อย่างชัดเจนในการวางแผน	5.04	1.55	มีโครงสร้างน้อย
5.การพิจารณาแก้ปัญหาเพื่อให้การดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	4.87	1.55	มีโครงสร้างน้อย
6.การชี้แจงให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา	5.05	1.55	มีโครงสร้างน้อย
7.การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้บุคลากรทำงาน อย่างมีความสุข	4.84	1.61	มีโครงสร้างน้อย
8.การจัดหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเพียงพอ	4.59	1.53	มีโครงสร้างน้อย
9.การติดตามตรวจสอบผลของการดำเนินงานประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาตามตัวชี้วัดที่กำหนด	4.85	1.48	มีโครงสร้างน้อย
10.การติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็งของสถานศึกษา	4.85	1.53	มีโครงสร้างน้อย
11.การค้นหาปัญหาและอุปสรรคขณะปฏิบัติงานเพื่อหา โอกาสพัฒนา	4.69	1.51	มีโครงสร้างน้อย
12.การค้นหาวិธีการแก้ปัญหาจากปัญหาและอุปสรรค ขณะปฏิบัติงาน	4.73	1.45	มีโครงสร้างน้อย
13.การนำผลการดำเนินงานที่ยังไม่ได้มาตรฐานมา พิจารณาปรับปรุงแก้ไข	4.77	1.56	มีโครงสร้างน้อย

ตาราง 11 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	ลักษณะการมีส่วนร่วม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
14.การกำหนดแนวทางการดำเนินงานใหม่ในงานที่ไม่ ประสบผลสำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมาย	4.72	1.48	มีโครงสร้างน้อย
15.การนำผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษามา พิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนางานของตนเอง	5.00	1.51	มีโครงสร้างน้อย
16.การนำผลที่ได้จากการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษามาพัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศของ โรงเรียนเพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานประกัน คุณภาพภายในปีต่อไป	5.02	1.43	มีโครงสร้างน้อย
รวม	4.87	1.32	มีโครงสร้างน้อย

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลักษณะการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการ
ประกันคุณภาพการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรสงคราม ด้านการประเมินภายนอก

การประเมินภายนอก	ลักษณะการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.การออกแบบการประเมินตนเอง	4.60	1.66	มีโครงสร้างน้อย
2.การวางแผนการประเมินคุณภาพการศึกษาอย่าง ต่อเนื่องตลอดภาคเรียน	4.91	1.58	มีโครงสร้างน้อย
3.การกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการ ศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อเตรียมการรับการประเมินจาก ภายนอก	5.06	1.49	มีโครงสร้างน้อย
4.การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องตลอด ภาคเรียน	5.07	1.41	มีโครงสร้างน้อย
5.การสรุปผลการประเมินตนเอง	5.12	1.38	มีโครงสร้างน้อย
6.การสรุปผลการประเมินในภาพรวมของโรงเรียน	5.19	1.41	มีโครงสร้างน้อย
7.การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับศักยภาพของ สถานศึกษา	5.11	1.36	มีโครงสร้างน้อย
8.การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับนโยบายการจัด การศึกษา	5.06	1.40	มีโครงสร้างน้อย
9.การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนของนักเรียน	5.30	1.33	มีโครงสร้างน้อย
10.การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพการบริหาร จัดการสถานศึกษา	5.04	1.50	มีโครงสร้างน้อย
11.การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดสภาพและ บรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	5.13	1.32	มีโครงสร้างน้อย
12.การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความสอดคล้อง ของหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น	5.02	1.40	มีโครงสร้างน้อย
13.การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับเทคนิควิธี การสอนที่ครูนำมาใช้	5.07	1.31	มีโครงสร้างน้อย

ตาราง 12 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	ลักษณะการมีส่วนร่วม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
14.การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการนำข้อค้นพบจากการวัดและประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน	5.12	1.31	มีโครงสร้างน้อย
15.การเตรียมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับพัฒนาการกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	5.09	1.35	มีโครงสร้างน้อย
รวม	5.05	1.22	มีโครงสร้างน้อย

ภาคผนวก ง
แผนยุทธศาสตร์จังหวัดสมุทรสงคราม

การดำเนินการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินการ 10 ยุทธศาสตร์ โดยได้กระจายงบประมาณและความรับผิดชอบให้องค์กรระดับต่าง ๆ ดำเนินการตามสภาพความพร้อม และความต้องการจำเป็นในการพัฒนา จึงได้กำหนดนโยบายปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีสาระสำคัญ 5 ด้านคือ การปฏิรูประบบการศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา และการปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา รายละเอียดดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. 2546 :14)

1. ปฏิรูประบบการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การรองรับสิทธิและโอกาสทางการศึกษา

เร่งประสานและร่วมมือดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมเด็กทุกกลุ่ม ทั้งเด็กปกติ เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และพร้อมที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การมีส่วนร่วม

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน หน่วยงานและองค์กรอื่นๆ

2. ปฏิรูปการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปฏิรูปการเรียนรู้

เร่งพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการนำเสนอแนวคิด หลักการ รูปแบบ เทคนิควิธีการจัดกิจกรรม การวัดผลและประเมินผล การพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยในชั้นเรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

เร่งพัฒนาศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) เครือข่ายคอมพิวเตอร์ และระบบการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง

3. ปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การประกันคุณภาพการศึกษา

ส่งเสริมให้โรงเรียนทุกโรงเรียนประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง และพร้อมรับการประเมินภายนอก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

เร่งพัฒนาศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) เครือข่ายคอมพิวเตอร์ และระบบการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ

ส่งเสริม สนับสนุนการปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารการศึกษาเพื่อรองรับการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การมีส่วนร่วม

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน หน่วยงานและองค์กรอื่นๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพิจารณากฎหมายลูกและแนวปฏิบัติ

เร่งปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ ที่สามารถดำเนินการได้ให้เอื้อต่อการบริหารงานแบบกระจายอำนาจและเขตพื้นที่การศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 10 การสื่อสารเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

เร่งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานและผลงานของกรมสามัญศึกษา หน่วยงานโรงเรียนในรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสม ทันเหตุการณ์ และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

4. ปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

เร่งพัฒนาศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) เครือข่ายคอมพิวเตอร์ และระบบการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาบุคลากร

เร่งพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับให้มีความพร้อม มีศักยภาพเพียงพอ และมีขวัญกำลังใจต่อการปฏิบัติงานตามโครงสร้างใหม่

5. ปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

เร่งระดมทรัพยากรจากบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนมาใช้ในการจัดและพัฒนาการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพิจารณากฎหมายลูกและแนวปฏิบัติ

เร่งปรับปรุงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ ที่สามารถดำเนินการได้ให้เอื้อต่อการบริหารงานแบบกระจายอำนาจและเขตพื้นที่การศึกษา

ภาคผนวก จ
หนังสือขอความอนุเคราะห์
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มสว. โทร. 5731, 5618

ที่ ศธ 0519.12/

วันที่ ธันวาคม 2547

เรื่อง ขอลาเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางประภา สุทธิเชษฐ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทตรสงคราม” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระ สุทธิเชษฐ์ และ อาจารย์มารศรี สุธานีธิ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทตรสงคราม

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามให้ นางประภา สุทธิเชษฐ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.12/

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

ธันวาคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางประภา สุทธิเชษฐ์ นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ นางสาวจันทนา นนทิกุล ศิษยานิเทศก์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามให้ นางประภา สุทธิเชษฐ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : เรื่องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ โทรสาร 034-769365 หรือ 09-0135981

ที่ ศธ 0519.12/

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

ธันวาคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางประภา สุทธิเชษฐ์ นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในครั้งนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ นางสาวสายใจ เขียมสุวรรณ ศิษยานุศิษย์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามให้ นางประภา สุทธิเชษฐ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 034-762565 มือถือ 09-0183981

ที่ ศธ 0519.12/

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

วัน ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอัมพวันวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางประภา สุทธิเชษฐ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย ขอเรียนเชิญ อาจารย์ยุบล อันล้ำเลิศ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามให้ นางประภา สุทธิเชษฐ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติ โทรทัศน์ 054-769365 มือถือ 09-9133981

ที่ ศธ 0519.12

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒ ธันวาคม 2547

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ครูใหญ่โรงเรียนศาลเจ้าอาม้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางประภา สุทธิเชษฐ์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้ครูผู้สอน จำนวน 10 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง คอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ในระหว่างเดือนมกราคม 2548

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางประภา สุทธิเชษฐ์ ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จิระเดชากุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ บัณฑิตวิทยาลัย โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

ที่ ศบ 0519.12/

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

ต้นวาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดดอนมะโนรา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นางประภา สุทธิเชษฐ์ นิติระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์เรื่อง “การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในกรณีนี้ นิติมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้ครูผู้สอน จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม ในระหว่างเดือนมกราคม 2548

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางประภา สุทธิเชษฐ์ ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ โทร. 03-4 769365 มือถือ 09-9185981

ประวัติย่อผู้จัดทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นางประภา สุทธิเชษฐ์
วัน เดือน ปี เกิด	7 พฤษภาคม 2499
สถานที่เกิด	ตำบลบางช้าง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	21 หมู่ 8 ตำบลขุนพิทักษ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนบ้านรางห้าด้า ตำบลดอนมะโนรา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2510	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดจุฬามณี จังหวัดสมุทรสงคราม
พ.ศ. 2513	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนประกอบวิทยา จังหวัดสมุทรสงคราม
พ.ศ. 2516	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนถาวรานุกูล จังหวัดสมุทรสงคราม
พ.ศ. 2518	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2519	ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.)
พ.ศ. 2526	ค.บ. (ภาษาไทย) วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึงจังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2548	กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๒๐, ๒๒๑

๒๒๒, ๒๒๓

๒๒๔

การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม

บทคัดย่อ
ของ
ประภา สุทธิเชษฐ์

๒๐ ก.ย. ๒๕๔๘

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
12 พฤษภาคม ๒๕๔๘

THE PARTICIPATION IN DECISION MAKING IN EDUCATIONAL QUALITY
ASSURANCE OF TEACHERS UNDER THE OFFICE
OF SAMUTSONGKHRAM AREA

AN ABSTRACT
BY
PRAPA SUTTICHAT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

12 May 2005

ประภา สุทธิเชษฐ์. (2548). การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม.

สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกัน
คุณภาพการศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม
ใน 3 ขั้นตอน คือการเตรียมการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมิน
ภายนอก และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของ
ครู จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็น
ครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 297 คน เครื่องมือที่
ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการ
ประกันคุณภาพการศึกษาของครู เป็นแบบมาตรวัดความแตกต่างแห่งความหมายตามแนวของ
ออสกู๊ด จากระดับ 1 ถึงระดับ 7 มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดย
การหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระจากกัน (t-test for
independent samples) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของครู
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาสมุทรสงคราม ใน 3 ขั้นตอน ได้แก่
การเตรียมการ การดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และการประเมินภายนอก
พบว่า การมีส่วนร่วมตัดสินใจของครูมีลักษณะแบบมีโครงสร้างน้อยทุกขั้นตอน

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามเพศ
ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่า ครูที่มีตำแหน่งต่างกันมี
ส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05 โดยครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสาระมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกัน
คุณภาพการศึกษาลักษณะแบบมีโครงสร้างมากกว่าครูผู้สอน ส่วนครูที่มีเพศ ประสบการณ์ใน
การทำงาน และขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินการประกันคุณภาพ
การศึกษาไม่แตกต่างกัน โดยมีส่วนร่วมตัดสินใจลักษณะแบบมีโครงสร้างน้อยทุกขั้นตอน

Prapa Suttichat. (2005). *The Participation in Decision Making in Educational Quality Assurance of Teachers under Samutsongkhram Educational Office Area*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. Project Advisor: Asst. Prof. Dr.Puongrat Kesonpat.

The purposes of this study were two-fold: (1) to study the participation in decision making in educational quality assurance of teachers under Samutsongkhram Educational Office Area in 3 steps, i.e. the preparation, the development of internal quality assurance system, and the external assessment, and (2) to compare the decision making in educational quality assurance of teachers classified by sex, position, work experience, and school size. The samples consisted of 297 teachers under Samutsongkhram Educational Office Area. Data were collected through the use of a survey instrument which had two sections: an inventory of the teachers' demographic variables (sex, position, work experience, and school size), and an inventory of the perception of decision making. The latter section of the instrument used a seven point scale Osgood-type semantic differential format , with one being structured decision and seven being high nonstructured decision. It had an alpha reliability of .95 as a whole. The data were analyzed using mean, standard deviation, t-test for independent samples, and One-Way Analysis of Variance.

The results of the study were as follows.

1. The participation in decision making in educational quality assurance of teachers in the 3 aspects, i.e. the preparation, the development of internal quality assurance system, and the external assessment were at a low nonstructured decision.

2. The comparisons of the participation in decision making in educational quality assurance of teachers found that the teachers with different position used different decision making at .05 level of significance. The heads of subject areas used a structured decision more than the classroom teachers. The teachers with different sex or work experience or school size did not use different decision making - they used low nonstructured decision in every step.